

Grænseløs vejledning / Gränslös vägledning

En dansk-svensk publikation om vejledning i et internationalt perspektiv /
En dansk-svensk publikation om vägledning i ett internationellt perspektiv

Internationella
PROGRAMKONTORET

CIRIUS

Indhold / Innehåll

GRÆNSELØS VEJLEDNING / GRÄNSLÖS VÄGLEDNING

Forord / Förord af/av Torben Klein og/och Ulf Melin • [side / sida 3](#)

Indledning / Inledning af/av Nina Ahlroos, Inge Langberg Kjær og/och Tina Didriksen • [side / sida 5](#)

CIRIUS og/och Programkontoret • [side / sida 7](#)

Euroguidance i Danmark og/och Sverige • [side / sida 7](#)

MOBILITET OG VEJLEDNING / MOBILITET OCH VÄGLEDNING

Introduktion / Introduktion • [side / sida 9](#)

Ung mobilitet i tid och rum av Gunilla Mårald • [side / sida 10](#)

Mobilitetsvejledning i opbrud af Søren Kristensen • [side / sida 13](#)

En väg ut av Petter Ljungström • [side / sida 17](#)

Læs mere / Läs mera • [side / sida 21](#)

MULTIKULTUREL VEJLEDNING / MULTIKUTURELL VÄGLEDNING

Introduktion / Introduktion • [side / sida 26](#)

Interkulturel vejledning af Bente Højer • [side / sida 27](#)

Mångkulturell vägledning av Daniel Hailemariam • [side / sida 32](#)

Tør du tage en uddannelse af Jeannett Skov • [side / sida 36](#)

Læs mere / Läs mera • [side / sida 41](#)

ANERKENDELSE OG VEJLEDNING / ERKÄNNANDE, VALIDERING OCH VÄGLEDNING

Introduktion / Introduktion • [side / sida 46](#)

Vejledning og anerkendelse af udenlandske uddannelser af Anne Stærk og Lars Petersson • [side / sida 47](#)

Vägledarens roll i valideringsarbetet av Klas Tallvid • [side / sida 51](#)

Synliggörande av kompetens via meritportfölj av Ingela Bergman och Ronny Nilsson • [side / sida 55](#)

Læs mere / Läs mera • [side / sida 59](#)

INTERNATIONALT SAMARBEJDE MELLEM VEJLEDERE / INTERNATIONELLT SAMARBETE MELLAN VÄGLEDARE

Introduktion / Introduktion • [side / sida 63](#)

Internationalisering i praksis af Bente Skipper • [side / sida 64](#)

Internationalt samarbejde mellem vejledere af Charlotte Østrup og Jørgen Christensen • [side / sida 69](#)

Euroguidance – en europeisk vägledaresurs av Nina Ahlroos, Inge Langberg Kjær och Tina Didriksen • [side / sida 75](#)

Læs mere / Läs mera • [side / sida 79](#)

Forord / Förord

Torben Klein
Direktør i CIRIUS

Ulf Melin
Generaldirektør på
Internationella programkontoret

Af Torben Klein og Ulf Melin

I disse år tales der meget om globalisering og internationalisering både i uddannelses- og arbejdsmarkedssammenhæng. I mange EU-lande er der også stort fokus på uddannelses- og erhvervsvejledning, blandt andet fordi det forventes, at vejledningen kan spille en vigtig rolle i forhold til at fremme livslang læring.

Men det er ikke så ofte, at globalisering, internationalisering og vejledning kædes sammen. I CIRIUS og på Internationella Programkontoret ser vi dog en tydelig sammenhæng, og vi vil gerne bidrage til at fremme den internationale bevidsthed blandt vejledere i Sverige og Danmark.

Det er vigtigt, at vejledere har kendskab til de mange muligheder for transnational mobilitet, som findes – både i og uden for uddannelsessystemet. Det er vigtigt, at vejledere kender til barriererne for mobilitet og – ikke mindst – til det læringspotentiale, som er knyttet til et ophold i udlandet. Et udlandsophold, hvad enten det drejer sig om uddannelse, praktik eller arbejde, vil i langt de fleste tilfælde være en meget værdifuld erfaring for det enkelte menneske, blandt andet fordi det medfører udvikling af både faglige og personlige kompetencer.

I dagens samfund bliver vi alle påvirket af globaliseringen. De fleste virksomheder, organisationer og institutioner har en eller anden form for relation til andre lande, og arbejdsgivere lægger i stigende grad vægt på international erfaring, gode sprogkunderskaber og interkulturelle kompetencer, når de skal ansætte nye medarbejdere. Det vil sige, at uanset om en ung dansker eller svensker ikke har den ringeste intention om at bosætte sig uden for hjemlandets grænser, så vil det alligevel være et aktivt at have erfaringer fra et udlandsophold – også når det gælder jobsøgning på det hjemlige arbejdsmarked. Det er et aspekt, som det er vigtigt at inddrage i vejledningen.

Av Ulf Melin och Torben Klein

Globalisering och internationalisering har i flera år diskuterats flitigt i både utbildnings- och arbetsmarknadssammenhang. I många EU-länder fokuserar man också på studie- och yrkesvägledning, bl a då vägledning anses ha en nyckelfunktion för det livslånga lärandet.

Men det är inte så ofta som globalisering, internationalisering och vägledning paras ihop. På Internationella programkontoret och på CIRIUS ser vi dock en tydlig koppling och vi vill gärna bidra till att främja den internationella medvetenheten bland vägledare i Sverige och Danmark.

Det är viktigt att vägledare har kännedom om de många möjligheter till transnationell rörlighet som finns – både inom och utanför utbildningssystemet. Det är också viktigt att vägledare känner till hindren för mobilitet men framför allt, den potential för lärande som är knuten till att spendera en period utomlands. En sådan utlandsperiod, vare sig det handlar om utbildning, praktik eller arbete, är oftast en mycket värdefull erfarenhet, eftersom det medför en utveckling på både det personliga och professionella planet.

I dagens samhälle påverkas vi alla av globaliseringen. De flesta verksamheter, organisationer och institutioner har en eller annan form av relation till andra länder och arbetsgivare lägger i ökande utsträckning vikt vid internationella erfarenheter, goda språkkunskaper och interkulturell kompetens då de skall anställa nya medarbetare. Det betyder att även om en ung dansk eller svensk inte har den minsta intention att bosätta sig utomlands så kan det ändå vara en fördel att ha erfarenheter från en utlandsperiod – även när man söker jobb på den inhemska arbetsmarknaden. Detta är en aspekt som är viktig att uppmärksamma inom vägledning.

Det er også en kendsgerning, at mange svenske og danske vejledere får flere og flere henvendelser om uddannelse og arbejde i udlandet, og et stigende antal uddannelsesinstitutioner, virksomheder og organisationer har erklæret mål for internationalisering. Det er derfor ikke bare vigtigt, men også nødvendigt med et internationalt perspektiv i vejledningen i vores lande.

Formålet med denne publikation er at sætte fokus på den internationale dimension i uddannelses- og erhvervsvejledningen. Det er vores håb, at de 12 artikler i publikationen vil inspirere til debat i vejlederkredse og bidrage til at sætte internationalisering og transnational mobilitet på dagsordenen i forbindelse med planlægningen af vejledningstilbud.

Det är också ett faktum att både svenska och danska vägledare, i sitt dagliga arbete, allt oftare ställs inför frågor om utlandsstudier och arbete i andra länder och ett stigande antal utbildningsinstitutioner, verksamheter och organisationer har uttalade mål för internationalisering. Det är därför inte bara viktigt utan också nödvändigt med ett internationellt perspektiv inom vägledningsområdet i våra länder.

Målet med denna publikation är att sätta fokus på den internationella dimensionen i studie- och yrkesvägledning. Det är vårt hopp att de 12 artiklarna i publikationen skall inspirera till debatt i vägledningskretsar och bidra till att sätta transnationell rörlighet på dagordningen i samband med planeringen av vägledningsverksamhet.

Indledning / Inledning

Fra venstre / från vänster:
Inge Langberg Kjær (CIRIUS),
Nina Ahlroos (Programkontoret)
og / och Tina Didriksen (CIRIUS),
redaktører / redaktörer

*Af Inge Langberg Kjær, Tina Didriksen og
Nina Ahlroos*

Det europæiske Euroguidance-netværk har som hovedopgave at fremme mobilitet på tværs af landegrænser og at bidrage til udvikling af den internationale dimension i uddannelses- og erhvervsvejledningen i Europa. Mobilitet er vigtigt set ud fra både et personligt og et samfundsøkonomisk perspektiv. Arbejdsmarkedet efterspørger i stigende grad personer med internationale kompetencer. Samtidig har mobile personer et bredere arbejdsmarked at bevæge sig på og et større uddannelsesudbud at vælge fra, og transnational mobilitet kan på den måde give bedre grund for livslang læring.

Den internationale dimension i vejledningen handler blandt andet om vejledernes evne til at vejlede om uddannelse og arbejde i andre lande. Det handler også om, hvordan EU og OECD påvirker udviklingen på vejledningsområdet gennem en række landeundersøgelser, resolutioner, håndbøger osv. Endelig kan internationalisering og mobilitet indgå som led i udviklingen af nye vejledningsmetoder og som en del af vejledernes egen kompetenceudvikling.

Der findes altså en klar sammenhæng mellem internationalisering, mobilitet og vejledning – en sammenhæng som Euroguidance-netværket har til opgave at sætte fokus på. Derfor har Euroguidance Denmark og Euroguidance Sweden taget initiativet til denne fælles webpublikation.

*Av Nina Ahlroos, Inge Langberg Kjær och
Tina Didriksen*

Det europeiska Euroguidance nätverkets främsta uppgift är att uppmuntra till mobilitet mellan länder och utveckla den internationella dimensionen i studie- och yrkesvägledningen i Europa. Mobiliteten är viktig ur både ett personligt och samhällsekonomiskt perspektiv. Arbetsmarknaden efterfrågar i stigande grad personer med internationell kompetens. Samtidigt har mobila personer en bredare arbetsmarknad att röra sig på och ett större utbildningsutbud att välja från, vilket också ger en bättre grund för det livslånga lärandet.

Den internationella dimensionen i vägledning handlar bland annat om vägledarens förmåga att vägleda till studier och arbete i andra länder. Det handlar också om EU:s och OECD:s försök att påverka utvecklingen på vägledningsområdet genom en rad resolutioner, undersökningar och handböcker. Dessutom kan internationalisering och mobilitet ingå som ett led i utvecklingen av vägledarens arbetsmetoder och som en del av vägledarens egen kompetensutveckling.

Det finns alltså en klar koppling mellan internationalisering, mobilitet och vägledning – en koppling som Euroguidance nätverket har till uppgift att tydliggöra. Därför har Euroguidance Denmark och Euroguidance Sweden tagit initiativ till denna gemensamma webbpublikation.

Mobilitet og vejledning er et meget bredt område, og man kan fokusere på mange forskellige delelementer. Vi har udvalgt fire temaer, som vil blive behandlet i denne publikation:

- **Mobilitet og vejledning**
- **Multikulturel vejledning**
- **Anerkendelse og vejledning**
- **Internationalt samarbejde mellem vejledere**

Hvert tema indledes med en kort introduktion. Herefter følger tre artikler skrevet af danske og svenske bidragsydere. Nogle artikler fokuserer på de mere praktiske erfaringer med forskellige internationale aspekter af vejledningen, mens andre anlægger et mere overordnet eller teoretisk perspektiv.

I tilknytning til hver artikel findes en sammenfatning på både dansk og svensk samt en miniordbog med oversættelser af "svære" ord i artiklen. Vi kan desuden henvise til en svensk-dansk ordbog på internettet, hvis der er behov for at slå andre ord og udtryk op: <http://lexin.emu.dk/index.cgi>

Hvert af de fire temaer afsluttes med en materialesamling, hvor der er kort information om og links til relevante rapporter, artikler, hjemmesider, værktøjer m.v.

Vi håber og tror, at denne webpublikation vil være anvendelig og interessant for både danske og svenske vejledere.

God læselyst!

E-mail:

Nina Ahlroos: nina.ahlroos@programkontoret.se
Inge Langberg Kjær: ilk@ciriusmail.dk
Tina Didriksen: td@ciriusmail.dk

Mobilitet och vägledning är ett väldigt brett område och man kan fokusera på många olika teman. Vi har valt att titta närmare på området, under fyra huvudrubriker:

- **Mobilitet och vägledning**
- **Multikulturell vägledning**
- **Erkännande, validering och vägledning**
- **Internationellt samarbete mellan vägledare**

Varje tema inleds med en kort introduktion. Därefter följer tre artiklar skrivna av danska och svenska skribenter. Några artiklar fokuserar på mer praktiska erfarenheter av olika internationella aspekter i vägledningsarbetet, medan andra anlägger ett mer översiktligt och teoretiskt perspektiv.

I anslutning till varje artikel finns en sammanfattning på både svenska och danska samt en ordlista med översättningar av svåra ord i artikeln. Vi hänvisar dessutom till en svensk-dansk ordbok på Internet om det finns behov av att slå upp andra ord och uttryck: <http://lexin.emu.dk/index.cgi>

Efter vart och ett av de fyra huvudområdena har vi samlat material i form av information om och länkar till relevanta rapporter, artiklar, hemsidor, verktyg m m.

Vi hoppas och tror att publikationen kommer att vara användbar och intressant för både svenska och danska vägledare.

Trevlig läsning!

E-post:

Nina Ahlroos: nina.ahlroos@programkontoret.se
Inge Langberg Kjær: ilk@ciriusmail.dk
Tina Didriksen: td@ciriusmail.dk

CIRIUS og/och Programkontoret

Om CIRIUS og Programkontoret

CIRIUS er en styrelse i det danske undervisningsministerium. CIRIUS arbejder for at styrke internationaliseringen af de danske uddannelser og fungerer blandt andet som nationalt kontor for EU's uddannelsesprogrammer. Læs mere om CIRIUS på www.ciriusonline.dk

Internationella programkontoret (IPK) er CIRIUS' svenske søsterorganisation. Læs mere om Programkontoret på www.programkontoret.se

Euroguidance i Danmark og Sverige

Både CIRIUS og Internationella programkontoret varetager rollen som Euroguidance-center i henholdsvis Danmark og Sverige. Begge organisationer har derfor uddannelses- og erhvervsvejledning som særligt interesseområde i arbejdet med at fremme mobilitet og internationalisering. Læs mere på www.ciriusonline.dk/Euroguidance

Euroguidance-netværket finansieres delvist af EU's uddannelsesprogram. Der findes Euroguidance-centre i 32 europæiske lande. Du kan finde information om andre landes centre og aktiviteterne i Euroguidance-netværket på www.euroguidance.net

Læs også mere om Euroguidance i artiklen "Euroguidance – en europeisk vägledarressurs" på side 75.

Om Programkontoret och CIRIUS

Internationella programkontoret (IPK), är en statlig myndighet under Utbildningsdepartementet. Myndigheten ansvarar för en rad internationella program, utbyten och aktiviteter inom utbildningsområdet. Läs mer om IPK på www.programkontoret.se

CIRIUS är IPK:s danska systemmyndighet. Mer information om CIRIUS hittar du på www.ciriusonline.dk

Euroguidance i Sverige och Danmark

Både Internationella Programkontoret och CIRIUS ombesörjer rollen som nationellt Euroguidance center i Sverige respektive Danmark. Bägge organisationerna har därför studie- och yrkesvägledning som ett särskilt intresseområde i arbetet med att främja mobilitet och internationalisering. Läs mer på www.programkontoret.se/Euroguidance

Euroguidance nätverket finansieras delvis genom EU:s utbildningsprogram. Det finns idag Euroguidance center i 32 europeiska länder. Du kan hitta information om andra länders Euroguidance center och aktiviteter på www.euroguidance.net

Läs också mer om Euroguidance i artikeln "Euroguidance – en europeisk vägledarressurs" på sidan 75.

”I 2004 studerede jeg ved CERAM-universitetet i Nice. Vi var 500 udvekslingstuderende, og det var meget lærerigt at arbejde i grupper med folk fra hele verden. Det gav mig en masse gode oplevelser. Men ikke mindst gav det mig et indblik i andre kulturer og arbejdsmåder, som jeg er sikker på kan blive meget værd i min videre karriere”, siger Astrid Sofie Friis, cand.linc.merc. studerende ved Copenhagen Business School.

”2004 studerade jag vid CERAM-universitetet i Nice. Vi var 500 utbytesstudenter och det var mycket lärorikt att arbeta i grupper med människor från hela världen. Det gav mig en massa fina upplevelser och, inte minst, en inblick i andra kulturer och arbetssätt, som jag är säker på kan bli mycket värt i min framtida karriär”, säger Astrid Sofie Friis, cand.linc.merc. studerande vid Copenhagen Business School (magisterutbildning i internationell yrkeskommunikation).

Introduktion

Mobilitet og vejledning

Statistikker og undersøgelser viser, at mobiliteten på tværs af landegrænser er stigende blandt unge i vores lande. Dels er der flere og flere unge danskere og svenskere, som tager til udlandet for at studere eller arbejde i en periode, og dels kommer der et stigende antal unge fra andre lande til Danmark og Sverige – nogle gange på udvekslingsophold, andre gange for at bosætte sig.

Denne udvikling påvirker uddannelses- og erhvervsvejledernes arbejde på mange forskellige måder. De får flere spørgsmål om muligheder i andre lande samt henvendelser fra unge, som har været af sted på et udlandsophold. Vejlederne spiller en vigtig rolle i mobilitetsprocessen – ikke mindst fordi transnational mobilitet kan bidrage til personlig udvikling og give vigtige point i jagten på et job.

Under overskriften "Mobilitet og vejledning" har vi samlet tre artikler. Den første artikel giver et billede af de unges mobilitet. Den anden diskuterer, hvilken rolle vejlederne kan have i mobilitetsprocessen, og den tredje kommer med et konkret eksempel på arbejdet med at udsende og modtage udvekslingsstuderende.

Mobilitet och vägledning

Statistik och undersökningar visar att den internationella rörligheten bland ungdomar i våra länder blir allt större. Dels är det allt fler unga danskar och svenskar som spenderar en period i ett annat land för att studera eller arbeta och dels kommer allt fler ungdomar från andra länder till oss, ibland inom ramen för ett utbyte, och ibland för att stanna för gott.

Denna utveckling påverkar studie- och yrkesvägledares arbete på många olika sätt; De får fler frågor om möjligheter i andra länder, men även många ärenden som berör tiden efter en utlandsvistelse. I själva verket har vägledare en mycket viktig roll att fylla i mobilitetsprocessen, inte minst som mobilitet i sig kan ses som ett redskap för personlig utveckling och ge viktiga meriter i jakten på ett arbete.

Under rubriken "Mobilitet och vägledning" har vi samlat artiklar och material som dels berättar om de ungas mobilitet och dels diskuterar vilken roll vägledare kan spela i detta sammanhang. Dessutom får vi ett praktiskt exempel från arbetet med att skicka iväg och ta emot utbytesstudenter.

Ung mobilitet i tid och rum

Gunilla Mårald
Filosofie doktor i kulturgeografi
vid Umeå universitet

Miniordbog / Ordlista

SVENSKA

Andrum
Enstaka
Invånare
Karriärdrag
Lagom
Lärosäte
Olika
Tilmätts
Utlandsvistelser
Värde

DANSK

Pusterum
Enkelte
Indbyggere
Karrieretræk
Tilpas
Lærestalt
Forskellige
Tillægges
Udlandsophold
Værdi

RESUMÉ / svenska

Gunilla Mårald har i sin avhandling "Rotad, rotlös, rastlös: Ung mobilitet i tid och rum" studerat unga människors mobilitet ur olika perspektiv. Hon karakteriserar de unga i Sverige som en internationell generation med många olika erfarenheter av att resa och spendera tid i andra länder. Många använder resandet som ett viktigt element i sin självförståelse och i den självbild de vill förmedla till andra.

Många unga är medvetna om att t ex en utbytesperiod i utlandet generellt ger ett värde på arbetsmarknaden. En sådan period signalerar om förmåga till anpassning och flexibilitet och den kan användas för att dokumentera specifika språkkunskaper och kunskap om ett annat land och dess kultur. Oavsett mobilitetsformen utgör resor och utlandsperioder ett mobilitetskapital som de unga investerar i.

RESUME / dansk

Gunilla Mårald har i sin ph.d-afhandling "Rotad, rotløs, rastløs: Ung mobilitet i tid och rum" beskæftiget sig med unges mobilitet fra forskellige perspektiver. Hun karakteriserer de unge i Sverige som en international generation. De har meget forskelligartede erfaringer med at rejse og opholde sig i andre lande, men mange bruger i høj grad det at rejse som et vigtigt element i deres selvforståelse og i det selvbillede, de gerne vil formidle til andre.

Mange unge er bevidste om, at fx et studieophold i udlandet generelt tillægges stor værdi på arbejdsmarkedet. Et udlandsophold signalerer tilpasningsevne og fleksibilitet, og det kan bruges til at dokumentere specifikke sprogkunskaber og viden om et andet land og dets kultur. Uanset mobilitetsformen udgør rejser og udlandsophold en mobilitetskapital, som de unge investerer i.

Ung mobilitet i tid och rum

Av *Gunilla Mårald*

De som är unga i Sverige idag kan i många avseenden sägas utgöra en internationell generation. Det gäller inte minst deras attityder till och erfarenheter av olika former av internationell mobilitet. Men det är samtidigt viktigt att understryka att de som är unga inte utgör en homogen grupp i detta avseende.

I min avhandling *Rotad, rotlös, rastlös: Ung mobilitet i tid och rum* studerade jag unga människors geografiska rörlighet ur olika perspektiv. Avhandlingen består av fyra delar, som behandlar "Hemma", "Borta", "Mellan hemma och borta – Utlandsstudier" samt "När borta blir hemma eller när hemma blir hemma igen – Utvandring". I den här artikeln uppehåller jag mig vid den del som specifikt behandlar utlandsstudier.

Lika men olika

I avhandlingen ställdes frågor kring utlandsstudier till elever i gymnasieskolans avgångsklasser i tre norrlandskommuner samt till ett antal studenter vid Umeå universitet som förlagt en del av sin utbildning till ett utländskt lärosäte. De intervjuade studenterna var lika i många avseenden, men när det kom till tidigare erfarenheter av internationell mobilitet var spännvidden mycket stor. En del av de intervjuade studenterna hade mycket stor erfarenhet sedan tidigare av både kortare och längre utlandsvistelser. Andra studenter hade mycket mer begränsade erfarenheter.

Mobilitet och identitet

Varför du reser, var du reser och hur du reser säger något om vem du är och, inte minst, om vem du vill vara. Det kan handla om den bild man vill ha av sig själv men också om den bild man vill förmedla till andra. Detta har kanske främst uppmärksammats när det gäller turism. För en del unga är resan som identitetsmarkör central. Det är viktigt att vara resenären som söker det autentiska, och inte en turist som följer massorna.

Denna syn på mobilitet kan emellertid också appliceras på såväl de ungas lokala mobilitet som på utlandsstudier och migration. Hur du som ung rör dig i din lokala omgivning kan fungera som ett uttryck för identitet. Detsamma gäller för om du som student vid en högskola eller ett universitet väljer att förlägga en del av din utbildning till ett annat land eller kanske till och med hela din utbildning till ett utländskt lärosäte.

För en del studenter kan man säga att utlandsstudierna, och den internationella mobilitet dessa innebar, utgjorde en central del i deras livsbana. I den identitet de hade, den bild de hade av sig själva och den bild de ville förmedla till andra, kan mobilitet sägas utgöra en central del och vara av stort värde.

Varför utlandsstudier?

Motiv till varför studenter väljer att förlägga en del av sin högre utbildning utomlands som ofta lyfts fram i olika studier är bland annat att man vill lära sig ett främmande språk, lära känna en annan kultur och andra människor samt att utlandsstudier ses som en värdefull merit. Detta är också aspekter som lyfts fram i den politiska retoriken kring utlandsstudier och av enskilda lärosäten som vill uppmuntra sina studenter att tillbringa en period utomlands.

Ett annat viktigt motiv för en del av de studenter som deltar i internationellt studentutbyte, kanske till och med det allra viktigaste, är att få ett andrum, att komma bort från den grå vardagslunken och göra något annat för en period. Utlandsstudier gör det möjligt att förena andrummet med progression i de egna studierna.

Val av destination

För en del studenter spelar landet en underordnad roll. För andra studenter kan emellertid landet i sig vara ett skäl till att de väljer att förlägga en del av sina studier utomlands. Utlandsstudierna ger dem möjlighet att lära känna ett land som de länge haft ett intresse för. För vissa grupper av studenter är valet av lärosäte centralt. Här kan lärosätets status spela en betydelsefull roll.

Hur valet av destination skett, kan också avspeglas i de ambitioner som studenter har att resa runt i och upptäcka det land de kommer till. För de studenter där val av destination spelar en mindre roll har man kanske inte heller några strategier för hur man skall få se så mycket av landet som möjligt. Man tar bara "en dag i taget". För andra är det av största vikt att man får ut så mycket av utlandsvistelsen som möjligt när det gäller det land man kommit till.

Lagom länge

Vilka planer man har för och vilka ambitioner man har med utlandsvistelsen kan också avspeglas i hur länge man vill vara borta. Är andrummet det främsta motivet kanske det räcker med en termin, är ett av de främsta motiven att lära känna "drömlandet" och de människor som bebodet är kanske ett helt läsår mer rimligt.

Utlandsstudier och sociala nätverk

I retoriken kring utlandsstudier finns en idé om att utlandsstudierna kan fungera som ett sätt att bygga sociala nätverk av betydelse såväl för den enskilda individen som för det samhälle som individen är en del av. Här kan studenterna ha en utarbetad strategi redan från början, där en viktig del av utlandsstudierna är att knyta nya kontakter. För andra är det inte alls lika viktigt, de kan vara positiva till att knyta nya kontakter men arbetar kanske inte så hårt med att göra det.

Relationen till andra utbytesstudenter kan utgöra en kritisk punkt. En del studenter i studien upplever det som en risk att man knyts alltför starkt till den gruppen vilket kan göra det svårare att möta landets invånare.

Utlandsstudier – ett smart karriärdrag?

En del av de intervjuade studenterna upplevde det som att utlandsstudier är av mindre värde idag, "när alla andra också har gjort det (eller åtminstone något liknande)", än vad det var tidigare när utlandsstudier var en mer unik erfarenhet och merit. De kan emellertid ändå se att utlandsstudierna tillmäts ett värde på arbetsmarknaden. Här återkom de till synpunkten att deltagande i utlandsstudier signalerar något till potentiella arbetsgivare om vem man är - egenskaper som anpassningsbar och flexibel nämndes. Ibland kan det emellertid handla om mer specifika saker som är positiva att ha i bagaget, såsom språkkunskaper och fördjupad kunskap om ett visst land.

Att många unga idag har stor erfarenhet av att vistas utomlands för kortare eller längre perioder gör det kanske svårare att rekrytera studenter till utlandsstudier. Utlandsstudier blir inte en lika unik erfarenhet, kanske har man gjort något liknande tidigare, kanske har man planer på en kortare eller längre utlandsvistelse efter det att studierna avslutats. Andra skäl som kan göra det svårt att rekrytera

studenter till utlandsstudier kan bland annat vara; bristande språkkunskaper, att man inte vill avbryta sina studier och att många studenter är äldre och därmed har förpliktelser som gör det svårt att lämna hemorten.

Mobilitetskapital

De olika former av mobilitet som unga människor företar kan i sig själva, men naturligtvis också tillsammans med de erfarenheter som mobiliteten ger, bilda ett mobilitetskapital. Att resa, och då speciellt att resa på rätt sätt, kan därför ses som en investering i det kapital eller den resurs som mobiliteten representerar.

Att ha tidigare erfarenheter av att ha bott utomlands, att ha investerat i det egna mobilitetskapitalet, kan upplevas ha stor betydelse när man står inför att tillbringa en del av sin högre utbildning vid ett utländskt lärosäte. Här behöver de tidigare erfarenheterna inte vara knutna specifikt till studier utan det kan handla om erfarenheter av att bo i ett annat land. Studenterna med sådana erfarenheter upplevde att de var mer flexibla och lättare kunde anpassa sig till en ny omgivning. Även om det finns enstaka individer som avviker från mönstret och som trots avsaknaden av mobilitetskapital tar steget att läsa utomlands så visar min studie att tidigare erfarenhet av internationell mobilitet underlättar.

Sammanfattningsvis

... kan konstateras att studenternas upplevelser av utlandsstudier är mycket heterogena och deras ambitioner med och förväntningar på sin tid utomlands likaså. Det är inte heller alltid som retorik och verklighet är med varandra överensstämmande – det är nämligen inte alltid som de studenter som deltar i lärosätenas utbytesprogram gör det av de skäl som lärosätena anser vara de giltiga.

Om författaren

Gunilla Mårald är filosofie doktor i kulturgeografi vid Umeå universitet. Hon är för närvarande verksam som utvärderare vid Centrum för utvärderingsforskning (UCER) vid Umeå universitet. Avhandlingen finns att läsa i sin helhet på: <http://www.diva-portal.org/umu/abstract.xsql?dbid=96>

E-post: gunilla.jonsson@ucer.umu.se

Mobilitetsvejledning i opbrud

Søren Kristensen
Konsulent i Techne

Ordlista / Miniordbog

DANSK	SVENSKA
Afklaring	Klarläggande
Fastholde	Vidhålla
Forandringsparathed	Förändringsbenägen
Hensigtsmæssig	Ändamålsenlig
Kilde	Källa
Lov	Lag
Målrettet	Målinriktad
Opbrud	Uppbrott
Opgave	Uppgift
Rummelig	Rymlig
Skubber	Knuffar
Tilbud	Erbjudande
Tilskud	Bidrag
Uddannelse	Utbildning
Udfordring	Utmaning
Udlandsophold	Utlandsvistelse

RESUME / dansk

Søren Kristensen sætter i sin artikel spot på vejledernes rolle i forhold til at kvalitetssikre uddannelses- og praktikophold i udlandet. Han giver blandt andet et bud på, hvordan vejledere kan være med til at sikre, at de unge udnytter det læringspotentiale, der er i et udlandsophold. Og hvordan vejledere kan bidrage til, at den viden og de kompetencer, som er opnået under udlandsopholdet, bliver fastholdt bagefter.

RESUMÉ / svenska

Søren Kristensen fokuserer i sin artikel på vägledarens roll i förhållande till kvalitetssäkring av utbildnings- och praktikutbyten i utlandet. Han ger bland annat förslag på hur vägledare kan bidra till att säkra att unga utnyttjar den potential för lärande som finns i en utlandsvistelse och till att den kunskap och de kompetenser som uppnåtts under utlandsvistelsen tas tillvara efteråt.

Mobilitetsvejledning i opbrud

Af Søren Kristensen

Det er først for nylig, at den transnationale mobilitet – det vil i denne artikel sige uddannelses- og praktikophold i udlandet – for alvor har etableret sig som et aspekt af vejlederens virke. Jeg vil imidlertid hævde, at der allerede nu er ved at ske et paradigmeskift i forhold til, hvad vi må opfatte som "god vejledning" på dette felt.

Information er ikke længere nok

Fra midten af 80'erne, da udlandsophold for alvor begyndte at vinde frem, og helt frem til årtusindskiftet hed udfordringen for vejlederne først og fremmest information. Det var et problem at få noget at vide om de åbninger (tilskudsmuligheder, praktikpladser, uddannelses tilbud m.v.), der eksisterede; for slet ikke at tale om boligforhold, levevilkår og økonomi. Vejledning om udlandsophold betød derfor først og fremmest en udredningsopgave, der kunne sluge masser af tid for både vejlederen og den vejledningssøgende.

Det er ikke længere tilfældet. Der er kommet mange flere muligheder, og der bliver produceret meget mere information. Informationen nu ofte målrettet, hvor man før i tiden skulle stykke den sammen fra mange forskellige kilder. I tilgift har informationsteknologien udrettet intet mindre end mirakler med tilgængeligheden: De oplysninger, det før kunne tage uger at få frem, og som krævede specialistviden at lokalisere, kan alle nu finde på internettet inden for brøkdele af sekunder.

Endelig er langt de fleste uddannelsesinstitutioner nu med i internationale netværk, hvor udveksling af studerende/elever indgår som en integreret del. Det drejer sig om pakkeløsninger, hvor der i forvejen er taget hånd om de fleste praktiske forhold, og hvor man kan trække på erfaringerne fra andre, der tidligere har været "ude" det samme sted og på samme tidspunkt i uddannelsen.

Vejlederens "nye" opgaver

Betyder det, at vejlederen er overflødiggjort? Det mener jeg absolut ikke. Det betyder derimod, at der bliver frigjort kræfter til at fokusere på andre aspekter af vejledningsarbejdet, som måske tidligere er blevet nedprioriteret, og som i kraft af udviklingen har fået endnu mere betydning end før. Jeg vil fremhæve tre faktorer.

For det første er det nu en erklæret politisk målsætning – på nationalt plan og i mange tilfælde også på institutionelt plan – at få så mange unge til udlandet som muligt som et led i deres uddannelse og læring. Hvor det før kunne føles, som om systemet var en af barriererne, der skulle overvindes, skubber man nu på ovenfra for at få statistikkerne i vejret. Her ligger der en nøglerolle for vejlederne. Hvor mange vejledere måske primært har arbejdet re-aktivt med udlandsophold (det vil sige har taget sig af de henvendelser, der kom), skal arbejdet nu lægges over i en mere pro-aktiv retning: Vejledere skal aktivt "sælge" muligheden for udlandsophold til de unge, for hvem en sådan idé måske ikke umiddelbart ligger lige til højrebened.

For det andet betyder internationaliseringen og de mange samarbejdsaftaler mellem uddannelsesinstitutioner på tværs af landegrænser, at vi nu får udenlandske studerende og uddannelsessøgende til landet i et helt andet antal end tidligere. Både på udvekslingsaftaler og studerende på normale vilkår, fordi mange uddannelser nu udbydes på engelsk. Disse har også behov for vejledning, og her ligger derfor en særlig udfordring for vejlederne.

Og endelig, for det tredje, er der begyndt at komme fokus på kvaliteten i et udlandsophold. Der breder sig en erkendelse af, at det ikke bare er nok at sende en person til udlandet og hjem igen. Det centrale må være det, de bringer med sig tilbage i form af ny viden og kompetencer, og ikke bare det at have været ude. Der er en lang række betingelser, der skal være opfyldt for, at der sker en hensigtsmæssig læring, og vejlederen har en potentiel central rolle i denne kvalitetssikringsproces. I det følgende vil jeg gå nærmere

ind på de konkrete konsekvenser, disse udfordringer har for vejledningsarbejdet. Men først lidt generelt om udlandsophold og læring.

Mobilitet er mere end tiden i udlandet

Læringen under et udlandsophold afhænger i meget høj grad af, hvad der er gået forud for opholdet, og hvad der sker bagefter. Vi kan lære på forskellige måder, men den vigtigste læring, der sker under et ophold i udlandet, er overvejende refleksiv læring.

Meget kort og meget firkantet handler det om, at vi møder andre måder at sige og gøre tingene på, og at dette sammenstød med egne vaner, normer og handlemåder giver anledning til eftertanke (refleksion). Det kan føre til, at vi bliver mere rummelige og fleksible, og at vi dermed bliver bedre til at tackle det nye og det anderledes. Med andre ord: At vi udvikler den forandringsparathed, der er en af de mest centrale og efterspurgte kompetencer på arbejdsmarkedet i dag. Selvfølgelig sker der også andre typer af læring undervejs, fx af faglig og sproglig karakter. Men det udgør i mine øjne mere tillægsgevinster end det centrale udbytte.

Refleksionsprocessen er imidlertid ikke noget, der sker helt af sig selv, og den har heller ikke i alle tilfælde et positivt udfald. Vi behøver ikke automatisk at blive mere åbne gennem mødet med det anderledes. Det omvendte kan også være tilfældet – hvis vi er usikre og i forsvarsposition, og/eller hvis afstanden er for stor, kan vi i stedet reagere med en afvisning.

Hvis man derfor ikke sørger for at understøtte og fastholde processen både før, undervejs og efterfølgende, får potentialet ikke lov til at udvikle sig, og de positive ansatser forsvinder igen, før de får lov til at sætte sig fast. Derfor skal udlandsophold som et pædagogisk redskab ses i et større perspektiv, hvor en intervention både før og efter opholdet indgår som en integreret del.

Før opholdet: Motivering, afklaring og forberedelse

Man kan tale om, at der er tre dimensioner i det arbejde, der går forud for et ophold i udlandet. Den ene har vi allerede været inde på – nemlig motiveringen, som er vigtig, hvis vi vil nå ud til andre grupper end dem, der af sig selv møder op på vejlederens kontor for at få vejledning om udlandsophold.

Det er imidlertid vigtigt at forstå, at udlandsophold ikke nødvendigvis er for alle – eller rettere: At redskabet skal tilpasses brugeren. Et seks-måneders praktikophold i en virksomhed i udlandet, der er underlagt markedsvilkår, og som derfor ikke kan tage specielle pædagogiske og sociale hensyn, kræver en vis robusthed både fagligt og personligt. Hvis en person ikke har det, er det uforvarsligt at sende

ham eller hende af sted. Vi bruger ikke ordet sortering inden for vejledningen i Danmark, men taler i stedet om afklaring – at en deltager forud for opholdet har fået det bedst mulige grundlag for selv at afgøre, om han eller hun nu også har valgt det rigtige tilbud.

Herudover er der selve den målrettede forberedelse. Ingen kan lære og udvikle sig, når de befinder sig i en tilstand af utryghed. Derfor handler forberedelsen om at give deltagerne såvel praktiske forudsætninger som basale redskaber til problemløsning, så de er bedst muligt rustet til at klare de udfordringer, de vil møde undervejs.

Der er efterhånden en almen forståelse for, at unge, der tager på et uddannelses- eller praktikophold i udlandet, skal have en passende sproglig og kulturel forberedelse forinden. De skal kunne kommunikere med deres omgivelser, og de skal trænes i at afkode og håndtere de kulturforskelle, de vil støde ind i. Desuden er der en række praktiske forhold, der kræver forberedelse: Deltagerne skal vide, hvad de gør i tilfælde af sygdom, være informeret om forsikringsbestemmelser, have et overblik over økonomien, være bekendte med relevante love og bestemmelser i værtslandet, kende til infrastrukturen i lokalområdet osv.

Ud over den sproglige, kulturelle og den praktiske forberedelse er der dog yderligere to aspekter, der skal arbejdes med inden udrejsen. Det ene er det pædagogiske aspekt: Der skal udarbejdes en personlig læringsplan, hvor målene for opholdet er klart definerede. Læringsplanen skal helst være udarbejdet i et samarbejde mellem alle involverede parter (det vil sige både den udsendende institution, værtsinstitutionen eller -virksomheden og selvfølgelig også deltageren selv), og alle skal være klar over deres forpligtelser. Det andet aspekt er det psykologiske aspekt, der er særligt vigtigt ved længerevarende ophold: Deltageren skal informeres om risikoen for at blive ramt af "kulturshock" og om, hvordan man bedst bekæmper den hjemve, som de fleste berøres af på et udlandsophold.

Under opholdet: Monitor, mentor og tutor

Når deltageren først er rejst, er det begrænset, hvad man som vejleder kan gøre. Nogle deltagere aftaler at holde kontakt med deres vejleder for at rapportere om og diskutere forløbet af opholdet. I de fleste tilfælde er det dog vejledere eller ressourcepersoner på stedet (det vil sige i udlandet), der tager over. Omvendt betyder det også, at de danske vejledere og ressourcepersoner skal vejlede udenlandske studerende og praktikanter, når disse opholder sig i Danmark. Normalt betyder det blot, at vejlederkontoret står åbent for udlændinge med vejledningsbehov, lige som det gør det for danskere. Multikulturel vejledning¹ er en særlig disciplin, som man kan specialisere sig i – men mange gange handler det "bare" om, at de udenlandske studerende har brug for

en indfødt til at hjælpe med at klare problemer, der kræver system- eller lokalkendskab.

Udover vejlederen er der i reglen også en række andre ressourcepersoner, der kan yde information, rådgivning og vejledning. En monitor eller supervisor har typisk det overordnede projektansvar i forbindelse med modtagelsen af (grupper af) udenlandske studerende eller praktikanter. En mentor bruges ofte i forbindelse med praktikophold, og er den person på arbejdspladsen, der er deltagerens kontaktperson, og som sørger for, at de i læringsplanen beskrevne mål bliver nået. En tutor har den samme rolle, bare på uddannelsesinstitutionen.

Der kan sagtens være personsammenfald mellem to eller endda tre af de fire funktioner (vejleder/monitor/mentor/tutor), og man kan også opleve, at betegnelserne bruges noget anderledes end beskrevet hér. Det har ingen betydning. Det vigtigste er, at de funktioner, de repræsenterer, er dækket bedst muligt ind.

Efter opholdet: Evaluering, perspektivering, fastholdelse, vejledning og reintegration

Der har efterhånden bredt sig en erkendelse af, at forberedelse er vigtig (selvom den generelt set måske ikke anses for at være helt så vigtig, som jeg mener, den er). Men efterbearbejdelsen af opholdet ("debriefing'en", som den nogle gange kaldes) er endnu stort set en hvid plet på landkortet i de fleste sammenhænge, hvor man beskæftiger sig med mobilitet – selvom den i betydning rangerer på linje med forberedelsen. I mange tilfælde består den blot af en kort, skriftlig rapport på baggrund af nogle forud definerede spørgsmål.

Efterbearbejdelsen skal opfylde forskellige funktioner, der dels er bagudrettede og knytter sig til behandlingen af oplevelserne i udlandet, og dels er fremadrettede og knytter sig til udnyttelsen af de indvundne erfaringer i forhold til deltagerens videre livsforløb.

Til den første gruppe hører evalueringen af læringsplanen. Det er vigtigt at få fastslået, om deltageren nu også lærte det, der var meningen, og at få analyseret baggrunden for eventuelle afvigelser fra det planlagte. I den forbindelse skal man være særlig opmærksom på eventuelt ikke-intenderede effekter af opholdet, både af positiv og negativ karakter.

Perspektiveringen rækker også bagud og handler om fortolkningen af de oplevelser, deltageren har haft. Både gode og dårlige oplevelser kan blive til værdifulde erfaringer, som man kan have glæde af senere i livet; men for at det kan ske, skal oplevelserne drøftes igennem og i mange tilfælde sættes ind i et større perspektiv, før de får mening.

For mange deltagere – især unge på længerevarende ophold – sætter de nye omgivelser og den frihed, det giver ikke at skulle leve op til en fastlåst rolle, gang i en personlig udvikling, der i nogle tilfælde kan opleves som intet mindre end forbløffende. Men når de vender tilbage, oplever de et pres fra deres gamle omgangskreds for igen at blive til den, de var, før de tog af sted. Det kan gøre, at nogle af de positive aspekter af opholdet forsvinder eller undertrykkes, og derfor indeholder efterbearbejdelsen også et element af fastholdelse. Den skal selvfølgelig understøttes af en egentlig vejledning, der hjælper deltageren til at udnytte sin nyhvervede viden og kompetencer og bringe disse i spil i forhold til uddannelse og karriere.

Endelig kan det rent faktisk også være hårdt at vende tilbage, og psykologer taler ligefrem om et "omvendt kulturchok" ved hjemkomsten. Derfor kan der som et led i efterbearbejdelsen i nogle tilfælde også blive tale om hjælp til reintegration i de hjemlige miljøer.

Jamen – er det i det hele taget vejlederarbejde?

Det kan diskuteres, hvor mange af de oven for beskrevne aspekter og funktioner, der hører til inden for vejlederens jurisdiktion. Der er nogle opgaver, som det er helt indlysende, at vejlederen tager sig af; og så er der andre, som man som vejleder kan nøjes med at være orienteret om for overblikkets skyld. Og så er der et gråt felt inde mellem disse to yderpunkter, som kan variere i størrelse.

Hvor grænsen præcis ligger, afhænger af den enkelte vejleders viden og kompetencefelt, og så selvfølgelig den vejledningsøgendes behov. Den overordnede pointe er imidlertid, at vejlederens rolle har ændret sig fra at være informationstilvebringer til at varetage en central funktion i kvalitetssikringen af udlandsopholdenes læringspotentiale.

Note side 15

1. Se temaet: "Multikulturel vejledning" side 25.

Om forfatteren

Søren Kristensen, konsulent i Techne, har i en årrække beskæftiget sig med international mobilitet og vejledning. Han har skrevet et stort antal artikler og bøger om vejledning, mobilitet og internationale uddannelsesforhold samt udarbejdet den web-baserede "mobilitetsværktøjskasse" for vejledere, der kan findes på Undervisningsministeriets Videnscenter for Vejledning, www.vejledningsviden.dk I 2004 tog han en ph.d.-grad på Danmarks Pædagogiske Universitet med afhandlingen "Learning by Leaving", der omhandler læreprocesser under praktikophold i udlandet.

E-mail: soren.kristensen@technemail.dk

En väg ut

Petter Ljungström
Internationell vägledare på
Uppsala universitets Inter-
nationella kansli

Miniordbog / Ordlista

SVENSKA	DANSK
Antagning	Optagelse
Befogat	Berettiget
Behållning	Udbytte
Benägen	Tilbøjelig
Betyg	Eksamensbevis
Början	Begyndelsen
Gemensamt	Fælles
Handläggare	Sagsbehandler, administrativ medarbejder
Inresande	Indkommende
Nomineringsförfarandet	Nomineringsfremgangsmåden, -handlingen
Nämnder	Nævn, direktorater
Orosmoment	Foruroligende element
Studieort	Stuedsted
Utbytesstudenter	Udvekslingsstuderende
Utresande	Udrejsende
Åka	Rejse
Åtgärd	Forholdsregel, skridt

RESUMÉ / svenska

Petter Ljungström berättar i sin artikel om hur det är att arbeta som internationell studievägledare vid Uppsala universitet. I denna funktion handskas han med både utresande och inresande utbytesstudenter.

Många studenter har en ganska luddig uppfattning om vad de vill göra när de först tar kontakt med vägledaren. Artikeln behandlar alltifrån praktiska frågor om hur man väljer och varför det kan vara svårt att läsa språk under sitt utbyte till den mer formella ansökningsprocessen.

Arbetet handlar även om att ta emot inresande studenter och se till att de finner sig tillrätta bland annat genom ett välkomstprogram.

RESUME / dansk

Petter Ljungström fortæller i sin artikel om, hvordan det er at arbejde som international studievejleder på Uppsala Universitet. Et arbejde hvor han både skal tage sig af udrejsende og indkommende udvekslingsstuderende.

Mange studerende er meget usikre på, hvad de egentlig vil i udlandet, når de kontakter vejlederen første gang. Artiklen giver et indblik i nogle af de spørgsmål, de stiller. Det kan være alt lige fra praktiske spørgsmål om, hvordan man skal vælge, og hvorfor det kan være vanskeligt at følge sprogundervisning, mens man er udvekslingsstuderende, til spørgsmål om den mere formelle ansøgningsproces.

Artiklen fortæller også om den del af arbejdet, som handler om at tage imod indkommende studerende og sørge for, at de får fundet sig til rette, blandt andet igennem et velkomstprogram.

En väg ut

– erfarenheter av att arbeta med utbytesstudenter

Av Petter Ljungström

”Jag vill studera utomlands men vet inte vart jag vill åka.” Så lyder ofta de första orden från de studenter som söker sig in till mitt kontor på Uppsala universitets Internationella kansli. En majoritet av dem föreställer sig att tillbringa sin utbytestid i ett engelsktalande land medan andra vill fila på sitt tredjespråk eller kasta sig huvudlöst in i en för dem helt främmande kultur på andra sidan jorden. Oavsett var studenterna i slutänden hamnar så har de en sak gemensamt, det som fick dem att ta steget in på Internationella kansliet - önskan att uppleva någonting nytt. Det är dessa individers förhoppningar och funderingar som en internationell studievägledare har som uppgift att lyssna till, sammanställa och kanske ibland hjälpa till att trassla upp innan en slutgiltig bild framträder av vad studenten egentligen vill.

Internationella kansliet vid Uppsala universitet

Internationella kansliet ansvarar för internationaliseringen vid Uppsala universitet. Dels genom arbetet med universitetets handlingsprogram för internationalisering men även genom att stimulera och stödja institutioner och nämnder i deras internationella arbete. Som exempel kan nämnas att kansliet alldeles nyligen lanserat en webbsida för internationella kontaktpersoner som en guide för hur Uppsalas utbytesverksamhet skall administreras. Detta utgör ett led i att förenkla arbetet för institutionspersonal, men är även en åtgärd för att skapa gemensamma rutiner för administrationen av utbytesstudenter. Utöver administrationen av utbytesavtal fungerar flera av oss sju anställda som referenspersoner för olika utbytesprogram och organisationer som berör internationaliseringsarbete inom högre utbildning.

Vi har öppet tre timmar per dag och sysslar då främst med vägledning för studenter som är intresserade av att studera utomlands eller studenter som är i färd med att sammanställa sin ansökan till den förestående ansökningsomgång-

en. Studenterna har åtta olika deadlines att välja mellan under året, vilket beror på att vi utlyser våra utbyten regionvis med datum som är väl tilltagna så att antagningsprocessen, med den administration det innebär, skall hinnas med i god tid innan studenten beger sig till sitt utbytesuniversitet.

Helårsstudier bäst

Uppsala universitet har drygt 200 generella utbytesavtal. En majoritet av de generella avtalen är slutna med utom-europeiska universitet medan den övervägande delen av universitetets drygt 400 institutionsknutna avtal kommit till i samarbete med europeiska universitet.

Kansliet hade, 2005-2006, 232 utresande utbytesstudenter och 293 inresande inom de generella avtalen. Administrationen är omfattande för både oss på kansliet och för studenterna, särskilt vid långväga utbyten, och vi har därför gjort bedömningen att helårsstudier är att föredra. Lägg därtill de högre kostnader som studier i t ex Australien innebär för studenten, så väger fördelarna med helårsutbyten över. Inom Europa är det möjligt med halvårsutbyte, men finns det helårskandidater så prioriterar vi dem till viss del.

Det stora valet

Det finns stora olikheter i hur våra studenter ser på valet av utbytesuniversitet. En grupp är öppen för förslag av universitet och land, det är nästan som att ovissheten är en del av upplevelsen. I dessa fall får jag som internationell studievägledare stor betydelse för det val studenten gör. Den andra extremen är den grupp studenter som vet precis vilket eller vilka universitet som är aktuella för dem, vilket kan bero på tidigare erfarenheter av landet, universitetets rykte eller liknande. Som studievägledare har man då som främsta uppgift att hjälpa studenten i deras ansökningsprocess och med förberedelserna inför utbytesperioden.

Det lilla valet

För studenten är valet av studieort och universitet oftast den största frågan i funderingarna inför ett utbyte. En annan sak för studenten att ta ställning till är valet av kurser.

När studenten åker genom ett institutionsknutet avtal är denne oftast bunden till att under utbytesperioden ta kurser inom samma ämnesområde. Då är frågan om kursval och tillgodoräknande ganska enkel eftersom dessa utbyten administreras av institutionens egen personal. Dessa har för det mesta inga problem att göra bedömningar av andra universitets kurser inom det egna ämnesområdet. De generella avtalen riktar sig däremot till studenter från Uppsala universitets alla institutioner och det blir då svårare för oss på Internationella kansliet att göra bedömningar av hur kurserna skall tillgodoräknas. Att de tillgodoräknas kan vi oftast säga, men hur är en sak för institutionerna att avgöra. Vi rekommenderar därför studenterna att gå till kurs- eller programansvarig på berörd institution för att få en bedömning av vilket värde kursen har redan innan utbytet.

Personliga brev och intervjuer

Med ansökan till utbytesstudier skall den sökande bifoga ett personligt brev, skrivet på det språk som utbytesstudierna skall bedrivas på. Dessa brev avslöjar ofta hur mycket tid studenten har lagt ned på sin ansökan. Vi är alltid minst två handläggare som läser igenom breven för att öka säkerheten i nomineringsförfarandet. Med fler sökande än vi har platser, tvingas vi säga nej till en del sökande, även om de har gjort en bra ansökan. Det gäller främst dem som begränsat sig till att söka endast de populäraste universiteten, där konkurrensen är mycket hård.

Efter läsning av ansökningar intervjuar vi de sökande för att säkerställa att det intryck vi som handläggare fick av studenternas ansökningar stämmer. Ibland står det och väger mellan två kandidater och då är intervjuer ett sätt att skilja dem åt.

Urvalskriterier

De sökande skall ha läst minst ett år vid Uppsala universitet och vara verksamma studenter med minst 40 poäng i bagaget vid ansökningstillfället. Vi nominerar inte studenter till att läsa sitt sista år utomlands utan de skall ha minst en termin kvar hos oss efter sitt utbyte. Detta är förutsättningarna för att få söka och ansökan bedöms efter ett antal punkter som sedan sätts ihop till en helhet för att ge ett mått på den sökandes styrka. Vi tittar på saker som betyg, ideellt engagemang, personligt brev och kursval. Våra mest omfattande utbyten med USA och Kanada, lockade hösten 2005, 139 studenter att ansöka till 88 platser. Det är ett stort och svårt jobb för handläggaren att läsa igenom, bedöma och väga alla ansökningar mot varandra.

Antagning

I och med att vi nominerat studenten till utbyte så är det upp till vårt partneruniversitet att anta studenten. Partneruniversitet har rätt att neka studenten om det föreligger skäl för detta. I över 99 procent av fallen är det inga

problem utan våra studenter antas som planerat. Om en nominerad student inte är behörig för sitt kursval eller om studenten inte har tillräckliga kunskaper i undervisnings-språket kan svaret dock bli negativt. Antagningsbeskedet från det utländska universitetet har en tendens att dröja ett tag vilket kan vara ett orosmoment, men genom att upprätthålla god kommunikation med kontaktpersonerna på partneruniversitetet kan jag som handläggare oftast lugna studenten och meddela att antagningsbrevet är på väg. I de fall där studenten måste söka visum i förväg för sin utbytesperiod är det särskilt viktigt, eftersom antagningsbrevet ofta är en viktig handling i ansökan om visum.

Språk

Ett av de vanligaste motiven till utbytesstudier är att utveckla sina färdigheter i ett andra eller tredje språk. Engelska är det största språket för svenska utbytesstudenter och det handlar då om att vistas i ett engelsktalande land och befästa samt utveckla sina kunskaper i språket. Många studenter är intresserade av att åka utomlands och bara studera språk. Jag får ofta förfrågningar om utbyten till Spanien för att läsa spanska på nybörjar- eller introduktionsnivå, men de spanska universiteten erbjuder inte sådan språkundervisning inom utbyten. Ytterligare ett problem är att även om våra studenter skulle få möjligheten att läsa språk på introduktionsnivå så kan de oftast inte tillgodoräkna dessa studier på hemmaplan. Eftersom det kontrastiva momentet mellan svenskan och spanskan saknas är det svårt för svenska språkinstitutioner att tillgodoräkna översättnings- och grammatikkurser genomförda på spanska – engelska eller spanska – spanska.

Om man har goda förkunskaper i ett språk men inte tycker att det riktigt räcker till universitetsstudier ger vi ofta rådet att ändå söka utbytet och ta en intensivkurs i språket i anslutning till terminsstart, innan ämnesstudierna tar vid. Intensivkurserna är oftast avgiftsbelagda och betalas av studenten själv eftersom de inte är en del av utbytet, men det är ändå en god investering för framtiden. Eftersom vi har svårigheter att få tillräckligt med utresande studenter till de länder som inte erbjuder kurser på engelska så är detta ett sätt att uppmuntra våra studenter att ta steget, vilket de i de allra flesta fall brukar klara bra.

Inresande studenter

När terminsstarten närmar sig och de inresande studenterna från olika länder söker sig till Internationella kansliet så har de oftast redan fått grundläggande ankomstinformation. Med sitt antagningsbesked har de nämligen fått "International Student Guide" och de har för det mesta inga problem med att finna sig tillrätta. Den mest akuta frågan för den inresande studenten är att få tillgång till sitt Internetkonto, för att snabbt upprätta kontakt med sina närmaste som de lämnat därhemma.

Det preliminära kursvalet som gjordes i ansökan från hemuniversitetet revideras ofta. På plats i Uppsala är det lättare för studenten att få information om olika kurser, dels genom Internationella kansliet men även genom nyfunna vänner som rekommenderar sina kursval.

Nybörjarkurser i svenska

I början av augusti anordnar Internationella kansliet i samarbete med Institutionen för nordiska språk en intensivkurs i svenska för utbytesstudenter. Den så kallade "Basic Swedish", ges parallellt med vår "Erasmus Intensive Language Course" i svenska. Kurserna är mycket populära och vi tvingas säga nej till nästan hälften av drygt 200 ansökningar. De som inte antas till någon av dessa kurser får dock plats på den reguljära "Basic Swedish", som ges två kvällar i veckan under terminen. Kursen får bra betyg från studenterna och många är intresserade av att fortsätta med steg två av kursen, där vi är mer restriktiva med antagningen.

Välkomstprogram

Uppsala studentkår anordnar vid terminsstart ett välkomstprogram för inresande studenter med ett trettiotal schema-lagda events för nya inresande studenter. Det handlar om allt ifrån guidade stadsturer till utflykter och pubkvällar och naturligtvis är den sociala miljön med en mängd "nyblivna uppsalabor" mycket gynnsam när det kommer till att hitta nya bekanta.

När studenten väl har etablerat sig i staden blir de i stort sett självgående. Studentnationerna och studentkåren tar hand om en del av studenternas sociala behov och där fungerar de bra ihop med de reguljära uppsalastudenterna. Det finns dock i Uppsala, som på många andra ställen, tendenser till att utbytesstudenterna tyr sig till varandra i väldigt hög grad. Vid undersökningar med inresande studenter är det tydligt att det är svårt att få kontakt med svenska studenter under tiden i Uppsala.

Välkomstprogrammet vänder sig endast till inresande studenter och kurserna som ges på engelska har övervägande utbytesstudenter i klasserna. Detta gör att utbytesstudenterna blir separerade från den svenska studentpopulationen. I de fall som jag upplever att integrationen mellan utbytesstudenter och svenska studenter har fungerat mycket bra är då grupperna har ett gemensamt intresse att samlas runt, t ex genom arbete och deltagande i studentorganisationer som idrottsföreningar, orkestrar och liknande.

Utbytet av utbytet

Som internationell handläggare/studievägledare jobbar man dagligen med att skapa goda förutsättningar för universitetets studenter att åka utomlands. Det handlar om att skriva nya utbytesavtal, effektivisera ansökningsprocesser, förhandla bort administrativa bromsklossar och även informera

och marknadsföra utbytena som en upplevelse på flera olika plan. Det är därför naturligt att undra vilken behållning utbytesstudenterna får av sin period utomlands. Likaså är det befogat att fråga sig hur de inresande studenterna ser på sin tid i Uppsala och i Sverige?

I en undersökning som genomfördes av Uppsala Studentkår 1999, "Första intrycket" behandlas frågan om mottagning av utbytesstudenter vid Uppsala universitet. Betyget blev överlag mycket positivt även om upplägg och utbud inte faller alla inresande studenter i smaken. Undersökningen bekräftas av det stora antal terminsstudenter som kommer till mig och vill förlänga sin utbytesperiod och de meddelanden jag får från före detta utbytesstudenter som längtar tillbaka till Sverige.

När våra utresande utbytesstudenter kommer tillbaka till Uppsala efter ett utbyte är en överväldigande majoritet mycket nöjda med sin utbytesperiod. Det förekommer i undantagsfall att studenter avbryter utbyten av olika skäl. Orsaken kan vara externa faktorer eller att vi träffar fel i nomineringsförfarandet, men också att studenten inte riktigt vet vad han/hon vill. De akademiska erfarenheterna varierar när det gäller kvalitet i undervisning och mottagande, men en klar majoritet av våra studenter klarar sig mycket bra studiemässigt under sin utbytesperiod. Mycket av det som kan betraktas som problem inträffar i början av utbytesperioden och försvinner med tiden, med upplevelsen av att gradvis ta sin plats i en ny social gemenskap och kultur som man finner en trygghet i och snart är benägen att kalla sin egen.

Om författaren

Petter Ljungström har studerat statsvetenskap, ryska och påbyggnadsutbildning med inriktning på Östeuropa vid Uppsala universitet. Han jobbade tidigare på Migrationsverket på avdelningen för Ryssland och forna Sovjetunionen. Sedan maj 2005 arbetar han som internationell handläggare på Uppsala universitets Internationella kansli. Ansvarsrådet omfattar studentutbytesprogrammen med universitet i Central – och Östeuropa, Ryssland, Turkiet m.fl. länder samt Norden inom NORDLYS-nätverket. Han ansvarar även för TEMPUS – programmet.

E-post: Petter.Ljungstrom@uadm.uu.se

Læs mere / Läs mera

Her følger en liste over materiale, som vedrører temaet mobilitet og vejledning. Hvis du vil vide mere om dette område, kan du bruge listen som udgangspunkt.

Klik blot på linket for at komme til det omtalte materiale.

Udbytte af mobilitet

I de nordiske lande er der lavet flere undersøgelser om udbyttet af mobilitet:

- **Utbytte av utdanning fra utlandet**
Norsk rapport fra 2005 om overgangen fra uddannelse til arbejde blandt nordmænd med en videregående uddannelse fra udlandet.
<http://nifu.pdc.no/publ/index.php?sid=64256&t=R>
- **Ude eller hjemme bedst?**
Dansk artikel fra 2006 baseret på et interview med Janneke Wiers-Jennsen, der står bag rapporten "Utbytte av utdanning fra utlandet".
<http://www.cirusonline.dk/Default.aspx?ID=5967&M=News&PID=10614&NewsID=1726>
- **Study on the relevance of international student mobility to work and employment**
Engelsk resumé af finsk rapport fra 2005 om finske arbejdsgivers syn på udbyttet af studie- og praktikophold i udlandet.
<http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/occasional/summary.pdf>
- **Utlandsstudier – till vilken nytta?**
Svensk rapport fra 1999 om effekten af udlandsstudier set ud fra både de studerendes, arbejdsgivernes og samfundets perspektiv. Med resumé og forord på engelsk.
<http://web2.hsv.se/publikationer/rapporter/1999/9910R.pdf>

Här följer en lista på material som har anknytning till temat mobilitet och vägledning. Om du vill veta mer om detta område kan du använda listan som utgångspunkt.

Klicka bara på länken för att komma till det nämnda materialet.

Nyttan av mobilitet

Flera undersökningar om nyttan av mobilitet har gjorts i de nordiska länderna:

- **Utbytte av utdanning fra utlandet**
Norsk rapport från 2005 om övergången från utbildning till arbete bland norrmän med en utländsk högskoleutbildning.
<http://nifu.pdc.no/publ/index.php?sid=64256&t=R>
- **Ude eller hjemme bedst?**
Dansk artikel från 2006 baserad på en intervju med Janneke Wiers-Jennsen, som är ansvarig för rapporten "Utbytte av utdanning fra utlandet".
<http://www.cirusonline.dk/Default.aspx?ID=5967&M=News&PID=10614&NewsID=1726>
- **Study on the relevance of international student mobility to work and employment**
Engelskt sammandrag av finsk rapport från 2005 om finska arbetsgivares syn på nyttan av studier och praktik från utlandet.
<http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/occasional/summary.pdf>
- **Utlandsstudier – till vilken nytta?**
Svensk rapport från 1999 om effekten av utlandsstudier sett ur de studerandes, arbetsgivarnas och samhällets perspektiv. Med sammandrag och förord på engelska.
<http://web2.hsv.se/publikationer/rapporter/1999/9910R.pdf>

- **Praktik i udlandet – hvad lærer eleverne?**
 Dansk rapport fra 2006 om danske erhvervsuddannelseselevs udbytte af praktik i udlandet. Med resumé på engelsk.
http://www.ciriusonline.dk/Files/Filer/Publikationer/2006/Praktik_i_udlandet_rapport_juni_2006.pdf
- **Læring og praktikophold i udlandet**
 Dansk publikation fra 2003, der giver nogle bud på, hvorfor og hvordan læring sker ved praktik i udlandet. Publikationen er baseret på erfaringer og forskning fra hele Europa.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=759&M=News&PID=9447&NewsID=178>

Statistik

Statistiske oversigter over studentermobilitet kan hentes fra følgende myndigheder og organisationer:

- **Centrala Studiestödsnämnden, CSN**
<http://www.csn.se/Avdelningar/OmCsn/Statistik/Statistik.asp?MenyIdnr=57>
- **CIRIUS**
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=68>
- **Academic Cooperation Association, ACA**
 ACA har blandt andet udgivet publikationen Eurodata – student mobility in European higher education (2006).
http://www.aca-secretariat.be/05publications/aca_papers.htm
- **UNESCO: The Global Education Digest 2006**
http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=6827_201&ID2=DO_TOPIC

Værktøjer

Følgende værktøjer kan anvendes i forbindelse med vejledning omkring mobilitet:

- **Mobilitetsværktøjskasse for vejledere**
 En dansk portal om vejledning i forbindelse med ophold i udlandet.
<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/V%C3%A6rkt%C3%B8j%20til%20vejledere/Mobilitetsv%C3%A6rkt%C3%B8jskassen.aspx>
- **Ergo-in-Net**
 Et europæisk website for vejledere, som arbejder med mobilitetsspørgsmål.
<http://www.ergoinnet.net>

- **Praktik i udlandet – hvad lærer eleverne?**
 En dansk rapport från 2006 om danska yrkesutbildningselevs behållning av utlandspraktik. Rapporten innehåller även ett engelskt sammandrag.
http://www.ciriusonline.dk/Files/Filer/Publikationer/2006/Praktik_i_udlandet_rapport_juni_2006.pdf
- **Læring og praktikophold i udlandet**
 En dansk publikation från 2003, som ger några förklaringar till varför och hur inlärning sker vid praktik i utlandet. Publikationen är baserad på erfarenheter och forskningsresultat från hela Europa.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=759&M=News&PID=9447&NewsID=178>

Statistik

Länkar till statistiska översikter om studentmobilitet går att hitta hos följande myndigheter och organisationer:

- **Centrala Studiestödsnämnden, CSN**
<http://www.csn.se/Avdelningar/OmCsn/Statistik/Statistik.asp?MenyIdnr=57>
- **CIRIUS**
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=68>
- **Academic Cooperation Association, ACA**
 ACA har bland annat gett ut publikationen Eurodata – student mobility in European higher education (2006).
http://www.aca-secretariat.be/05publications/aca_papers.htm
- **UNESCO: The Global Education Digest 2006**
http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=6827_201&ID2=DO_TOPIC

Verktyg

Följande verktyg kan användas som hjälpmedel i arbetet med mobilitet:

- **Mobilitetsverktygslåda för vägledare**
 En dansk portal om vägledning i anslutning till utlandsstudier och utlandspraktik.
<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/V%C3%A6rkt%C3%B8j%20til%20vejledere/Mobilitetsv%C3%A6rkt%C3%B8jskassen.aspx>
- **Ergo-in-Net**
 En europeisk webbsida för vägledare som arbetar med mobilitetsfrågor.
<http://www.ergoinnet.net>

- **CIRIUS**
På CIRIUS' hjemmeside findes detaljeret information om europæiske, nordiske og bilaterale uddannelses- og mobilitetsprogrammer.
www.ciriusonline.dk
- **Udiverden.dk**
CIRIUS-hjemmeside, som især henvender sig til unge. Oplyser om muligheder for uddannelse og arbejde i udlandet samt omfattende landeoplysninger.
www.udiverden.dk
- **Internationella programkontoret**
På Programkontorets hjemmeside findes detaljeret information om europæiske, nordiske og svenske mobilitets- og samarbejdsprogrammer på uddannelsesområdet.
www.programkontoret.se
- **Studera.nu – utlandsstudier**
Högskoleverkets information til studerende om udlandsstudier. Indeholder blandt andet tips og råd om udvekslingsophold samt information om uddannelse i en lang række lande.
<https://www.studera.nu/utlandsstudier/index.shtml>
- **Euroguidance-netværket**
I Euroguidance-netværket kan vejledere fra hele Europa få svar på deres spørgsmål om uddannelse og arbejde i udlandet. Indeholder kontaktoplysninger til alle Euroguidance-centre.
<http://www.euroguidance.net>
- **EURES**
Den europæiske portal for jobmobilitet.
<http://europa.eu.int/eures>
- **EURES i Danmark**
Information for danskere om jobsøgning i udlandet. Kontaktoplysninger til EURES i Danmark.
www.eures.dk
- **PLOTEUS**
Den europæiske uddannelsesportal.
<http://europa.eu.int/ploteus>
- **Utbytesstudent.se**
Hjemmeside med gode tips til gymnasieelever, som overvejer at tage et udvekslingsår i udlandet. Indeholder et debatforum, hvor gymnasieelever (før og efter de har været af sted), deres forældre og værtsfamilier kan udveksle erfaringer og ideer.
<http://utbytesstudent.se>
- **Internationella programkontoret**
På Programkontorets hemsida finns detaljerad information om europeiska, nordiska och svenska program för mobilitet och internationellt samarbete inom utbildningsområdet.
www.programkontoret.se
- **Studera.nu – utlandsstudier**
Högskoleverkets information om utlandsstudier som riktar sig till studenter. Innehåller bl a tips och råd inför utlandsvistelsen samt information om utbildning i en lång rad olika länder.
<https://www.studera.nu/utlandsstudier/index.shtml>
- **CIRIUS**
På CIRIUS' hemsida finns detaljerad information om europeiska, nordiska och bilaterala utbildnings- och mobilitetsprogram.
www.ciriusonline.dk
- **Udiverden.dk**
CIRIUS' webbsidor som särskilt vänder sig till unga upp-lyser om möjligheter till utbildning och arbete i utlandet och har omfattande upplysningar om olika länder.
www.udiverden.dk
- **Euroguidance nätverket**
Inom Euroguidance nätverket kan vägledare i hela Europa få svar på sina frågor om utbildning och arbete i utlandet. Innehåller kontaktinformation till alla Euroguidance center.
<http://www.euroguidance.net>
- **EURES**
Den europeiska portalen för rörlighet i arbetslivet.
<http://europa.eu.int/eures>
- **Söka jobb utomlands**
Det svenska Arbetsmarknadsverkets webbsidor om att söka jobb utomlands innehåller bl a specifik information om arbete i olika länder samt användbara länkar till hela världen. <http://www.ams.se/go.aspx?c=32230>
- **PLOTEUS**
Den europeiska utbildningsportalen.
<http://europa.eu.int/ploteus>
- **Utbytesstudent.se**
Hemsida med tips till gymnasieelever som funderar på ett utbytesår utomlands. Innehåller ett debattforum där gymnasieelever (före och efter sin utlandsvistelse), deras föräldrar och värdfamiljer kan utbyta erfarenheter.
<http://utbytesstudent.se>

- **Study abroad report system**
Svensk hemsida med beretninger fra universitetsstuderende, der har været på udvekslingsophold i udlandet. Beretningerne giver et godt indblik i, hvordan arbejdet med udvekslingsprogrammer kan videreudvikles.
www.stars.liu.se/outbound/search/index.html

EU-dokumenter vedrørende mobilitet:

- **European Quality Charter for Mobility**
Dette charter opstiller nogle fælles EU-retningslinjer for at sikre kvaliteten i uddannelses- og praktikophold i udlandet.
<http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/mobcharter.pdf>
- **EU-Kommissionens aktionsplan vedrørende kvalifikationer og mobilitet**
Aktionsplan fra 2002, hvor vejledning fremhæves som et værktøj, der kan være med til at fremme både erhvervs-mæssig og geografisk mobilitet på arbejdsmarkedet.
http://ec.europa.eu/employment_social/news/2002/feb/ap_da.pdf

Øvrige:

- **Via Vejledning nr. 7 (2006)**
Temanummer om globalisering og vejledning i det danske tidsskrift "Via Vejledning".
<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/Virtuelt%20tidsskrift/2006%20nr%207.aspx>
- **Vägledning för rörlighet i arbetslivet**
Lærebog skrevet af Annika Lantz og Peter Friedrich (Studentlitteratur, 2006), som blandt andet handler om omstillingsprocesser, og hvordan vejledere og coaches kan give støtte og hjælpe i disse processer. Bogen bygger på erfaringer fra europæiske forsknings- og udviklingsprojekter, som har til formål at fremme jobmuligheder og bevægelighed på arbejdsmarkedet.
www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/2474?artnr=32591

- **Study abroad report system**
Webbsida skapad av två svenska högskolor som bland annat innehåller reseberättelser från universitetsstudenter som spenderat en utbytesperiod utomlands. Genom dessa berättelser kan man lära sig mycket om hur arbetet med utbytesprogrammen kan utvecklas.
www.stars.liu.se/outbound/search/index.html

EU dokument med anknytning till mobilitet:

- **European Quality Charter for Mobility**
Gemensamma riktlinjer inom EU för att säkra kvalitén på studie- och praktikperioder i utlandet.
<http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/mobcharter.pdf>
- **EU Kommissionens handlingsplan för kompetens och rörlighet.**
Handlingsplan från 2002 där vägledning framhålls som ett verktyg för att främja både yrkesmässig och geografisk rörlighet på arbetsmarknaden.
http://ec.europa.eu/employment_social/news/2002/feb/ap_sv.pdf

Övrigt:

- **Via Vejledning nr. 7 (2006)**
Temanummer i den danska tidskriften "Via vejledning" om globalisering och vägledning.
<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/Virtuelt%20tidsskrift/2006%20nr%207.aspx>
- **Vägledning för rörlighet i arbetslivet**
Lärobok av Annika Lantz och Peter Friedrich (Studentlitteratur, 2006) som bl a berör omställningsprocesser och hur vägledare och coaches kan ge stöd och hjälp i dessa processer. Boken bygger på erfarenheter från europeiska forsknings- och utvecklingsprojekt som haft som syfte att främja anställbarhet och rörlighet på arbetsmarknaden.
www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/2474?artnr=32591

MULTIKULTUREL VEJLEDNING / MULTIKULTURELL VÄGLEDNING

”Att vägleda unga med en annan etnisk bakgrund handlar om kulturmöten, språk och kommunikation. Om att förstå och bli förstådd. Om att begripa sig på den ungas verklighet i flera kulturer. Om att förstå familjens resurser och syn på utbildning och framtid. Om att vara klar och tydlig om krav och möjligheter inom utbildning och arbete och om att vara en trovärdig och engagerad del av den unges nätverk”, säger Lone Mølholm, vägledare för tvåspråkiga vid ”Ungdommens Uddannelsesvejledning” (Ungdomens Utbildningsvägledning) i Köpenhamn.

”At vejlede unge med en anden etnisk baggrund handler om kulturmøde, sprog og kommunikation. Om at forstå og blive forstået. Om at begribe den unges virkelighed i flere kulturer. Om at forstå familiens ressourcer og syn på uddannelse og fremtid. Om at være klar og tydelig om krav og muligheder i uddannelse og job, og om at være en troværdig og engageret del af den unges netværk”, siger Lone Mølholm, vejleder af tosprogede ved Ungdommens Uddannelsesvejledning i København.

Introduktion

Multikulturel vejledning

I både Danmark og Sverige har der i de senere år været fokus på, hvordan vi fremmer integrationen af flygtninge og indvandrere i vores samfund. Dette spørgsmål har også været debatteret i vejlederkredse. En række forsøg og initiativer er blevet sat i værk, og praktikere og forskere på vejledningsområdet har opdyrket et nyt felt: den multikulturelle vejledning.

Det ligger i vejlederrollen, at man skal forsøge at sætte sig ind i den vejledningssøgendes livssituation. Når det drejer sig om mennesker fra andre kulturer, bliver udfordringen større, fordi der er flere – og nogle gange ukendte – faktorer, der skal tages i betragtning. Det er denne udfordring, som de tre artikler under dette tema tager udgangspunkt i, både ud fra en teoretisk og en praktisk synsvinkel.

De teorier, metoder og værktøjer, som er udviklet på dette område, er ikke kun anvendelige i forhold til vejledningen af flygtninge og indvandrere. De er også gode at have med i bagagen, når det drejer sig om vejledning af de udenlandske studerende, som kommer til Danmark og Sverige i en kortere eller længere periode – en målgruppe som formodentlig bliver større i de kommende år, eftersom det i begge lande er et erklæret mål at tiltrække flere studerende fra andre lande.

Multikulturell vägledning

I både Sverige och Danmark har man på senare år fokuserat på integrationen av flyktingar och invandrare i våra länder. Frågan har även debatterats i vägledarkretsar, en rad försök och initiativ har satts i verket och vägledare och forskare på vägledningsområdet har upptäckt ett nytt fält: den multikulturella vägledningen.

I vägledarrollen ligger att man skall försöka sätta sig in i den vägledningssökandes livssituation. När det handlar om människor från andra kulturer blir utmaningen större eftersom det är fler, och ibland okända, faktorer som skall tas i beaktande. Det är denna utmaning som de tre artiklarna under detta tema tar sin utgångspunkt i, både ur en teoretisk och en praktisk synvinkel.

De teorier, metoder och verktyg som utvecklats på detta område är dock inte bara användbara i förhållande till vägledning av flyktingar och invandrare. De är också bra att ha i bagaget när det gäller vägledning av utländska studenter som kommer till Sverige och Danmark en kortare eller längre period. Detta är en målgrupp som förmodligen kommer att växa eftersom det i båda länderna finns uttalade mål att rekrytera fler studenter från andra länder.

Interkulturel vejledning

Bente Højer
Selvstændig konsulent

Ordlista / Miniordbog

DANSK	SVENSKA
Adfærd	Beteende
Anskueliggør	Åskådliggör
Bevidst	Medveten
Erklærede	Förklarade
Forfra	Från början, omigen
Forstyrrelser	Störningar
Følelse	Känsla
Mangel	Brist
Sandsynligvis	Sannolikt
Skjult	Dölja något, dolt
Skuffelser	Besvikelser
Størrelse	Storlek
Uheldig	Olycklig
Uddannelses- og erhvervsvejledere	Studie- och yrkesvægledare
Viden	Kunskap
Værdier	Värden

RESUME / dansk

Bente Højer giver i denne artikel en introduktion til forskellige forståelser af begrebet kultur og sætter det i relation til Isha Ishiyamas model for den kulturelle konflikt. Hun viser, hvordan vejledere i vejledningen af flygtninge og indvandrere kan bruge denne model som teoretisk referenceramme og dermed sikre, at de får afdækket, hvordan de vejledningsøgende orienterer sig i forhold til både hjemkultur og majoritetskultur. En sådan afdækning kan bruges som grundlag for det videre vejledningsforløb.

RESUMÉ / svenska

Bente Højer ger i denna artikel en introduktion till olika typer av förståelse av begreppet kultur och sätter det i relation till Isha Ishiyamas modell för den kulturella konflikten. Hon visar hur vägledare vid vägledning av flyktingar och invandrare kan använda denna modell som teoretisk referensram och därmed säkra förståelsen för hur de vägledningsökande orienterar sig i förhållande till både hemkultur och majoritetskultur. Denna förståelse kan användas som grund för det vidare vägledningsarbetet.

Interkulturel vejledning

– vejledning af flygtninge og indvandrere

Af Bente Højer

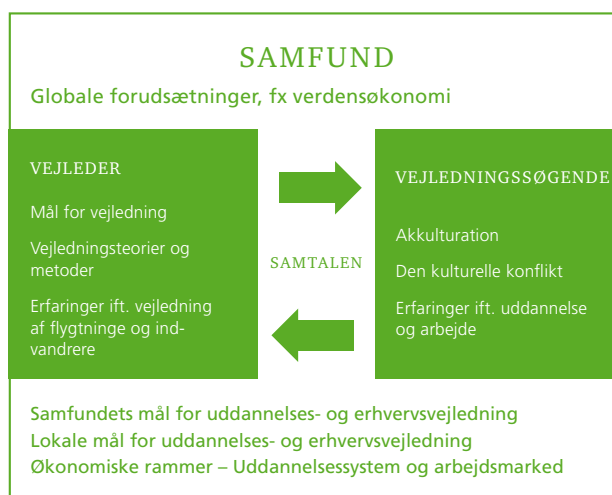
I de sidste 20-25 år har Sverige og Danmark udviklet sig til såkaldte multikulturelle samfund, hvor flere kulturer lever sammen. I mit arbejde med at uddanne uddannelses- og erhvervsvejledere ser jeg det derfor som en udfordring, at vejlederne får tilegnet sig interkulturelle kompetencer.

Desværre oplever jeg tendenser i retning af, at kultur enten bliver tilskrevet for stor betydning eller modsat, at det kulturelle aspekt bliver undervurderet. Nogle vejledere er ofte for hurtige til at generalisere. Der sker hermed en uheldig tendens til, at vi taler om "dem og os", og at vi således fastholder en forestilling om "kulturers betydninger", hvilket får uheldige konsekvenser i vejledningen af flygtninge og indvandrere.

Denne artikel vil belyse det kulturelle aspekt i vejledningssamtalen og give nogle bud på, hvad man som vejleder skal være opmærksom på i vejledningen af flygtninge og indvandrere.

Den kulturelle vejledningsrygsæk

Nedenstående model anskueliggør de faktorer, der indvirker på vejledningssituationen. I det følgende vil jeg redegøre nærmere for disse faktorer. Modellen er inspireret af Anders Lovén (Lovén, 2000).

Figur 1: Teoretisk referenceramme for multikulturel vejledning

Vejlederens orientering

Vejlederen orienterer sig i forhold til vejledning ud fra bestemte mål for vejledningen, samt ud fra nogle vejledningsteoretiske og metodemæssige betragtninger. Disse betragtninger har forankring i en vestligt orienteret tænkning, og sandsynligvis har vejlederen i sin kulturelle vejlederrygsæk et lager af erfaringer med vejledningssøgende med anden etnisk baggrund.

Den vejledningssøgendes orientering

Den vejledningssøgendes rygsæk er ukendt for vejlederen. Selvom det ydre – selve fremtoningen – antyder noget, er indholdet meget broget. Indholdet er kulturtilpasning, det vil sige akkulturation, hvori der indgår forskellige former for kulturelle konflikter. De erfaringer, den vejledningssøgende har, vil muligvis ligge godt skjult i rygsækken. Måske er der slet ikke nogen erfaringer i forhold til valg af uddannelse og arbejde. Måske var det andre i familien, der bestemte, hvad man skulle være, når man "blev stor". Måske fandtes der i hjemlandet slet ikke den form for uddannelses- og erhvervsvejledning, som vejlederen nu vil tage i brug i samtalen.

Kultur som begreb

Der findes flere forskellige definitioner af kulturbegrebet, men overordnet taler man om det beskrivende og det komplekse kulturbegreb (Jensen, 2000).

I det beskrivende kulturbegreb er målet at forklare folks handlinger ud fra deres kulturbaggrund, og man går ud fra, at alle er bærere af den samme kultur. Forskere som Hofstede (Hofstede, 1999), der arbejder med denne forståelse af kultur, bruger objektive metoder og er interesserede i at finde fællestræk inden for den samme kultur. Bruger man Hofstede, vil man med stor sandsynlighed kunne forklare, at en vietnamesisk medarbejder arbejder meget, fordi vedkommende er kollektivistisk indstillet og gerne vil sende penge "hjem". Dermed kan man komme til at overse, at vietnameseren måske undlader at holde pauser, fx fordi han er træt af at høre på dårlige vittigheder om "udlændige", (Jensen, 2004).

Det problematiske ved det beskrivende kulturbegreb er, at man arbejder ud fra et deterministisk synspunkt og dermed har vanskeligt ved at forklare/forstå de forandringer, der optræder på grund af ydre påvirkninger. Netop dette aspekt er en vigtig baggrundsforståelse, når man taler om kultur og vejledning i vore dage. Flytningen eller indvandrerens er netop udsat for forandringer i mødet med en ny kultur, fx den danske eller den svenske, og er ude i nye relationer og nye oplevelser, der får indvirkning på personen.

Det komplekse kulturbegreb bliver defineret som den viden, de betydninger og de værdier, vi deler med hinanden (Jensen, 2000). Ud fra den komplekse kulturforståelse er afsættet, at man på forhånd ikke kan vide:

- 1) hvilke værdier, der er vigtige i en kultur, og
- 2) om alle i en kultur deler de samme værdier.

Kultur som en social konstruktion

Jeg har valgt at tage afsæt i det komplekse kulturbegreb og betragter kultur som en social konstruktion, det vil sige et åbent begreb, der kun kan defineres gennem sin praksis; gennem de tanker, følelser, holdninger og nye videnskonstruktioner, der bliver inkorporeret. Det er netop disse sociale konstruktioner, der gerne skulle komme til udtryk i vejledningssammenhænge.

Det er således en dynamisk størrelse, der er under evig forandring i mødet med andre. Det er et sæt af regler for konstruktion, fortolkning af og tilpasning til verden, som kommer til udtryk i vores eksplicite og implicite måder at handle, føle og reagere på. Den måde, vi agerer på, er tillært i vores kultur og kommer til udtryk i vores eksplicite adfærd og handlinger. Ud over de eksplicite, har vi de implicite konstruktioner. De er underforståede, det vil sige optaget mere eller mindre ubevidst, og vi er sandsynligvis ikke opmærksomme på, hvor og hvordan vi bruger dem.

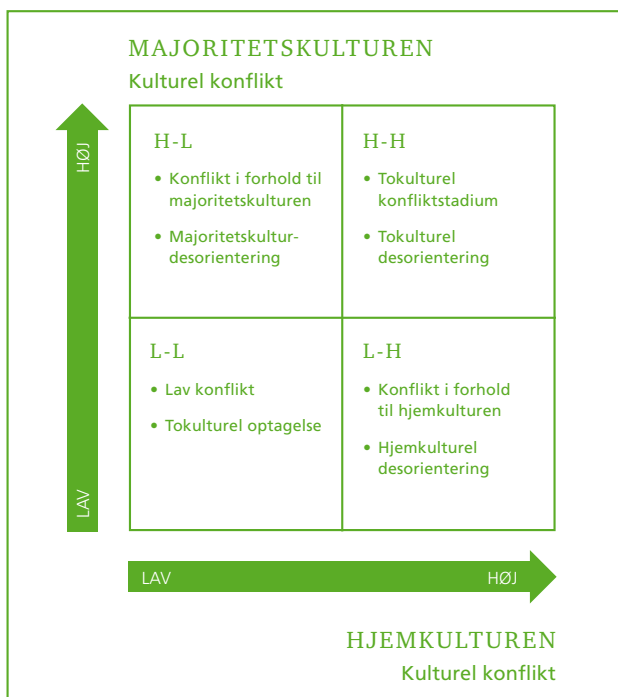
I vejledningssammenhænge må man forholde sig til de implicite områder, fordi de rummer underforståede holdninger og meninger, der skal frem og bruges i det videre vejledningsforløb. Det er fx ikke uvæsentligt at vide, om den vejledningsøgendes værdiorienteringer har indflydelse på valg af uddannelse, og om den vejledningsøgendes forståelsesramme kan være en hindrende faktor i vejledningen.

Når man betragter kultur som den måde, adfærd konstruerer sig på, vil man som en konsekvens heraf interessere sig for den samme viden, som er indbefattet i det beskrivende kulturbegreb, men man vil også gå et skridt videre og søge at få fat i de specifikke træk hos det enkelte individ, såsom tænke måde, følelser, holdninger og handlinger (Jensen, 2000). Dette får konsekvenser for vejledningen, idet der rejser sig spørgsmål som fx: Får vejlederen spurgt ind til den kulturelle referenceramme? Hvordan forholder den vejledningsøgende sig til sin egen kultur, og hvordan forholder vedkommende sig til majoritetskulturen? Dette aspekt bliver uddybet i næste afsnit.

Akkulturation og den kulturelle konflikt

I mødet med en ny kultur sker der en tilegnelse af elementer fra denne. Dette kaldes akkulturation – altså kulturtilpasning. Selve tilegnelsen af kultur er ikke en lineær proces, men en transformation af stress og tilpasning, læring og aflæring; ofte med kriser, som fremstår som kulturchoke. Dette betegner Isha Ishiyama som den kulturelle konflikt (Ishiyama, 1995).

Overgangen fra én kultur til en anden opleves, ifølge Ishiyama, som en subjektiv erfaring af kulturelle forstyrrelser. Disse kulturelle forstyrrelser kan karakteriseres som manglende overensstemmelse mellem majoritetskulturen og ens egne kulturelle værdier. De forskellige grader af konflikter mellem egen kultur og majoritetskulturen har Ishiyama anskueliggjort i modellen den kulturelle konflikt nedenfor:

Figur 2: Den kulturelle konflikt. H = høj konflikt, L = lav konflikt

Grader af konflikter og forstyrrelser

Ishiyamas model illustrerer forskellige grader af konflikter mellem egen kultur og majoritetskulturen. Vejlederen skal have afdækket disse grader af konflikter/forstyrrelser hos den vejledningssøgende for at få klarlagt, hvilken for forståelse den vejledningssøgende taler ud fra. Rent teoretisk kan diagrammet bruges som en måde at anskueliggøre, i hvilket konfliktfelt den vejledningssøgende befinder sig. Dette er vigtigt for at forstå de forskellige reaktionsformer (vrede, mistro, modstand osv.), som vil fremgå i beskrivelsen af de forskellige felter i Ishiyamas model.

Det optimale i modellen er selvfølgelig L-L-feltet, hvor konfliktgraden mellem de to kulturer er lav og dermed giver det bedste afsæt for en vejledningsproces. Det skal dog samtidig understreges, at modellen ikke må opfattes som statisk. Den enkelte vejledningssøgende kan således undervejs i en integrationsproces befinde sig i forskellige felter af modellen – også inden for de forskellige områder, der indgår i integrationsprocessen.

Lav konflikt inden for kulturer (L-L)

Inden for dette område kan individerne bevæge sig nogenlunde frit mellem deres egen kultur og majoritetskulturen. De har tilpasset sig majoritetskulturen og har let ved at bevæge sig imellem de to kulturer i forhold til deres egen konstruktion af selvet og deres opfattelse af verden. De fokuserer på, hvad der kunne være af muligheder frem for på konflikter, der udspringer af kulturen. Men der kan selv-

følgelig opstå problemer, fx for flygtninge, der har et savn af familie og hjemland.

Som eksempel på vejledningssøgende, der gebærder sig let imellem de to kulturer kan nævnes en stor del af de unge indvandrere, der er opvokset i Danmark og Sverige. De har tillært sig forskellige kulturelle koder, dels dem, de har hjemme fra familien, og dels dem, de har optaget i henholdsvis den danske og svenske folkeskole i samværet med andre unge.

Konflikt i forhold til værtskulturen (H-L)

Denne gruppe består af personer, der oplever en konflikt mellem de to kulturer – majoritetskulturen og hjemkulturen. Der kan opstå en såkaldt akkulturationskonflikt, en frustration over at skulle tilpasse sig den bestående kultur, nogle smertefulde erfaringer og fejltrin, de har oplevet, racisme, misforståelser og en generel mangel på accept i forhold til værtskulturen.

Resultatet kan blive tilbagetrækning og kan tage form af stereotype negative udtalelser om majoritetskulturen. I stedet for at indgå i et socialt fællesskab med danskere/svenskere kan der opstå en etnocentrisk minoritetsopfattelse i forhold til selvopfattelse og racisme i samfundet. Med andre ord bliver konflikter i forhold til majoritetskulturen overvurderet og medvirker til en udpræget etnocentrisme i form af negativ holdning til værtskulturen og som modvægt en overdreven fordybelse i hjemkulturen. I denne fase oplever vi, at de vejledningssøgende går i forsvar, de kan være skeptiske og endog direkte fjendtlige i forhold til værtskulturen.

Mange danske vejledere har mødt unge vejledningssøgende, der har oplevet skuffelser med hensyn til praktik-/uddannelsesaftale, og som (naturligt nok) bliver opgivende og negative i forholdet til danskerne og det danske system. Andre eksempler er de voksne vejledningssøgende, der har en videregående uddannelse fra hjemlandet, men som i Danmark og Sverige skal starte forfra i skolesystemet og skal kæmpe med at lære at beherske det danske eller det svenske sprog.

Konflikt i forhold til den hjemlige kultur (L-H)

Personer, der er assimileret i majoritetskulturen og føler sig hjemme her, tilhører denne gruppe. Disse personer kan føle sig kulturelt fejlplacerede, når de efterhånden får udviklet deres eget værdisystem og kommer i konflikt med deres hjemlands kultur. Hvis vejlederen fastholder eller fokuserer på, hvad denne tror er den pågældendes værdier fra hjemlandet, kan der opstå stor modstand i vejledningsprocessen. Den vejledningssøgende har måske ikke indset, hvor meget vedkommende er blevet assimileret. Denne indsigt kommer tit først ved besøg i hjemlandet.

Et eksempel kan være tyrkiske indvandrere, som beretter om, hvor svært det er at tilpasse sig, når de kommer på besøg i Tyrkiet, eller at de oplever at blive kritiseret af deres landsmænd i deres måde at forholde sig til det danske system på. Et andet eksempel kan være en somalisk mand, som oplever et pres fra andre mandlige somaliere, der kritiserer ham for at overtage en del af de huslige forpligtelser, mens konen er under uddannelse.

Tokulturel konflikt (H-H)

I denne kategori oplever individet konflikter og ambivalens i forhold til begge kulturer. Den vejledningssøgende kan være plaget af spørgsmål som: "Hvem er jeg?" og "Hvor hører jeg egentlig til?". Det kan resultere i en følelse af ikke at have rødder i et hjemland og at være tokulturelt rodløs. Det er vanskeligt at forene sig med hjemkulturen og med majoritetskulturen, og individet må erfare en ubehagelig indre ambivalens i forhold til begge kulturer. Andre, der ikke kender til denne form for tokulturel desorientering, kan have svært ved at forstå de vanskeligheder, disse personer gennemgår. De kan føle sig meget alene i denne kamp. Den vejledningssøgende kan vise mistro til vejlederens evne til at forstå denne tokulturelle desorientering.

Vejlederens rolle er i dette tilfælde at stimulere udviklingen af tokulturel opmærksomhed og interkulturel selvidentitet. Den vejledningssøgende skal arbejde hen imod en opmærksomhed på den unikke interkulturelle dimension af selvet – som en unik blanding af de to kulturer. En form for stabilisering af en slags ny "psykokultur".

Hvordan kan/skal "den kulturelle konflikt" bruges i vejledningssamtalen?

Det siger sig selv, at diagrammet ikke skal bruges direkte i vejledningssituationen, men nærmere som baggrundstof, som vejlederen skal være bevidst om at spørge ind til i samtalen med flytningen/indvandrerens.

Når jeg opfordrer vejlederne til at afdække, hvordan den vejledningssøgende positionerer sig, pointerer jeg, at vejlederen på en respektfuld måde skal forklare, hvorfor det er vigtigt, at han/hun kender noget til den vejledningssøgendes opfattelser, viden og holdninger. Som vejleder skal man kunne danne sig et indtryk af, hvordan den vejledningssøgende orienterer sig. Det er selve grundlaget, afsættet for vejledningsseancen.

Områder, som med udgangspunkt i modellen "Den kulturelle konflikt", fx kunne afdækkes, kunne være:

- Den vejledningssøgendes motivation, vilje eller "drive" til at deltage aktivt i det danske/svenske samfund.
- Erklærede holdninger i forhold til sig selv og andre, set i forhold til majoritetskulturen.

- Den vejledningssøgendes verdensopfattelser og værdier.
- Hvordan beskrives "de andre etniske grupper"? Er det positive eller negative ord, der bruges i beskrivelserne af "de andre"?
- Følelsesmæssige relationer til majoritetskulturen og til etniske tilhørsforhold, fx om der er forhold, der fortæller noget om skuffelser i forhold til hjemkultur/majoritetskultur.
- Hvilken adfærd udvises ved samvær med danskere/svenskere og udlændinge?
- Hvordan oplever og agerer den vejledningssøgende i forhold til at bevæge sig fra én kulturbaggrund til en anden kultur?

Graden af kulturtilpasning vil influere på, hvordan den vejledningssøgende forholder sig til den dominerende kultur, og dermed hvilke barrierer vedkommende skal overvinde i et uddannelsesforløb eller i et arbejde såvel i Danmark som i Sverige.

Henvisninger

- Gullestrup, H. (1995): *Kultur, Kulturanalyse og Kulturetik*. Akademisk Forlag.
- Hofstede, G. (1999): *Kultur og organisationer*. København: Munksgaard, Handelshøjskolens Forlag.
- Ishiyama, I. (1995): Culturally Dislocated Clients Self-validation and Cultural conflict issues and Counselling Implications. I *Canadian Journal of Counselling*, Vol. 29:3.
- Jensen, I. (2000): *Interkulturel kommunikation i komplekse samfund*. Roskilde Universitetsforlag.
- Jensen, I. (2004): *Med kurs mod mangfoldighed*. Hans Reitzels Forlag.
- Lovén, A. (2000): *Kvalet inför Valet*. Malmö. Lärarhögskolan, Institutionen för Pedagogik.

Om forfatteren

Bente Højer, cand. pæd., er selvstændig konsulent og har i en årrække medvirket i uddannelse af vejledere, blandt andet som underviser på Danmarks Pædagogiske Universitet og som fast instruktør på Integrationsministeriets vejlederuddannelse. Hun har desuden undervist vejledere i Sverige og på Færøerne samt lærere fra universiteter og højskoler i Norge.

Hun har fået inspiration og træning af en række canadiske forskere, dels via studieophold på University of British Columbia, Vancouver, dels via samarbejde med blandt andet professorerne Vance Peavy, Ishu Ishiyama, William Borgen og Norman Amundson. Hun har i den forbindelse redigeret og oversat canadisk vejledningsmateriale til dansk.

Bente Højers hjemmeside: www.bente-hoejer.dk

Mångkulturell vägledning

Daniel Hailemariam
Universitetsadjunkt vid Lärar-
högskolan i Stockholm

Miniordbog / Ordlista

SVENSKA

Anslag
Benägenhet
Lämnar
Olika
Samhälle
Speglar
Sudda ut
Uppdrag
Värderingar
Värdesystem
Yrkesval

DANSK

Bevillinger
Tilbøjelighed
Efterlader
Forskellige
Samfund
Spejl
Viske ud
Hverv
Værdier
Værdisystem
Erhvervsvalg

RESUMÉ / svenska

Daniel Hailemariam diskuterar i artikeln sin förståelse av begreppet mångkulturell vägledning. Han påpekar att vägledare idag oundvikligen måste förhålla sig till mötet med andra kulturer i sitt arbete, och att det är viktigt att man känner till och tar i beaktande de faktorer som är knutna till mångkulturalitet och migration.

Det handlar bland annat om att förstå hur flytten från ett land till ett annat påverkar den enskilda människan och om att bygga upp förståelse för hur man som vägledare kan bidra till att underlätta integrationsprocessen för invandrare i vårt samhälle.

RESUME / dansk

Daniel Hailemariam lægger i sin artikel ud med en afklaring af, hvad han forstår ved begrebet multikulturel vejledning. Han påpeger, at det er uundgåeligt, at vejledere i dag må forholde sig til mødet med andre kulturer i deres arbejde, og at det er vigtigt, at de kender til og tager højde for de faktorer, som er knyttet til flerkulturalitet og migration.

Det handler blandt andet om at forstå, hvordan det at flytte fra ét land til et andet påvirker det enkelte menneske. Og om at opbygge en forståelse for, hvordan man som vejleder kan bidrage til at lette integrationsprocessen for indvandrere i vores samfund.

Mångkulturell vägledning

– en vägledares tankar om vad och hur

Av Daniel Hailemariam

Frågan om mångkulturalitet kan angripas från olika perspektiv. Man kan tackla den från individens perspektiv, från gruppens perspektiv, från ett strukturellt perspektiv och från ett globalt perspektiv. Den här artikeln tar upp ett individperspektiv¹. Det är också viktigt att nämna att begreppet mångkulturell används i olika sammanhang, av olika aktörer, med olika innebörd och syften. Det är därför nödvändigt, utan att göra anspråk på att vara heltäckande, att börja med en definition om hur begreppet mångkulturell används i den här artikeln.

Mångkulturalitet – en definition

Kultur i sig är ett "neutralt" begrepp som innefattar en gruppens samlade erfarenheter och det som kännetecknar just den gruppen. Kultur dikterar vad vi gör (vad som är rätt eller fel eller lämpligt i ett visst sammanhang), hur vi gör det (vår mentalitet och våra invanda traditioner) och varför vi gör det (våra värderingar). Kultur är en mekanism vi använder för att skilja mellan "vi" och "dom", oftast med "vi" som norm och utgångspunkt. Sociologer hävdar att det finns en benägenhet eller tendens hos oss människor att se sin egen kultur som central samt att bedöma eller tolka andra kulturer med utgångspunkt i premisser och värdesystem formade i det egna kultursystemet.

Eventuella problem med kultur uppstår när det blir kulturmöten – när personer från olika kulturer möts eller konfronteras med varandra i ett sammanhang. Betydelsen av ens egen kultur blir mer synlig, tydlig och ibland mer värdefull när den kommer i kontakt med och möter den andra kulturen.

Den mångkulturella vägledningens antaganden är att vi människor på många sätt är lika och samtidigt olika och att olikheterna brukar förklaras bl a i kulturella skillnader. Mångkulturell vägledning är inte till för att sudda ut olikhe-

terna och inte heller för att sammanföra människor under en och samma beteckning. Mångkulturell vägledning är snarare till för att förstå olikheterna, att inte begränsas av dem och för att dra nytta av likheterna och underlätta kommunikationen och vägledningen mellan parterna.

Det mångkulturella mötet – ett uppdrag

I ett alltmer globaliserat samhälle är det oundvikligt med möten kulturer emellan. Dessa möten sker i form av att vi reser ut till andra kulturer och att människor från andra kulturer reser hit till vår kultur. Med tanke på dessa möten som orsakas av globaliseringen och internationaliseringen har riksdagen genom styrdokument och ekonomiska anslag gett olika offentliga aktörer i uppdrag att beakta den kulturella mångfalden. Eftersom många vägledare arbetar inom den offentliga skolan och eftersom mångkulturaliteten blir mer synlig och påtalad i skolan utgår jag här från skolans uppdrag.

Skolans uppdrag/bidrag är att:

"överföra grundläggande värden ... för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället". Skolan skall dessutom "förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver..."

Skolan skall också:

"främja elevernas harmoniska utveckling, personliga trygghet och självkänsla och deras utveckling till kritiska och ansvarskännande samhällsmedlemmar". (Läroplan för det obligatoriska skolan, LpO 1994)

Kultur som begränsning

Det är intressant att notera att trots det uttalade uppdraget (som ovan) framställs kultur som ett potentiellt problem. I LpO 1994 står att alla som arbetar inom skolan bland annat skall:

"bidra till att motverka sådana begränsningar i elevens

studie- och yrkesval som grundar sig på kön eller social eller kulturell bakgrund". (LpO 94)

Här framställs kultur som att den kan vara en begränsande faktor. I förlängningen kopplas etnicitet och mångkulturalismen till potentiella problem. I en bredare definition är alla skolor mångkulturella eftersom varje möte mellan två personer innebär att båda tar in sina unika kulturella egenskaper in i mötet med den andre (Launikari & Puukari, 2005). Därför är det viktigt att kulturens betydelse både för individen och för mänskliga möten i all verksamhet inte underskattas utan ges den plattform den förtjänar.

Migrationens inverkan

En viktig faktor att känna till är att mångkulturalitet finns till bland annat på grund av migration och att migration som fenomen skapar avbrott i människors liv. Det är viktigt att känna till att migration är en interferens i individens liv. Individen tappar fart och "kommer av sig". Det går åt mycket energi och tid att "hitta tillbaka" till sig själv (om det ens är möjligt). En mångkulturell vägledare bör känna till detta och vara behjälplig i individens projekt att "hitta tillbaka".

En annan faktor som en mångkulturell vägledare bör känna till är att migration innebär att individen lämnar viktiga personer som har fungerat som speglar i individens tidigare liv. Dessa personer (speglar) har hjälpt till med att forma individens bild av sig själv. Dessa bilder har i sin tur bidragit till att mer eller mindre cementera vilka roller individen hade i det samhälle han/hon bodde i. När individen flyttar från hemlandet till ett annat land sker detta till ett högt pris. Priset är att den självbild som skapades med hjälp av personer i individens närhet mer eller mindre raderas. Det är t ex därför många invandrare från samma land söker sig till varandra i det nya hemlandet – de hittar personer som bekräftar den bild som de känner igen. Det tar tid innan nya "speglar" hittas, innan en ny bild skapas, innan nya roller hittas och innan man accepterar den nya bilden och de nya rollerna. En mångkulturell vägledare bör vara medveten om detta i sitt vägledningssamtal och vara förstående och behjälplig i denna process.

Den mångkulturella vägledaren

En mångkulturell vägledare är medveten:

- om att människor växer av positiva förväntningar. Därför är det viktigt för vägledaren att lära sig ha positiva förväntningar och ställa rimliga krav som individen växer av.
- om att människor växer av att bli sedda för vilka de är och för vad de kan bli. En sådan vägledare tar vara på det individen redan har när han/hon kommer till det nya landet och är behjälplig med att validera individens formella och icke formella resurser.

- om förebilders och signifikanta andras betydelse för en persons utveckling. En sådan vägledare försöker hitta personer som kan vara positiva förebilder för den vägledde.
- om gruppens betydelse för individen i många kulturer. En sådan vägledare tar därför steget för ett gott samarbete med hemmet, familjen eller gruppen som den vägledde kommer ifrån. Det bästa sättet för att lyckas med mångkulturell vägledning är att börja involvera sådana faktorer som är viktiga för individen i en valprocess.
- om att olika länder har olika beslutsfattningsrutiner och olika samhällsstrukturer. En sådan vägledare är oftast den första person som gör det obegripliga begripligt för en hjälpsökande individ. En mångkulturell vägledare är en nyckelperson när det gäller att introducera de referensramar som råder i Sverige.
- om vilka krafter i samhället som försöker särbehandla och diskriminera människor bara för att de har en annan etnisk och kulturell härkomst.

En mångkulturell vägledare bör dessutom ha en bra självkänedom. Mångkulturell vägledning handlar inte enbart om att vägleda en person med en annan kulturell bakgrund än sig själv. Det handlar i mångt och mycket om att förhålla sig till egna tankar, fördomar och värderingar om personer med annan kulturell bakgrund och om den invandrarpolitik som råder i det land man verkar. En mångkulturell kompetent vägledare enligt Sue & Sue (som det återges i Launikari & Puukari, 2005, sid 27) är att vara medveten om de egna värderingarna och fördomarna, att ha förståelse för den andra personens världsbild och att skapa användbara strategier för att underlätta kommunikation och vägledning. Att vara en mångkulturell vägledare innebär inte enbart att ha mer kunskap om den andra kulturen. Det handlar också om att förstå den komplexa process genom vilken människor formas och får de värderingar, den världsbild, de attityder och normer som de värdesätter.

Mångkulturell vägledning i ett nötskal

Det finns flera rapporter och studier som visar hur viktig vägledningen och vägledningssamtalet är i ungdomars studie- och yrkesval (t ex Skolverkets rapport: Elever med utländskbakgrund: En sammanfattande bild, 2005). Men något som belyses mer och mer är behovet av mångkulturell vägledning – vägledning som tar hänsyn till faktorer som är kopplade till mångkulturalitet och migration². För en vägledare som kommer i kontakt med mångkulturalitet i sitt arbete och som vill bedriva mångkulturell vägledning är det viktigt att känna till de faktorer som diskuterats ovan. Ett vanligt synsätt idag är att invandrare har "realistiska mål" och/eller att deras föräldrar har en "felaktig påver-

kan” i barnens studie- och yrkesval. Jag hoppas att den här artikeln bl a kan hjälpa till med att ändra våra uppfattningar om invandrade elever och deras föräldrar. Jag hoppas att vi tränar upp vår egen kulturkompetens för att bättre förstå de faktorer som är viktiga för individen och lär oss se de kunskaper och resurser som invandrarungdomar och deras familjer besitter, men som inte lockas fram eller värdesätts tillräckligt av det svenska utbildningssystemet.

Vi behöver andra för att förstå oss själva och vår egen kultur och vi kan hjälpa andra att bättre förstå sig själva och sin kultur – detta är mångkulturell vägledning i ett nötskal!

Referenser

- Launikari, M och Puukari, S, red. (2005). *Multicultural Guidance and Counselling – Theoretical Foundations and Best Practices in Europe*. University of Jyväskylä.
- Sawyer, L & Kamali, M, red. (2006). *Utbildningens dilemma: Demokratiska ideal och andrafierande praxis*. SOU 2006:40.

Note side 33

1. För diskussion kring strukturella faktorer läs tex Knocke och Hertzberg (2000). Mångfaldensbarn söker sin plats: En studie om arbetsmarknadschanser för ungdomar med invandrarbakgrund. Svarvitt, Stockholm.

Note side 34

2. Människors fysiska förflyttningar över geografiska gränser och en av orsakerna till varför det bildas mångkulturella samhällen.

Om författaren

Daniel Hailemariam kom till Sverige 1984 från Etiopien. Under sina år i Sverige har han arbetat som mentalskötare, lokalvårdare, pastor, studie- och yrkesvägledare samt kurator. Han utbildade sig till pastor i England och till studie- och yrkesvägledare i Sverige. Daniel Hailemariam har en kandidat examen i teologi och pedagogik (med inriktning mot studie- och yrkesvägledning) och en magister examen i pedagogik (från England). Sedan 2004 är han anställd som universitetsadjunkt vid Lärarhögskolan i Stockholm och utbildar bland annat blivande studie- och yrkesvägledare.

E-post: Daniel.Hailemariam@lhs.se

Tør du tage en uddannelse?

Jeannett Skov
Uddannelsesvejleder ved Ungdommens Uddannelsesvejledning i København

Ordlista / Miniordbog

DANSK

Dimissionsfesten
Ensartede
Forlader
Forskel
Fælles
Følsomme
Hurtigt
Karakter-efterslæb
Kendsgerning
Klassetrin
Mangel
Nysgerrig
Skoleforløbet
Tiltag
Tømrere

SVENSKA

Avslutningen
Likartade
Lämnar
Skillnad
Gemensam
Känsliga
Snabbt
Sämre betyg
Faktum
Årskurs
Brist
Nyfiken
Skoltiden
Påhitt
Snickare

RESUME / dansk

Med udgangspunkt i sin hverdag som UU-vejleder på en københavnerskole med 93% tosprogede elever, giver Jeannett Skov et godt overblik over de udfordringer, som hun – og eleverne – står over for. Det drejer sig blandt andet om alt for høje frafaldsprocenter, om alt for lille viden om uddannelsesmuligheder og arbejdsmarkedsforhold, om mangel på netværk og om begrænset forældreengagement.

Jeannet Skov fortæller i artiklen om sin tilgang til både elever og forældre, og om hvordan hun forsøger at engagere begge parter, så de sammen kan tackle problemerne.

RESUMÉ / svenska

Med utgångspunkt i sin vardag som UU-vägledare (ungdomens utbildningsvägledning) på en köpenhamnsskola med 93% tvåspråkiga elever, ger Jeannett Skov en bra överblick över de utmaningar som hon – och eleverna – står inför. Det rör sig bland annat om allt för höga siffror vad gäller avhopp, om allt för litet kunskap om utbildningsmöjligheter och arbetsmarknadsförhållanden, om brist på nätverk och om begränsat föräldraengagemang.

Jeannet Skov berättar i artikeln om sin kontakt med både elever och föräldrar och om hur hon försöker engagera bägge parter så att de tillsammans kan tackla problemen.

Tør du tage en uddannelse?

– en personlig beretning om at være uddannelsesvejleder på en multikulturel skole i København

Af Jeannett Skov

Elevgrundlag

- **Hvordan får jeg skaffet mig et frikort?**
- **Hvor ligger der en svømmehal? Vil du hjælpe mig med at melde mig ind?**
- **Hvor ligger Østerbrogade?**
- **Hvor tror du, at det er værst at sidde i fængsel – Blegdamsvej eller Vestre?**

Spørgsmål af denne art hører til min dagligdag som uddannelsesvejleder på en københavnerskole med 93% tosprogede børn – fortrinsvis med rødder i Mellemøsten og mange af dem med massive sociale og personlige problemer. En del af skolens elever har været i Libanon denne sommer og er vendt hjem til Danmark med grumme oplevelser i bagagen.

Skolen har også elever med forældre fra Somalia, Tyrkiet, Albanien, Pakistan og andre lande, men det er klart de palæstinensiske børn, der dominerer billedet, og konfrontationerne eleverne imellem kan være barske og hadefulde. Der går hurtigt politik og religion i konflikterne, og den sociale kontrol er skrap.

Langt størstedelen af børnene bor i lokalområdet i en bebyggelse uden etnisk danske beboere. En såkaldt social ghetto. Børnene er for de flestes vedkommende født og opvokset i Danmark.

Vejleder fra 6. – 9. klasse

At hjælpe børnene med at søge om frikort, udfylde feriepengeformularer, melde sig ind i diverse klubber eller finde rundt i de københavnske gader er en del af mit vejlederarbejde, hvilket dog ikke fremgår af min jobbeskrivelse...

Mit egentlige ansvarsområde er – i samarbejde med skolens lærergruppe – at forberede og ruste eleverne til at fortsætte i uddannelsessystemet efter endt skolegang. Dette arbejde tager officielt sin begyndelse på 6. klassetrin og fortsætter,

til eleverne efter 9 års skolegang forlader skolen.

Ungdomsvejleder til det 19. år

Efter endt grundskole går jeg fra at være børnenes skolevejleder til at være de unges ungdomsvejleder. Jeg holder kontakten til dem, indtil de fylder 19 år, og står til rådighed med hjælp og vejledning i uddannelsesspørgsmål. Bliver jeg bekendt med, at de har forladt et uddannelsesforløb, har jeg en opsøgende funktion.

Tosprogede unge og det danske uddannelsessystem

Vel vidende, at der er meget store forskelle på uddannelsesmønstret og gennemførelsesfrekvensen i de forskellige etniske grupper, tegner der sig et særdeles dystert billede, når vi ser nærmere på de tosprogede unges succes (eller mangel på samme) med ungdomsuddannelserne.

Trods det, at næsten 100% af de unge fortsætter i uddannelsessystemet efter endt grundskole, er der på enkelte af erhvervsuddannelserne et frafald på mellem 60-70%, når det gælder de tosprogede unge. Og de få, der gennemfører skoleforløbet på fx en teknisk skole, har meget vanskeligt ved at færdiggøre uddannelsen, fordi de har svært ved at skaffe sig en lære-/elevplads. Til sammenligning er frafaldet på erhvervsuddannelserne for de etnisk danske unge på ca. 30-35%. På de gymnasiale forløb er frafaldet blandt vores tosprogede unge på 25%.

Problemer i vejledningen

I min vejledning af børnene på skolen har jeg de ovenfor beskrevne problemer i baghovedet. Hvordan formidles disse fakta til elever – og ikke mindst til deres forældre – uden at give dem oplevelsen af, at der ingen uddannelsesmæssig fremtid er for tosprogede unge i Danmark?

Jeg forsøger så realistisk, det er mig muligt, at gøre det klart for både de unge og deres forældre, at de selv kan gøre en væsentlig forskel og dermed påvirke de fremtidige muligheder for "at bide sig fast" i uddannelsessystemet og senere på arbejdsmarkedet.

Mit udgangspunkt er mine mange samtaler med skolens elever, hvor jeg oplever en lang række ensartede problemer, som har store konsekvenser for børnenes videre uddannelsesforløb. Det kan være følgende:

- Selv på de ældste klassetrin er børnenes viden om uddannelsessystemet og om job-mangfoldigheden meget, meget begrænset (den samme uvidenhed gælder mange af forældrene).
- En alt for stor del af skolens elever er rent fagligt væsentligt ringere end etnisk danske børn på samme alderstrin. De har et markant karakter-efterslæb.
- Både forældre og børn udtrykker ofte uddannelsesønsker, der kan ligge kilometer fra børnenes faglige og/eller sociale kompetencer, og mange af dem giver udtryk for en ekstrem mangel på viden om arbejdspladsernes krav til arbejdskraften.
- Kun få elever har erhvervsarbejde efter skoletid, og de får derfor ikke skabt sig kontakter og netværk til eventuel brug i jagten på en læreplads siden hen. Herudover får de ikke lært sig "arbejdspladskultur" og bliver ikke fortrolige med skrevne og uskrevne regler på en arbejdsplads.
- Den største del af skolens elever deltager ikke i strukturerede aktiviteter efter skoletid – og slet ikke pigerne. De møder derfor ikke andre unge uden for deres egen "etniske kreds" og får ikke udvidet deres sociale netværk.
- Børnene er uvidende om forældrenes og større søskendes arbejde og eventuelle uddannelse. De ved ikke, om forældrene overhovedet har et arbejde – og heller ikke, hvor familiens indtægter kommer fra.
- Det er vanskeligt at få forældrene i tale. Fremmødet på skolens forældremøder er ringe.
- Mange af forældrene står uforstående over for den danske skoletradition med dens utallige diskussioner, debatter, medbestemmelse, selvstændighed – og forældrenes og skolens fælles ansvar for børnenes faglige og personlige udvikling.
- De unge kender ikke deres by, byens tilbud, kulturinstitutioner, arbejdspladser i nærområdet m.m., hvilket giver dem et "efterslæb" i forhold til mange etnisk danske unge i erhvervsuddannelserne såvel som på gymnasieområdet.
- En meget, meget stor andel af skolens børn er ekstremt oplevelsesfattige. I deres hverdag, i ferier og på fridage befinder de sig i hjemmet eller i den allernærmeste omegn af hjemmet. Faderen er ofte "fraværende" derhjemme, går tidligt hjemmefra og kommer sent hjem, og bliver derfor ikke en rollemodel eller en opdrager i familien. Dette er især til stor skade for drengene.

Hvordan får de succes i arbejdslivet?

Det er en kendsgerning i Danmark, at kun fem ud af ti tømrere laver tømrerarbejde, og at kun seks ud af ti, der laver

tømrerarbejde, er uddannede tømrere. Det siger noget om, at faglige kompetencer godt nok er vigtige, men at det er de personlige kompetencer, der afgør, om man får jobbet! Herudover skal man vide, hvad der kræves på en arbejdsplads, og hvilke koder der skal knækkes – med andre ord skal man kende til normer og adfærd på en arbejdsplads og de synlige og usynlige regelsæt.

Derfor har det store konsekvenser for mine elever, at de ikke får lært sig disse kompetencer, fx gennem et fritidsjob!

Herudover er det også en kendsgerning, at 90% af de danske virksomheder har under 20 ansatte. I Danmark anvendes i stor udstrækning lukkede rekrutteringskanaler, når nye medarbejdere skal ansættes. Det er billigere og lettere med mund-til-mund metoden og anbefalinger fra i forvejen ansatte – men det er katastrofalt for de tosprogede unge uden netværk, uden opsøgende adfærd, uden anbefalinger og referencer...

Det er disse småvirksomheder, de tosprogede unge og deres forældre bør opsøge og lære at kende. Mange af den slags virksomheder ligger i skolens nærområde eller nærmeste omegn, men de er helt ukendte for mange tosprogede familier.

Hvordan får de succes i uddannelserne?

Socialforskningsinstituttet fremkom sidste år med en undersøgelse, der påviste, at den mest afgørende faktor for, om det lykkes at gennemføre en uddannelse, er adfærden og kommunikationen i børnenes hjem. Er denne præget af diskussioner og samtaler om politiske, sociale og kulturelle emner, om skolegang og skoleproblemer, og deltager familien i kulturelle aktiviteter m.m., har det en positiv og meget afgørende effekt på børnenes succes i uddannelseslivet. En sådan kultur i hjemmet præger ikke mange af mine tosprogede familier, og det er igen medvirkende til et alvorligt efterslæb i de tosprogede unges kamp for at få en uddannelse.

Hvad kan forældrene gøre?

På møder med børnenes forældre lægger jeg mere og mere vægt på de ovenfor beskrevne problemstillinger. Og det bliver positivt modtaget, om end det er vanskeligt at få en egentlig debat i gang, når forskellige sproggrupper befinder sig i samme lokale, og når en stor del af forældrene – efter egen mening – ikke magter det danske sprog på et tilstrækkeligt niveau.

Ofte spørger forældrene skolens lærere og ledelse, hvad de dog konkret kan gøre for, at det skal gå deres børn bedre, end hvad de ser og oplever i deres boligkvarter. Ingen forældre ønsker en dårlig fremtid for deres børn, og kriminalitet og lediggang er også de tosprogede forældres skrækszenarie.

Nedenstående punkter præsenterer jeg for forældrene, så ofte det er mig muligt. Og jo tidligere i skoleforløbet vi kan få skolens forældre til at tage stilling til disse områder – des bedre.

- Vis interesse for jeres børns skolegang. Mød op til forældremøderne og deltag i debatten.
- Tag del i jeres børns erhvervspraktik. Forbered dem i fællesskab og besøg jeres børn i praktikugen.
- Giv jeres børn et stort og godt netværk (familien er ikke nok...). Lad dem gå til sport, i klubber, på ungdomsskolen m.m.
- Lad jeres børn få et fritidsjob, så de kan lære "arbejdspladskultur" allerede inden, de skal starte på en uddannelse.
- Gør jeres børn vidende og nysgerrige (blandt andet for at forhindre ensidighed i det fremtidige uddannelsesvalg).
- Tal, tal og tal med børnene om deres oplevelser i og uden for skolen, om jeres liv før og nu, og om store og små verdensbegivenheder.
- Lær jeres børn byen at kende – hele byen og alle dens kultur- og fritidstilbud. Det er meget, meget vigtigt, især for de unge, som senere hen vil i gymnasiet.
- Skolestarten er vigtig, men det er skoleafslutningen også. Som forældre bør I møde frem til dimissionsfesten for sammen med jeres børn og deres lærere at fejre, at ét forløb er slut, og at noget nyt i jeres børns liv skal til at begynde.
- Hold jeres børn fast i uddannelsessystemet – tillad ikke afbrydelser.
- Giv jeres børn opmuntring og støt dem – også i at det altid er godt med ekstra undervisningstilbud af enhver slags.

Samtaler med de unge

I mine samtaler med skolens elever presser jeg dem hårdt, når emnet fritid kommer på banen. Jeg forsøger at provokere dem til at være nysgerrige og opsøgende – men det holder hårdt! Når jeg fortæller dem, hvor afgørende en aktiv fritid er for deres videre uddannelsesforløb, er de fulde af forståelse. Men derfra og til aktivt at opsøge et fritidstilbud – der er lang vej.

Såvel blandt skoleeleverne som hos de unge, der allerede har forladt skolen, er det karakteristisk, at de helst vil gøre tingene "i flok". Har én fået en idé til et uddannelsesforløb, kan jeg være sikker på, at han eller hun vil have 2-3 venner eller veninder med på uddannelsen. Men hvad der er godt for den ene, er ikke nødvendigvis godt for den anden. Det er vanskeligt at forklare, da mange af mine unge i forvejen vælger sig et uddannelsesforløb ud fra tilfældigheder eller en pludselig indskydelse – eller fordi de har hørt et og andet hjemme i kvarteret. Det er særdeles vanskeligt for dem at udvise selvstændighed og individualitet, når de skal vælge uddannelse.

Uden uddannelse går det ikke

Men alle har de forstået, at uden uddannelse går det ikke. Det ved både forældrene og de unge. Alligevel springer adskillige fra deres uddannelse undervejs i forløbet, og ofte er det med begrundelser, som absolut hører til i småtingsafdelingen – men med store konsekvenser for deres senere mulighed for at "komme ind i varmen" igen.

At uddanne sig indebærer altid en dannelsesproces i et eller andet omfang. Man lærer sig selv bedre at kende, må måske tage fastlåste holdninger og meninger op til revision, bliver tvunget ud i samarbejdsrelationer, man ikke er vant til osv. Altså er det at tage en uddannelse også et spørgsmål om at turde... At turde forandre sig, at turde møde nye holdninger, at turde lade sig påvirke. Måske er det et mod, som mange af mine unge endnu ikke har fået med sig hjemmefra?

Alternative tiltag

For at gøre forældrene så trygge som muligt og for at nå flest mulige forældre til arrangementer, hvor jeg orienterer om uddannelsesspørgsmål, vil vi på skolen supplere de ordinære forældremøder med egentlige "etniske" aftener. Vi vil invitere forældre fra samme sproggruppe for på denne måde at undgå det virvar, der opstår, når flere forskellige tolke undervejs skal oversætte til forskellige sprog. Der vil blive en anden form for intimitet og tryghed, når det kun er forældre fra samme etniske gruppe, der skal debattere og diskutere deres børns fremtidige uddannelsesmuligheder.

For at nå flere forældre har jeg som vejleder også en aftale med beboerformanden i den bebyggelse, der huser de fleste af vores elever. Jeg kommer til forældrene, frem for at de skal komme til mig! Måske kan jeg nå flere af de forældre, som det er allermest nødvendigt at få kontakt med, når uddannelsesmøder holdes i deres eget beboerlokale – frem for på skolens lærerværelse?

Og så har vi på skolen gjort forsøg med at starte uddannelsesorienteringen af forældrene så tidligt som på 2. klassetrin... Jeg har som vejleder deltaget i forældremøder, hvor jeg har orienteret forældrene om nødvendigheden af så tidligt som overhovedet muligt at stimulere børnene til at udvise nysgerrighed og interesse for alt, hvad der omgiver dem i samfundet. Forældrene på dette klassetrin gik livligt ind i debatten, og de tog absolut positivt imod mig – om end man må sige, at det er tidligt at starte en "udskolingsdebat" på 2. klassetrin.

Konklusion

Min erfaring er, at når de unge og deres forældre er blevet overbevist om, at vi arbejder for samme sag – nemlig at flest muligt af skolens elever får sig en uddannelse – så er det også legitimt at stille krav til dem. De stiller krav til mig og til skolen, hvad der er helt rimeligt. Men vi skal også

turde stille krav til dem som forældre og ikke mindst til de unge. Træerne vokser ikke ind i himlen – der skal virkelig gøres en indsats.

Det er nødvendigt at sige tingene direkte. Dét giver forældre ofte udtryk for, at de ønsker. Min målestok er som regel: Hvad ville du i en lignende situation sige til et etnisk dansk barn og hans/hendes forældre? Vi behøver ikke at pakke tingene ind i spiselige udgaver, og det kan også være nødvendigt at "skyde nogle balloner ned". Det vil blandt andet sige at tale åbent om fedme, motion, tv-vaner, at komme ud af "sit eget kredsløb", kriminalitetens konsekvenser og at diskutere det at være dansk og muslim på én og samme tid.

Når forældrene og de unge erfarer, at jeg hjælper med ansøgninger, tager kontakt til arbejdspladser og af og til skaffer en læreplads – så er det ikke vanskeligt også at tage fat på de mere følsomme emner. Og i modsætning til mange etnisk danske forældre, så udviser de tosprogede forældre oftest stor, stor taknemlighed for den indsats, der gøres for deres børn.

På "min" skole er der virkelig noget at slås for – såvel menneskeligt som samfundsøkonomisk.

Og glæden, når tingene lykkes, er stor for både de unge og deres forældre – og for mig.

Om forfatteren

Jeannett Skov er uddannelsesvejleder ved Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i København, www.uu.kk.dk. Hun er uddannet lærer (1974) og vejleder (1984). Hun har arbejdet som lærer i Københavns Kommune siden 1971, som lærer og vejleder siden 1984, og som fuldtidsvejleder siden 2004. Hun er nu tilknyttet to folkeskoler med vejledning fra 6. – 9. klasse og med ungdomsvejledning fra udkolingen og til det 19. år.

E-mail: jsk@buf.kk.dk

Læs mere / Läs mera

Her følger en liste over materiale, som vedrører temaet multikulturel vejledning. Hvis du vil vide mere om dette område, kan du bruge listen som udgangspunkt.

Klik blot på linket for at komme til det omtalte materiale.

Publikationer

- **Multicultural guidance and counselling**
En engelsksproget antologi udgivet i Finland i 2005, som diskuterer den teoretiske referenceramme og praktiske strategier for vejledning i et multikulturelt samfund.
<http://www.cimo.fi/dman/Document.php/~public/Julkaisut+ja+tilastot/English/multiculturalguidanceand-counselling.pdf>
- **Multikulturel vejledning**
En dansk publikation fra 2002, der giver inspiration, råd og forslag til vejledere, som ønsker at udbygge deres kompetencer inden for multikulturel vejledning. Med resumé på engelsk.
<http://pub.uvm.dk/2002/multikulturelvejledning>
- **Using Vance Peavy's group method: The example of developing intercultural strengths**
Artikel fra 2002, der introducerer en gruppevejledningsmetode med fokus på udviklingen af interkulturelle kompetencer.
http://www.ncge.ie/handbook_docs/Section7/Vance_Peavys_Group.doc
- **Køn, etnicitet og barrierer for integration. Fokus på uddannelse, arbejde og foreningsliv**
Rapport fra det danske Socialforskningsinstitut (2005), der opsamler eksisterende viden om kønsrelaterede barrierer for integration af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet, i uddannelserne og i foreningslivet. Undersøgelsen inddrager danske, svenske og norske forskningsresultater.
http://www.sfi.dk/graphics/SFI/Pdf/Rapporter/2005/0501_Kon_etnicitet_og_barrierer.pdf

Här följer en lista på material som har anknytning till temat multikulturell vägledning. Om du vill veta mer om detta område kan du använda listan som utgångspunkt.

Klicka bara på länken för att komma till det nämnda materialet.

Publikationer

- **Multicultural guidance and counselling**
En engelskspråkig antologi, utgiven i Finland 2005, som diskuterar teoretiska referensramor och praktiska strategier för vägledning i ett multikulturellt samhälle.
<http://www.cimo.fi/dman/Document.php/~public/Julkaisut+ja+tilastot/English/multiculturalguidanceand-counselling.pdf>
- **Multikulturel vejledning**
En dansk publikation från 2002 som ger inspiration, råd och förslag till de vägledare som önskar utveckla sin kompetens inom det multikulturella området. Sammandrag på engelska.
<http://pub.uvm.dk/2002/multikulturelvejledning>
- **Using Vance Peavy's group method: The example of developing intercultural strengths**
Artikel från 2002 som introducerar en gruppvejledningsmetod med fokus på utveckling av interkulturell kompetens.
http://www.ncge.ie/handbook_docs/Section7/Vance_Peavys_Group.doc
- **Køn, etnicitet og barrierer for integration. Fokus på uddannelse, arbejde og foreningsliv**
Rapport från det danske Socialforskningsinstitutet (2005) som samlar existerande kunskap om könsrelaterade barrierer för integration av etniska minoriteter på arbetsmarknaden, inom utbildning och i föreningslivet.
http://www.sfi.dk/graphics/SFI/Pdf/Rapporter/2005/0501_Kon_etnicitet_og_barrierer.pdf

- **Etniske minoritetsunge i Roskilde – hvem er de, og hvad kan der gøres for at flere får en uddannelse?**
 Dansk undersøgelse af etniske minoritetsunge i Roskilde fra 2006. Rapporten bygger på interviews med en bred vifte af professionelle, der i deres hverdag har med etniske minoritetsunge at gøre.
http://www.uu-roskilde.dk/uu_roskilde/udviklingprojekter/etniske_minoritetsunge
- **Förebygg diskriminering**
 Brochure fra den svenske Ombudsmand mod etnisk diskriminering om, hvordan man kan arbejde med at fremme studerendes rettigheder på videregående uddannelser.
http://www.do.se/upload/do/broschyror/forebygg_diskr_2004.pdf
- **Elever på din skola skyddas av lagen**
 Brochure fra den svenske Ombudsmand mod etnisk diskriminering for alle, som arbejder i skoleverdenen.
http://www.do.se/upload/do/broschyror/elever_pa_din_skola_do_1_2006_2_2.pdf

Projekter og værktøjer

- **Køn, etnicitet og vejledning**
 Et dansk Socialfonds-projekt, der også indgår i et internationalt EQUAL-projekt med deltagelse af Danmark, Finland, Italien og Spanien. Hjemmesiden oplyser om både det danske og det internationale projekt og har links til rapporter og lignende. Indeholder også information på engelsk.
<http://www.koen-etnicitet.socialfonden.net>
- **Indviden, vägarna, valen**
 Stort svensk forskningsprojekt om karrierevalg og vejledning. En del af projektet fokuserer på køn, etnicitet og social baggrund som forklaringsfaktorer i forhold til karriereudvikling.
http://www.educ.umu.se/forskning/presentation/projekt/indviden_vagarna_valen/index.html
- **Vejledning, Etnicitet og Køn – et litteraturstudium**
 Dansk rapport fra 2005, der giver et overblik over den viden, der er om uddannelses- og erhvervsvejledning af unge med etnisk minoritetsbaggrund, hvor kønnet også tænkes med som en faktor, der har betydning.
http://www.ug.dk/upload/vejledninggetnicitetkoen_003.pdf

- **Etniske minoritetsunge i Roskilde – hvem er de og hvad kan der gøres for at flere får en uddannelse?**
 Dansk undersökning av unga med en icke-dansk etnisk bakgrund i Roskilde 2006. Rapporten bygger på intervjuer med en rad personer som i sitt yrke kommer i kontakt med etniska minoriteter.
http://www.uu-roskilde.dk/uu_roskilde/udviklingprojekter/etniske_minoritetsunge
- **Förebygg diskriminering**
 En broschyr från den svenska Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) om hur man kan arbeta med att främja studenters rättigheter i högskolan.
http://www.do.se/upload/do/broschyror/forebygg_diskr_2004.pdf
- **Elever på din skola skyddas av lagen**
 En informationsbroshyr från den svenska Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) för alla som arbetar i skolans värld.
http://www.do.se/upload/do/broschyror/elever_pa_din_skola_do_1_2006_2_2.pdf

Projekt och verktyg

- **Køn, etnicitet og vejledning**
 Ett danskt projekt finansierat av Europeiska socialfonden som även ingår i ett internationellt EQUAL projekt med deltagare från Danmark, Finland, Italien och Spanien. Hemsidan ger information om både det danska och det internationella projektet och har länkar till rapporter och liknande. Informationen finns även på engelska.
<http://www.koen-etnicitet.socialfonden.net>
- **Indviden, vägarna, valen**
 Ett stort svensk forskningsprojekt om karriärval och vägledning, där en av studierna fokuserar på kön, etnicitet och social bakgrund som förklaringsfaktorer till individens karriärutveckling. Sidan presenterar projektet och dess bakgrund.
http://www.educ.umu.se/forskning/presentation/projekt/indviden_vagarna_valen/index.html
- **Vejledning, Etnicitet og Køn – et litteraturstudium**
 Dansk rapport från 2005, som ger en överblick över forskningsresultat, rapporter och politiska dokument som behandlar studie- och yrkesvägledning av unga med etnisk minoritetsbakgrund, där även kön behandlas som en förklaringsfaktor.
http://www.ug.dk/upload/vejledninggetnicitetkoen_003.pdf

- **Towards a European Rainbow**
 Engelsksproget hjemmeside for vejledere og andre, som er interesseret i multikulturel vejledning. Med links til en bred vifte af artikler, rapporter, hjemmesider osv.
http://eumc.europa.eu/eumc/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=3e3e6e32a2316&contentid=3e3e8898abd64
- **Mainstreaming Vocational Guidance for Refugees, Asylum-seekers and Migrants**
 Et europæisk projekt, der havde til formål at gøre vejledere og andre, der arbejder med flygtninge og indvandrere, bedre til at hjælpe disse grupper videre med uddannelse og/eller beskæftigelse. Projektet har blandt andet resulteret i en hjemmeside med et online-kursus samt links til relevant information. Information på blandt andet dansk og engelsk.
www.gla.ac.uk/rg
- **Materialer om Flygtninge-/Indvandrerindsats**
 Det danske Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats, CABI, har samlet en lang række materialer, som kan anvendes i forbindelse med vejledning af flygtninge og indvandrere. Der er blandt andet materiale vedrørende mentorskab og kompetenceudvikling.
<http://www.cabiweb.dk/sw28044.asp>
- **Brug for alle unge**
 Det danske Integrationsministeriums kampagneside "Brug for alle unge" har en bred målgruppe, bl.a. de unge selv. Ved at søge på ordet "vejledning" kan man få adgang til en række materialer for vejledere.
www.brugforalleunge.dk
- **Den usynlige succes**
 Dansk projekt fra 2006, iværksat af Kvininfo. På hjemmesiden findes en lang række integrationshistorier, berettet af indvandrerkvinder. Kvindernes historier handler ikke specifikt om vejledning, men de kan bruges som "rollemødder", der kan være et væsentligt redskab i vejledningen af etniske minoriteter.
www.kvininfo.dk/side/539/
- **Opplevelser av diskriminering hos utrikes födda personer i Sverige**
 Rapport fra det svenske Integrationsverket (2005) som på baggrund af en række interviews beskriver oplevelser af diskrimination i ni situationer, fx ved kontakter med myndigheder og på arbejdspladser.
www.integrationsverket.se/tpl/NewsPage____4033.aspx
- **Towards a European Rainbow**
 Engelskspråkig hemsida för vägledare och andra som är intresserade av multikulturell vägledning med länkar till en rad artiklar, rapporter och webbsidor.
http://eumc.europa.eu/eumc/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=3e3e6e32a2316&contentid=3e3e8898abd64
- **Mainstreaming Vocational Guidance for Refugees Asylum-seekers and Migrants**
 Ett europeiskt projekt vars syfte har varit att göra vägledare och andra som arbetar med flyktingar och invandrare bättre rustade för att hjälpa dessa grupper vidare med utbildning och/eller anställning. Projektet har bland annat resulterat i en hemsida med en online-kurs samt länkar till information. Information finns på bland annat danska och engelska.
www.gla.ac.uk/rg
- **Materialer om Flygtninge-/Indvandrerindsats**
 Det danska "Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats", CABI, har samlat olika typer av material som kan användas i anknytning till vägledning av flyktingar och invandrare. Det är bl a material som rör mentorskab och kompetensutveckling.
<http://www.cabiweb.dk/sw28044.asp>
- **Brug for alle unge**
 Det danska Integrationsministeriets kampanj "Brug for alle unge" har en bred målgrupp, bl a ungdomar. Om man söker på ordet "vejledning" hittar man material för vägledare.
www.brugforalleunge.dk
- **Den usynlige succes**
 Danskt projekt från 2006 som initierats av "Kvininfo". På hemsidan finns en lång rad integrationshistorier berättade av invandrarkvinnor. Kvinnornas historier handlar inte specifikt om vägledning men kan användas som "modell" och kan utgöra ett viktigt redskap i vägledningen av etniska minoriteter.
www.kvininfo.dk/side/539/
- **Opplevelser av diskriminering hos utrikes födda personer i Sverige**
 Rapport från det svenska Integrationsverket (2005) som bygger på en rad intervjuer. Rapporten beskriver upplevelser av diskriminering i olika situationer, t ex vid kontakter med myndigheter och på arbetsplatsen.
www.integrationsverket.se/tpl/NewsPage____4033.aspx

- **Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO**
På DO's hjemmeside er der rapporter, tips og links til en række organisationer, som arbejder mod diskrimination, fx de lokale antidiskrimineringsbureauer rundt omkring i Sverige.
www.do.se
- **For diversity – against diskrimination**
EU-Kommissionens portal om antidiskriminering, der har til formål at formidle information om kampagnen "Brug forskellene. Stop diskriminationen." Information om EU-initiativer med henblik på at bekæmpe diskrimination.
www.stop-discrimination.info/

EU-dokumenter

- **Meddelelse fra Kommissionen: Ikke-forskelsbehandling og lige muligheder for alle – en rammestrategi (2005)**
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/da/com/2005/com2005_0224da01.pdf
- **Resolution om styrkelse af politikker, systemer og praksis inden for vejledning i Europa (2004)**
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/resolution2004_da.pdf

- **Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO**
På DO:s hemsida kan man hitta rapporter, tips och länkar till en lång rad organisationer som arbetar mot diskriminering, bl a till de lokala anti-diskrimineringsbyråerna runt om i Sverige.
www.do.se
- **For diversity – against diskrimination**
Europeiska kommissionens webbplats om antidiskriminering som har som mål att sprida information om kampanjen "För mångfald. Mot diskriminering". Information om EU initiativ som tagits i syfte att bekämpa diskriminering.
www.stop-discrimination.info/

EU dokument

- **Meddelande från Kommissionen: Ikke-diskriminering och lika möjligheter för alla – en ramstrategi (2005)**
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/com/2005/com2005_0224sv01.pdf
- **Resolution om förstärkning av politik, system och praxis på området livslång vägledning i Europa (2004)**
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/resolution2004_sv.pdf

ANERKENDELSE OG VEJLEDNING / ERKÄNNANDE, VALIDERING OCH VÄGLEDNING

”Min studentereksamen fra Libanon har banet vejen for en uddannelse i Danmark, fordi den gav mig adgang til et forberedende kursus til videregående studier. Da jeg havde taget kurset, blev jeg optaget på en videregående uddannelse på Syddansk Universitet - Odense, hvorfra jeg dimitterede som cand.oecon. I dag er jeg fuldmægtig i Undervisningsministeriet”, siger Raed El Badaqui.

”Min studentexamen från Libanon har banat väg för en utbildning i Danmark, eftersom den gav mig tillgång till en förberedande kurs till högskolestudier. När jag hade genomgått kursen blev jag antagen till en universitetsutbildning på Syddansk Universitet i Odense som jag utexaminerades från som cand. Oecon (ekonomie magisterexamen). Idag är jag handläggare på Undervisningsministeriet”, säger Raed El Badaqui.

Introduktion

Anerkendelse og vejledning

I takt med, at flere og flere mennesker flytter fra et land til et andet, stiger behovet for at kunne godtgøre kvalifikationer og kompetencer på en måde, så de bliver gangbare i forhold til uddannelsesinstitutioner og arbejdsgivere uden for ens eget land. Inden for EU har man længe arbejdet hen imod fælles overenskomster og standarder på dette område, og det har på mange måder gjort mobilitet i Europa lettere.

I både Danmark og Sverige findes veludbyggede systemer til behandling af formelle kvalifikationer fra andre lande. Det er straks mere kompliceret, når det drejer sig om uformelle kvalifikationer og kompetencer.

Både vurdering af formelle kvalifikationer og anerkendelse af uformel læring er områder, som vejledere i stigende grad må forholde sig til.

Det tredje tema belyser, hvorfor dette arbejde er så vigtigt, hvordan der arbejdes med det både nationalt og internationalt, og hvilken rolle vejlederne egentlig kan spille.

Erkännande, validering och vägledning

I samband med att allt fler personer rör sig mellan olika länder uppstår behovet av att på olika sätt kunna redovisa sina meriter och kompetenser så att de blir gångbara för utbildningsanordnare och arbetsgivare utanför det egna landet. Inom EU har man länge arbetat för att få till stånd överenskommelser och standarder på detta område och rörligheten inom Europa har därför blivit lättare.

I både Danmark och Sverige finns väl utbyggda system för hur vi skall handskas med formella examina från andra länder. Arbetet blir dock svårare när det gäller icke-formella meriter och kompetenser.

Både tillgodoräkningen av formella meriter och validering av icke-formellt lärande är områden som vägledare i allt högre utsträckning måste förhålla sig till.

Under det tredje temat har vi samlat artiklar som belyser varför detta arbete är så viktigt samt vad vägledare egentligen har för roll att fylla. Vi får också ett praktiskt exempel från arbetet med validering.

Vejledning og anerkendelse af udenlandske uddannelser

Anne Stærk
Kontorchef i CIRIUS

Lars Petersson
Chef för Avdelingen för bedömning av utländsk utbildning vid Högskoleverket

Ordlista / Miniordbog

DANSK

Adgangs-
Erhverv
Forskellige
Henholdsvis
Kilde
Opgave
Ophold
Pågældendes
Viden

SVENSKA

Tillträdes
Yrke
Olika
Respektive
Källa
Uppgift
Vistelse
Ifrågavarande
Kunskap

SVENSKA

Bedömningsutlåtandet
Behörighetsbevis

Högskoleutbildningar
Inriktning
Lärosätet
Utbildning
Yrke

DANSK

Bedømmelsesudtalelsen
Tildeling af undervisningskompetence/autorisationsbevis
Videregående uddannelser
Specialeretninger
Uddannelsesstedet
Uddannelse
Erhverv

RESUME / dansk

Det er vigtigt, at kvalifikationer erhvervet i udlandet anerkendes, sådan at alle i samfundet – uanset hvor man har tilegnet sig sine kvalifikationer – får de bedste muligheder for at bidrage med det, de kan. Derfor er det vigtigt, at vejledere har kendskab til mulighederne for anerkendelse af udenlandske uddannelser.

I denne artikel beskriver Anne Stærk og Lars Petersson, hvordan CIRIUS i Danmark og Högskoleverket i Sverige arbejder med vurdering af udenlandske uddannelser, og hvordan de to organisationer kan være behjælpelige med yderligere information til vejledere med behov for mere viden på området. Artiklen er skrevet delvist på dansk og delvist på svensk.

RESUMÉ / svenska

Det är viktigt att kvalifikationer som man har förvärvat utomlands erkänns, så att alla i samhället, oavsett hur man har tillgodogjort sig kvalifikationerna, får de bästa förutsättningarna för att kunna bidra med det de kan. Därför är det viktigt att vägledare har kännedom om möjligheterna för erkännanden av utländska utbildningar.

I denna artikel beskriver Anne Stærk och Lars Petersson hur CIRIUS i Danmark och Högskoleverket i Sverige arbetar med värdering av utländska utbildningar och hur de två organisationerna kan vara behjälpliga med ytterligare information till vägledare som behöver mer kunskap på detta område. Artikeln är delvis skriven på danska och delvis på svenska.

Vejledning og anerkendelse af udenlandske uddannelser

Af Anne Stærk og Lars Petersson

Uddannelse i udlandet er en vigtig kilde til ny viden og indsigt. Både i Danmark og i Sverige arbejdes der derfor på, at flere unge tager på studieophold i udlandet og dermed bringer ny viden med hjem.

Hvis det skal være motiverende at flytte sig over grænserne for at tilegne sig ny viden, er der et åbenbart behov for, at de kvalifikationer, der erhverves i udlandet, anerkendes, når man kommer hjem. Unge, der tager til udlandet for at uddanne sig, skal ikke straffes, når de vender tilbage, ved at skulle tage tilsvarende fag for at komme videre i det nationale uddannelsessystem eller på det nationale arbejdsmarked.

På samme måde har samfundet en stor interesse i, at alle udlændinge – både de, der kommer hertil specifikt med uddannelse for øje, og de, fx flygtninge, der af andre grunde kommer til landet – får de bedste betingelser for at bruge deres medbragte kvalifikationer direkte i samfundet. Det skaber de bedste betingelser for vellykket integration af den enkelte og de bedste betingelser for vækst i samfundet.

Det er derfor afgørende, at vejlederne er klædt på til at vejlede unge og andre om anerkendelse af udenlandske uddannelser.

Særlige udfordringer for vejlederne

Personer med kvalifikationer fra udlandet stiller særlige krav til vejlederne. Det kan være vanskeligt at gennemskue, hvad en uddannelse fra et fjerntliggende universitet indeholder, og hvilken uddannelse den kan sammenlignes med i den nationale uddannelsesstruktur.

Behovene for vejledning hos de enkelte kan være meget forskellige, og det kræver stor fleksibilitet af vejlederne at kunne imødekomme de mange behov. Nogle vil have behov for øget hjælp til at skabe kontakt til arbejdsgivere eller

uddannelsesinstitutioner. Nogle kan have brug for hjælp til at skaffe en personlig anbefaling, og andre kan have behov for, at vejlederne hjælper med at forklare en kommende arbejdsgiver eller uddannelsesinstitution om de kvalifikationer, som de allerede har erhvervet i udlandet. Vejledernes opgave er stor og kræver en god portion fleksibilitet. Der er hjælp at hente for vejlederne hos CIRIUS og Høgskoleverket til løsningen af opgaven med anerkendelse af udenlandske uddannelser.

Vurdering af udenlandske uddannelser i Danmark

Alle med en udenlandsk uddannelse kan få en vurdering af uddannelsen af CIRIUS, der er Undervisningsministeriets styrelse for internationalisering af uddannelser.

En formel afklaring af de medbragte kvalifikationer er første skridt frem mod en effektiv vejledning af den enkelte om fremtidige uddannelses- eller erhvervsmuligheder.

CIRIUS foretager vurderinger for indvandrere, flygtninge, vandrende arbejdstagere fra de andre EU- og EØS-lande og for danskere, der har taget en uddannelse i udlandet. Det er oftest indehaveren af den udenlandske uddannelse, der selv henvender sig for at få vurderet sin uddannelse, men vurderingen kan også foretages for myndigheder, arbejdsgivere og andre, der har en interesse i vurderingen.

Hvad vurderer CIRIUS?

Når CIRIUS vurderer en udenlandsk uddannelse, tages der udgangspunkt i en sammenligning af de slutkompetencer, der opnås i henholdsvis den udenlandske uddannelse og en tilsvarende dansk uddannelse. Det åbner mulighed for anerkendelse af, at meget forskellige uddannelsesforløb kan føre frem til opnåelse af samme slutkompetence.

Udgangspunktet for vurderingerne er, at en udenlandsk uddannelse anerkendes fuldt ud, medmindre der kan påvises væsentlige forskelle mellem den kvalifikation, der opnås i den udenlandske og den danske uddannelse.

Vurderingen fra CIRIUS indeholder en beskrivelse af, hvilket niveau den udenlandske uddannelse svarer til i den danske uddannelsesstruktur, fx en bachelorgrad.

Hvad kan vurderingen bruges til?

Langt de fleste, der ansøger CIRIUS om en vurdering af deres udenlandske uddannelse, oplyser, at de ønsker vurderingen med henblik på jobsøgning og andre formål, der knytter sig til beskæftigelse på det danske arbejdsmarked. I sådanne tilfælde tjener vurderingen hovedsagelig som vejledende information til hjælp for de jobsøgende og for arbejdsgiverne.

I andre tilfælde er vurderingen fra CIRIUS bindende. Det gælder i forhold til uddannelsesinstitutioners afgørelse af, om en uddannelse fra udlandet er adgangsgivende i forbindelse med optagelse på en dansk uddannelse. Det samme gælder for arbejdsløsheds-kassers afgørelse om optagelse og offentlige myndigheders afgørelser om ansættelse.

I praksis betyder det, at hvis CIRIUS har vurderet, at en udenlandsk uddannelse i niveau svarer til fx en dansk bachelorgrad i økonomi, kan en uddannelsesinstitution, en arbejdsløshedskasse eller en offentlig myndighed ikke afvise en ansøger med henvisning til, at den pågældendes uddannelse ikke har et niveau, der svarer til en dansk bachelorgrad i økonomi.

Både uddannelsesinstitutioner, arbejdsløsheds-kasser og offentlige myndigheder har imidlertid mulighed for at inddrage andre hensyn i afgørelsen om optagelse og ansættelse. Fx kan en uddannelsesinstitution stille specifikke adgangskrav, der gælder såvel studerende med en dansk eksamen som studerende med en udenlandsk adgangsgivende eksamen. Det kan fx være krav om et bestemt niveau i særlige fag eller krav til det samlede karaktergennemsnit.

Læs mere om CIRIUS' arbejde med anerkendelse af udenlandske uddannelser på www.ciriusonline.dk/anerkendelse

Særlige erhvervsområder

En række erhverv f.eks. læge, tandlæge, sygeplejerske, folkeskolelærer og gymnasielærer er lovregulerede. Det betyder, at der kræves en autorisation eller anden offentlig godkendelse for at få ret til udøvelse af erhvervet. Hvis man ønsker at beskæftige sig med et lovreguleret erhverv i Danmark, er det ikke nok at få en vurdering fra CIRIUS af de medbragte udenlandske uddannelseskvalifikationer, men CIRIUS kan hjælpe med vejledning om, hvilken dansk offentlig myndighed, der er kompetent til at tage stilling til anerkendelse af udenlandske erhvervsmæssige kvalifikationer inden for de enkelte lovregulerede erhverv.

CIRIUS er den kompetente offentlige myndighed, der kan godkende udenlandske erhvervsmæssige kvalifikationer til

erhvervet som folkeskolelærer, gymnasielærer og lærer ved en erhvervsgymnasial uddannelse.

Læs mere om CIRIUS' arbejde med lovregulerede erhverv på www.ciriusonline.dk/autorisation

Bedømmning av utländsk utbildning i Sverige

Högskoleverket bedömer avslutade utländska högskoleutbildningar. Ett viktigt syfte med denna verksamhet är att bidra till en ökad integration av invandrade akademiker på den svenska arbetsmarknaden, men tjänsten är också till för de svenskfödda som har läst sin utbildning i ett annat land och återvänder till Sverige.

Bedömningar med hänvisning till arbetsökande

En person som har tagit sin examen i ett annat land kan efter ansökan få sin utbildning bedömd av Högskoleverket. Bedömningsutlåtandet som verket utfärdar beskriver vilken svensk examensnivå den utländska examen motsvarar, inklusive inriktning i förekommande fall. Utlåtandet är inget juridiskt bindande beslut utan ska fungera som en vägledning vid arbetsökning för den sökande och för potentiella arbetsgivare. Högskoleverket kan också stödja arbetsgivare direkt som behöver hjälp med att bedöma en utländsk utbildning.

Bedömningar med hänvisning till högskoleutbildning

Om en person vill få sin utländska utbildning bedömd för antagning till och tillgodoräknande för vidare studier ska den sökande inte vända sig till Högskoleverket utan till det universitet eller den högskola som han eller hon vill studera vid. Det är lärosätet som då gör bedömningen och fattar beslut om antagning och eventuellt tillgodoräknande av tidigare studier. Högskoleverket har här en viktig funktion att fungera som expertstöd för universitet och högskolor.

Lärare och andra reglerade yrken

Personer med en utländsk lärarutbildning kan ansöka till Högskoleverket, som är behörig myndighet för lärarkyrkan, om att få ett behörighetsbevis. För att kunna få en anställning utan tidsbegränsning som lärare i svensk skola måste man vara behörig. Det blir man antingen genom att erhålla en svensk lärarexamen eller genom att få ett behörighetsbevis. Detta bevis har således samma formella status som en motsvarande svensk lärarexamen. En behörighetsprövning kostar 600 kronor.

Högskoleverket bedömer, utöver lärarutbildningar, inte utbildningar som leder till yrken som kräver auktorisation, legitimation eller motsvarande i Sverige, så kallade reglerade yrken. Dessa utbildningar bedöms av den behöriga myndigheten för respektive yrke. En lista på dessa finns på Högskoleverkets hemsida. Högskoleverket bedömer inte heller delar av utbildningar eller utbildningar som är kortare än två år.

Vägledare inom olika verksamheter är alltid välkomna att vända sig till Högskoleverkets avdelning för bedömning av utländsk utbildning för frågor om erkännande och bedömning av utländska utbildningar.

Läs mer om Högskoleverkets arbete med att bedöma utländska utbildningar och att pröva behörighet för lärare med utländsk lärarutbildning på www.hsv.se/utlandsk

Anerkendelse i praksis er mere end formel anerkendelse af en udenlandsk uddannelse

I nogle tilfælde kan en vurdering fra CIRIUS eller Högskoleverket være det, der åbner dørene for videre uddannelse eller arbejde i Danmark eller Sverige.

I andre tilfælde vil anerkendelse af et niveau for en udenlandsk uddannelse ikke være den afgørende faktor for, hvorvidt en udlænding får et job eller mulighed for videre uddannelse i Sverige eller Danmark. Der er mange supplerende faktorer, der spiller en væsentlig rolle i praksis. Mangelfulde sprogfærdigheder, manglende relevant erhvervs-erfaring eller manglende opdatering af en fuldt anerkendt ældre udenlandsk uddannelse er nogle af de konkrete barrierer, der kan vise sig svære at overkomme for udlændinge, som ønsker at benytte deres medbragte uddannelse.

I sådanne tilfælde må man som vejleder tage andre værktøjer i brug, herunder de muligheder, der er for at tilrettelægge forløb for realkompetenceafklaring eller vejlede om behovet for anden opkvalificering, fx gennem virksomhedspraktik og sprogundervisning.

Få mere at vide om anerkendelse af realkompetence i Danmark: www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=4807
– og i Sverige:
www.suhf.se/BinaryLoader.aspx?ObjectID=270&PropertyName=File1&CollID=File

Om forfatterne

Anne Stærk er uddannet cand.jur. fra Århus Universitet (1998), Master of Laws (LL.M) in Comparative Law, University of San Diego (2002). Siden september 2005 kontorchef i CIRIUS med ansvar for blandt andet arbejdet med anerkendelse af udenlandske uddannelser. Tidligere beskæftiget med udlændinge- og integrationspolitik i Indenrigsministeriet og i Integrationsministeriet.

E-mail: as@ciriusmail.dk

Lars Petersson har en kandidatexamen från Samhällsvetarlinjen med internationell inriktning vid Högskolan i Växjö från 1992. Han har arbetat på Högskoleverket sedan 1995, med kvalitetsutvärdering och övergripande strategiska frågor. Sedan 2004 är han chef för Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning.

E-post: lars.petersson@hsv.se

Vägledarens roll i valideringsarbetet

Klas Tallvid
Chef för vägledningsenheten och
rektor inom CFL Söderhamn

Miniordbog / Ordlista

SVENSKA

Betyg
Enkät
Enligt
Förknippa
Godtycklig
Handläggare
Intyg
Lagar
Lagstadgad
Redovisa
Skåda
Utbildning
Verktöglåda
Yrke

DANSK

Eksamensbevis
Spørgeskema
Efter, i overensstemmelse med
Forbinde
Vilkårlig
Sagsbehandlere
Attest, bevis
Love
Lovbestemt
Opgive
Skue
Uddannelse
Værktøjskasse
Erhverv

RESUMÉ / svenska

Flera samverkande faktorer har lett fram till att validering i Sverige har kommit att bli en arbetsuppgift för vägledare. Klas Tallvid menar också att vägledare är särskilt lämpade att ta sig uppgiften an. Många svenska vägledare tycker dock att deras uppdrag är diffust och i den undersökning som gjordes inom ramen för projektet "EuroguideVAL" anser flera svarande att valideringsverksamheten är för resultat-inriktad, vilket leder till att frågor om personlig utveckling läggs åt sidan. I Söderhamns kommun har man byggt upp en samverkan mellan CFLs (Centrum för Flexibelt Lärande) vägledningsenhet och lokala företag kring validering av anställda. Här har vägledarna spelat en nyckelroll genom de etiska riktlinjer man följer i sitt arbete, som varit viktiga för att kunna bygga upp ett förtroende. En annan fördel är det helhetsperspektiv vägledarna besitter, vilket ger dem möjlighet att sätta in resultaten från valideringsprocessen i ett användbart sammanhang.

RESUME / dansk

I Sverige er anerkendelse af realkompetencer i stigende grad blevet en arbejdsopgave for vejledere. I denne artikel forklarer Klas Tallvid, hvorfor han mener, at det er oplagt, at vejledere faktisk også påtager sig denne opgave. Men mange svenske vejledere oplever, at deres opgaver i forhold til anerkendelse er for diffust formuleret. En undersøgelse i forbindelse med EuroguideVAL-projektet har desuden vist, at mange vejledere finder, at anerkendelsesarbejdet er for resultatorienteret, hvilket betyder, at spørgsmål om personlig udvikling nedprioriteres. Klas Tallvid beretter også om et samarbejde i Söderhamns kommune, hvor CFLs (Centrum för Flexibelt Lärande) vejledningsenhet samarbejder med lokale virksomheder omkring realkompetencevurdering af ansatte. Vejlederne har her spillet en vigtig rolle, og der peges særligt på to forhold: vejledernes etiske retningslinjer har været væsentlige for at opnå fortrolighed med arbejdsgivere og ansatte, og vejledernes helhedsperspektiv sætter dem i stand til at se vurderingsresultaterne i en større sammenhæng.

Vägledarens roll i valideringsarbetet

Av Klas Tallvid

Vägledning och validering har på senare år varit aktuella teman bl a inom ramen för Valideringsdelegationens arbete i Sverige. I denna artikel tittar jag närmare på ämnet, som jag kommit i kontakt med både genom mitt arbete vid Centrum för Flexibelt Lärande (CFL) i Söderhamn och inte minst i rollen som promotor för det internationella Leonardo da Vinci projektet "EuroguideVAL".

Syftet med artikeln är att vara ett inlägg i diskussionen kring vägledningens roll vad gäller validering och jag vill börja med en tillbakablick; När vi drog igång Kunskapslyftet i vår kommun kom jag själv och fyra vägledarkollegor att hamna mitt i hetluften. Kunskapslyftet var ett nationellt projekt som pågick 1997 - 2002 och som innebar en mycket omfattande satsning på vuxenutbildning i Sverige. Vår kommun gick på kort tid från 70 vuxenstudieplatser per år till över 500! Vi hade också i uppdrag att konkurransutsätta kommunens egen vuxenutbildning, upphandla utbildning och se till att hela utbudet var efterfrågat.

Validering uppgift för vägledare

Maken till kreativitet har nog sällan skådats inom svenskt utbildningsväsende, vi prövade allt och bröt säkert mot en hel del lagar och regler i vår strävan att utveckla och skapa nytt. Mängder av nya utbildningsupplägg prövades och nya samverkansformer skapades mellan utbildare av olika slag. Vägledningssentra och infotek byggdes upp och vuxenvägledningen blev i många kommuner det nav kring vilket allt snurrade! Vi lärde oss oerhört mycket och insåg också att vi som vägledare hade en "verktygslåda" och en kompetens som gick att använda till mycket mer än vi kanske anat. Validering kom i samband med detta att direkt förknippas med vägledare och vägledningssats i många kommuner.

Målrelaterade betyg viktig förutsättning

En annan viktig förändring som skedde strax före Kun-

skapslyftet inom svensk gymnasieutbildning var införandet av målrelaterade betyg. Detta medförde en diskussion som egentligen är identisk med diskussionen kring validering, nämligen hur vägen fram till målet egentligen får se ut? Enligt en lärobok i ämnet eller hur som helst, bara man kan visa att man nått målet? Rätt svar är naturligtvis det sistnämnda, vilket öppnar för valideringstänkandet.

Internationell utblick

För människor i rörelse över nationsgränser, frivilligt eller påtvingat, kan validering vara av avgörande betydelse för att snabbt kunna komma in i arbetslivet igen och få kunskaper och erfarenheter från andra länder dokumenterade och värdesatta. I detta sammanhang är vägledningen mycket väl anpassad för att hjälpa till med inledande insatser som t ex upprättandet av en portfolio och förberedande dokumentation, likväl som att följa valideringsprocessen och ge stöd vid fortsatt planering och kartläggning av behov, t ex när det gäller kompletterande utbildning. Vägledarna har också ett viktigt uppdrag i att säkerställa att individen behandlas enligt etiska principer.

I många länder har inte vägledarna alls denna roll. Validering är, om den överhuvudtaget förekommer, en arbetsuppgift för lärare eller administratörer. I en del länder har dock vägledare kommit att spela en allt viktigare roll. De vet t ex hur en karriärportfolio kan upprättas inför en validering – ett välkänt verktyg för vägledare som nu kommer till användning i ett nytt sammanhang. Vägledare har dessutom ofta mycket goda kunskaper om hur utbildningssystemet ser ut i andra länder och, inte minst, var man kan finna mer information.

Validering och vägledning i Sverige

Den svenska Valideringsdelegationen, www.valideringsdelegationen.se, har gjort en kartläggning av omfattningen av vägledares medverkan och vägledningens roll i valideringsprocessen (Kerstin Borhagen, 2005). Kartläggningen baseras på ett stort antal intervjuer och enkäter bland vägledare inom kommunal vuxenutbildning. Det är ingen entydig bild

som framträder i rapporten. Tvärtom är det slående hur avsaknaden av centrala direktiv och regleringar lett fram till en djungel av olika upplägg och därmed risk för godtycklig behandling. Många vägledare ansåg sin roll i valideringsprocessen som diffus och angav att validering inte var särskilt vanligt förekommande. Vad vägledarna framförallt efterlyste var kvalitetssäkring samt nätverk för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

Valideringsdelegationen har även publicerat ett antal andra läsvärda rapporter i samma ämne, t ex: "Vägledning och validering" (A-C Ringström 2005) samt "Vägledningsstöd i validering" (Christel Berver, 2006). Inom delegationen har också ett särskilt vägledningsråd upprättats under ledning av Kerstin Svensson, sakkunnig inom delegationen och med lång erfarenhet inom vägledningsområdet.

Samarbete i Europa

I Leonardo Da Vinci projektet "EuroguideVAL", www.euroguideval.org, samarbetar ett antal europeiska universitet med ett antal organisationer inom vägledning och vuxenutbildning med att ta fram kompetensutveckling och riktlinjer för utbildning av vägledare och valideringshandläggare. Målsättningen är att kunna erbjuda en högskoleutbildning i form av ett europeiskt samarbetsprojekt mellan ett antal universitet där, bland annat, redan yrkesverksamma vägledare och valideringshandläggare ska kunna delta. Projektet, som sträcker sig över perioden 2005-2007, vill också sammanställa alla erfarenheter i en handbok där metoder och verktyg skall beskrivas.

Vad tycker vägledare om validering?

Inom ramen för projektet "EuroguideVAL" gjorde CFL i Söderhamn en undersökning av vägledares roll i valideringsprocessen (Tallvid/Eidin, 2006). Resultaten liknar dem som framkom i Borhagens rapport (se ovan). Vår rapport bygger på intervjuer med både svenska studievägledare och personer engagerade i olika projekt. Vi bad de intervjuade personerna att fundera över ett antal frågeställningar med koppling till EuroguideVAL projektet:

Frågeställning 1

I vissa länder ser man valideringen mer som en process där en stor del av värdet ligger i att individen får hjälp med att se sin egen kapacitet och sin kompetens – det handlar m.a.o. om personlig utveckling (något som inte utesluter att man även får papper på sina kunskaper). I andra länder, t ex Sverige, är validering mer resultatriktad, dvs. att resultat i form av betyg, intyg etc. kommer i främsta rummet, medan personlig utveckling inte ses som ngt mål i sig i valideringsprocessen. Hur ser du på detta? Var ligger vi på en skala mellan processinriktning och resultatnriktning? Vad är att föredra och hur påverkar detta vägledningsinsatsen i valideringen?

Sammanfattning av svar

Här fanns en genomgående uppfattning att svensk validering var mycket klart resultatnriktad. Några såg en del av förklaringen till detta i statsbidragssystemet för vuxenutbildning i Sverige, som i stor utsträckning bygger på att individen får ut betyg som sedan kommunen kan redovisa för att få statsbidrag. Det var också ganska tydligt att vägledningens roll i valideringsarbetet därmed hamnade i inledningsskedet av processen, med "mapping" och förberedande insatser som främsta uppgift. Flertalet av de intervjuade ville se en utveckling mot en mer processorienterad validering och därmed en utökad roll för vägledningen.

Frågeställning 2

I vissa länder skiljer man noga på olika funktioners insatser i valideringsarbetet. Man anger att vägledare har en roll vid förberedelserna, men att andra tar över när själva valideringen påbörjats, t ex lärare, valideringspersonal etc. I vissa länder engagerar sig vägledare över huvud taget inte i valideringsinsatser. Hur ser du på detta? Vad tycker du om vägledarens roll som introduktör, medföljare eller, kanske helst, helt frikopplad från validering? Behövs rentav en helt ny yrkesroll?

Sammanfattning av svar

Flertalet av de tillfrågade ansåg att vägledare fyller en viktig funktion i introduktionsfasen, då vägledarna har ett annat helhetsperspektiv än vad ämnesexperter och lärare har. Det var också flera som ansåg att vägledarna fyllde en viktig funktion i avslutningsfasen. Någon ny yrkesroll fanns det enligt flertalet inget behov av i Sverige. Vad som däremot behövde utvecklas var en mer strukturerad samverkan mellan lärare och vägledare i processen.

Frågeställning 3:

Hur ser du på vägledares kompetens – hur behöver den utvecklas för att vägledningen ska kunna bidra till en väl fungerande valideringsinsats? (Ledord: karriärportfolio, självskattningsverktyg, lärarsamverkan, bransch - yrkeskännedom, processtöd mm)

Sammanfattning av svar

Flertalet ansåg att det behövdes en rejäl satsning på kompetensutveckling inom området, särskilt vad gäller kompetenskrav inom olika yrken, men också vad gäller de olika stödverktyg som kommer till användning i valideringsarbetet.

Validering av anställda i Söderhamn

I Söderhamn har vi byggt upp en samverkan mellan CFLs vägledningsenhet och lokala företag kring validering av anställda. Detta ger en möjlighet att erbjuda anställda med låg formell utbildning en kvalificerad vägledningsinsats. Vägledarna och de yrkeslärare som varit inblandade har fått lägga mycket tid på att få insatsen förankrad och accepte-

rad på företagen. Först och främst har det handlat om att vinna förtroende hos arbetsgivaren och få acceptans för att det är den enskilde anställde som äger resultatet av validerings- och vägledningsinsatsen. Dessutom har det handlat om att kunna motivera insatsen ekonomiskt, då den delvis förbrukat arbetstid. Det krävs klarsynta och orädda arbetsgivare för att förstå värdet av en sådan insats.

Vägledare har tagit initiativ

Det har också krävts förankring hos t ex fackliga organisationer som varit noga med att säkerställa att informationen stannar mellan den anställde och vägledaren/läraren. Lyckas man med dessa steg så öppnar sig möjligheter för att utveckla ett fortsatt samarbete med arbetsgivare kring vägledning och validering för anställda samt även planering av utbildningsinsatser.

CFLs vägledningseenhet har varit drivande i detta arbete och vägledarna har varit de som tagit initiativ. De etiska riktlinjer som vägledarna följer har spelat en avgörande roll för att kunna bygga upp ett förtroende. Vägledarna spelar också en nyckelroll i valideringsprocessen genom sitt helhetsperspektiv med möjlighet att sätta in resultaten i ett användbart sammanhang. Validering blir därmed något betydligt mer än en "kunskapskontroll" eller bedömning.

Statlig satsning krävs

Volymen på valideringsinsatser i Sverige bygger mycket på vilka satsningar staten, via Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och Skolverket, är beredda att göra. Validering kostar mycket pengar och människor behöver aktivt stöd för att ta till sig de möjligheter som validering kan ge. Här är de regionala skillnaderna stora. I vissa län sker samverkan mellan kommunerna och Länsarbetsnämnderna, i andra inte. Upphör dessutom det riktade statsbidraget för vuxenutbildning så kommer sannolikt intresset för att erbjuda validering inom den kommunala vuxenutbildningen också att sjunka.

För egen del kan jag tycka att varje arbetslös, varje nyanländ invandrare och varje långtids- sjukskriven skulle ha lagstadgad rätt att få genomgå, först individuell studievägledning och, vid behov, validering av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet. Ett samarbete mellan arbetsförmedlingar och kommuner kring detta borde vara självklart. Så är det inte i Sverige idag.

Jag tror också att vi behöver en nationell satsning på kompetensutveckling av vägledare. Vårt bidrag i projektet EuroguideVAL skulle då kunna bli en internationell utblick vad gäller validering och erbjuda en möjlighet att lära av andra.

Referenser

- Berver, C. (2006): *Vägledningsstöd vid validering*. Valideringsdelegationen, Dnr: VLD 2006/10.5. www.valideringsdelegationen.se/pdf/Rapporter/vagledning_validering_2006.pdf
- Borhagen, K. (2005): *Vägledare, Vägledning och Validering*. Valideringsdelegationen, Dnr: VLD 2005/10. www.valideringsdelegationen.se/pdf/Rapporter/Vagledare_vagledning_validering.pdf
- Ringström, A-C. (2005): *Vägledning i validering*. Valideringsdelegationen, Dnr: VLD 2005/13.5. www.valideringsdelegationen.se/pdf/Rapporter/Vagledning_validering2.pdf
- Tallvid/Eidin (2006): *EuroguideVAL national project report*. CFL www.soderhamn.se/Webred/Webred.nsf/viewDocumentWeb/4D526E976C4ABAD2C1256B99004D73D3#euroguide

Om författaren

Klas Tallvid är verksam som chef för vägledningseenheten och rektor inom CFL (Centrum för Flexibelt Lärande) i Söderhamns kommun i Sverige. Inom CFL Söderhamn, www.cfl.soderhamn.se, samlas alla former av vuxenutbildning under ett och samma tak; grundläggande vuxenutbildning, gymnasieutbildning för vuxna, omvårdnadsutbildning, Särvox, Svenska för invandrare (Sfi), högskoleutbildningar på distans, Kvalificerad Yrkesutbildning (KY) och olika uppdragsutbildningar.

Klas Tallvid har tidigare arbetat som studievägledare och lärare inom både grund- och gymnasieskola och även vid arbetsmarknadsenheter i Stockholm och Söderhamn. Han har också ansvarat för ett flertal EU-projekt och även nationella projekt inom vägledning och vuxenutbildning. Just nu är han promotor för ett centraliserat Leonardo Da Vinci projekt "EuroguideVAL".

E-post: klas.tallvid@soderhamn.se

Synliggörande av kompetens via meritportfölj

Ronny Nilsson och Ingela Bergman
Samordnare på Validerings-
centrum i Malmö Stad

Miniordbog / Ordlista

SVENSKA

Anställda
Arbetssätt
Betyg
Bollplank
Början
Fördjupad
Gentemot
Handledar
Intyg
Mallar
Olika
Uppdrag
Vuxenutbildning
Värderad
Yrke
Åtgärd

DANSK

Ansatte
Arbejdsmetode, fremgangsmåde
Eksamensbevis
Mur at spille bold op ad
Begyndelsen
Uddybet
I forhold til
Vejleder
Attest, bevis
Skabeloner
Forskellige
Anmodning
Voksenuddannelse
Vurderet
Erhverv
Forholdsregel

RESUMÉ / svenska

Valideringscentrum i Malmö arbetar, som namnet antyder, med att utveckla metoder för validering. Ett instrument som man använder sig av sedan 2003 är meritportföljen. Ronny Nilsson och Ingela Bergman menar att den är ett effektivt redskap vid synliggörande av personers kompetens - ett redskap som både stärker individen och hjälper till på vägen mot en utbildning eller ett arbete.

De främsta målgrupperna är nyanlända invandrare samt arbetslösa med utländsk bakgrund som genom att upprätta en egen meritportfölj blir ökar sin förmåga att kommunicera kring sin kompetens på svenska, vilket också ger ett bättre självförtroende och en ökad självinsikt.

Artikeln belyser hur meritportföljen fungerar samt den praktiska processen kring framtagandet. Dessutom får vi en inblick i hur arbetet organiseras samt vilka andra aktörer som är involverade i arbetet.

RESUME / dansk

Valideringscentrum i Malmö arbejder, som navnet antyder, med at udvikle metoder til vurdering og anerkendelse af realkompetencer. I artiklen beskriver Ronny Nilsson og Ingela Bergman meritportefølje-metoden, som man har benyttet siden 2003. De ser den som en effektiv metode, der synliggør en persons kompetencer - en metode, som både styrker individet og hjælper til på vejen mod uddannelse eller arbejde.

De primære målgrupper er nyankomne indvandrere samt arbejdsløse med en udenlandsk baggrund. Gennem oprettelse af en meritportefølje kan de blandt andet forbedre deres evne til at fortælle om deres kompetencer på svensk, hvilket også giver mere selvtillid og øget selvsigt.

Artiklen belyser, hvordan meritporteføljen fungerer samt den praktiske proces omkring arbejdet: hvordan er det organiseret, og hvilke andre aktører er involveret i det.

Synliggörande av kompetens via meritportfölj

Av Ingela Bergman och Ronny Nilsson

Sedan 2001 har Valideringscentrum i Malmö arbetat med att utveckla validering av yrkeskompetens. En stor del av verksamheten har utvecklats med ekonomiskt stöd av EU:s olika fonder – European Refugee Fund, ERF och Europeiska Socialfonden, ESF. Därutöver har stöd erhållits från den nationella Valideringsdelegationen, www.valideringsdelegationen.se

Från början utvecklade vi instrument för validering gentemot gymnasiala kurser. Deltagarna kunde härigenom få betyg från gymnasial vuxenutbildning. Det visade sig emellertid ganska snart att vi med denna validering nådde en relativt begränsad andel av de personer som behövde synliggöra sin kompetens. Den kompetens man förvärvat i arbetslivet var ofta svår att relatera till kunskapsstrukturen i gymnasiala kurser. Vi behövde därför utveckla andra metoder för att komplettera valideringen och därmed nå ut till en bredare målgrupp. Den meritportfölj, som vi utvecklat sedan 2003, har visat sig vara ett effektivt instrument för att synliggöra personers kompetens. Ytterligare ett utvecklingsprojekt som bedrivs är den s k yrkesbedömningen, där en yrkesman under två till fem dagar gör en bedömning av individens yrkeskompetens.

Olika aktiviteter

Valideringscentrum arbetar med vidareutveckling av metoder för validering och kvalitetssäkring av valideringsprocessen. Verksamheten bedrivs i samverkan med i första hand Arbetsförmedlingen, men också med Malmö högskola och regionalt med kommunerna i Skåne och Kommunförbundet Skåne.

Vidare arbetar Valideringscentrum också aktivt för att finnas ute på fältet. Vi informerar om vår verksamhet och om vad vi kan bidra med för att fler arbetssökande och anställda ska kunna få sin kompetens synliggjord.

Valideringscentrum vänder sig till alla som har behov av att få sin kompetens dokumenterad. Det gäller bland annat nyanlända invandrare samt arbetslösa med utländsk bakgrund. För närvarande har Valideringscentrum tre aktiviteter att erbjuda:

Validering: Bedömning mot gymnasiala kurser, som dokumenteras med betyg från kommunal vuxenutbildning, vänder sig till alla i Malmö stad som behöver få sin kompetens värderad.

Yrkesbedömning och meritportfölj: Kan för närvarande endast erbjudas i särskilda projekt eller via uppdrag. Dessa aktiviteter kan också erbjudas till företag och organisationer via uppdrag.

Valideringscentrum kan också erbjuda handledarutbildning för dem som ska handleda personer som ska framställa sin meritportfölj.

Meritportföljen

Meritportföljen är dels en produkt som på ett strukturerat och överskådligt sätt tydliggör individens kunskaper, färdigheter och förmågor, dels en process präglad av reflektion och analys. Modellen bygger på tron på det livslånga lärandet - att vi lär oss i alla de sammanhang vi befinner oss i. Genom att individen får möjlighet att reflektera över sina kunskaper och förmågor ökar också insikten om den egna kompetensen.

Vid Valideringscentrum kan man med stöd av handledare upprätta en meritportfölj där man samlar dokument och beskrivningar av såväl utbildning som arbete. Även verksamhet inom t ex föreningslivet eller hobbies kan vara värda att dokumentera. Deltagarna lägger ner mycket arbete på att ta fram utförliga beskrivningar av sina arbeten och utbildningar. För ändamålet har särskilda mallar upprättats för att få en enhetlig struktur som säkerställer att alla väsentliga delar kommer med. Meritportföljen ska visa på den samlade kompetens man har och som man har skaffat formellt, icke-formellt och informellt.

Enligt Valideringscentrum bör en meritportfölj innehålla

- CV
- Utbildning; en strukturerad beskrivning och eventuella diplom, betyg etc
- Arbete; en strukturerad beskrivning och eventuella intyg
- Övrig kompetens.

Effekter för individen

De effekter av arbetet med meritportfölj som man kan se ligger på flera plan. Bland annat utvecklas personliga förmågor.

Deltagaren

- får en fördjupad självinsikt
- får ökat självförtroende
- ökar sin förmåga att (på svenska) kommunicera kring sin kompetens.

Med ett individcentrerat synsätt i arbetet fokuseras individens tänkande på hur, vad och varför man lär eller har lärt sig. Genom att i hög grad betona processen och inte enbart meritportföljen som en färdig produkt stärks individen i att analysera sitt eget lärande, sina kunskaper och sin kompetens. Samtidigt ges förutsättningar för reflektion och för att komma underfund med såväl sina starka som svaga sidor. Valideringscentrum menar att man i processen också kan få syn på individens lärtill och hur utveckling sker, att utvecklingsbehov och motivation kan bli tydliga liksom behov av eventuellt stöd.

Användningsområden

En meritportfölj blir aldrig färdig. Tanken är att den ska fyllas på efterhand och därmed finnas med i dokumentationen av individens livslånga lärande. Meritportföljen används i alla sammanhang där utbildning och/eller arbete diskuteras. Det kan gälla kontakter med arbetsförmedling eller kommunens studie- och yrkesvägledare, vid anställningsintervju och inför en validering. Kompetens som dokumenteras i en validering för betyg/kompetensbevis eller genom yrkesbedömning är också ett givet innehåll i meritportföljen.

En väl genomarbetad meritportfölj

- kan ligga till grund för validering av individens kompetens
- innebär att vägledare, arbetsförmedlare m fl får tillgång till ett bra underlag vid samtal och planering gällande utbildning och/eller arbete
- underlättar för individen vid anställningsintervjuer.

Arbetsätt

Arbetet med meritportföljen kan genomföras i grupp eller som ett självständigt arbete. Arbetsättet anpassas efter individen. Handledaren ger stöd i arbetet och är som sådan framförallt lyssnare och samtalspartner. Här kan handledaren fungera som "bollplank" och har en viktig stödjande roll när individen så detaljerat som möjligt beskriver och do-

kumenterar sitt arbete, sin utbildning och/eller sin praktik.

En viktig roll för handledaren är att bibehålla den struktur och kvalitet på meritportföljen som är nödvändig för att den ska kunna användas i kontakter med olika mottagare. Dessa ska kunna förvänta sig en lättillgänglig men innehållsrik information.

Målgrupper

För närvarande arbetar Valideringscentrum med meritportföljen i anslutning till följande målgrupper:

- arbetslösa med utländsk bakgrund i grupper om tio deltagare i grupp. Deltagarna är engagerade på heltid och de har handledarstöd från Valideringscentrum halva tiden. Arbetet bedrivs under tre veckor.
- anställda, exempelvis vårdbiträden och anställda på Försäkringskassan. Deltagarna får handledarstöd en halv dag per vecka. Därefter arbetar de självständigt under arbetstid och/eller fritid. Arbetet pågår under ca sex veckor.
- nyanlända invandrare som deltar i introduktionsprogrammet med Sfi (Svenska för invandrare). Deltagarna arbetar med sina meritportföljer under längre tid som en del av introduktionsprogrammet. Utbildarna i svenska språket, vägledarna och andra utbildare som svarar för introduktionen agerar då som handledare. Valideringscentrum svarar för att dessa får en handledarutbildning samt svarar för ett kontinuerligt stöd till dem. Valideringscentrum genomför även stickprov för att säkra kvalitén i de färdigställda meritportföljerna. Arbetet med meritportföljen har dessutom visat sig vara ett effektivt pedagogiskt instrument i Sfi-undervisningen.

Organisation av arbetet

Valideringscentrum i Malmö ingår i Utbildningsförvaltningens vuxenutbildningsavdelning. En styrgrupp för validering stödjer Valideringscentrum i utvecklingen av och genomförandet av valideringen. Denna medverkan regleras i ett partnerskapsavtal mellan representanter från LO, SACO, TCO (svenska fackförbund), Företagarna, Länsarbetsnämnden, Malmö stad (vuxenutbildningen och avdelningen för integration och arbetsmarknad), Malmö högskola samt Kommunförbundet Skåne. Ordförande i styrgruppen är Malmö stads kommunalråd med ansvar för integration, arbetsmarknad och vuxenutbildning.

För varje yrkesområde där vi planerar att genomföra validering, etableras en arbetsgrupp som består av representanter för fack- och arbetsgivarorganisationer, vuxenutbildningen, yrkeslärare samt valideringscentrums samordnare. Varje sådan arbetsgrupp har till uppgift att medverka vid upplägget av valideringen och vara behjälpliga vid anskaffning av medbedömare och arbetsplatser för den praktiska valideringen.

En grundresurs är avsatt för valideringsverksamheten som täcker kostnader för viss administration och tre tjänster. I Vuxenutbildningens budget har hittills resurser avsatts för 80 valideringar mot gymnasiala betyg och kurser. Tanken är att den som önskar använda validering som en åtgärd också skall betala för den. Hittills har merparten av verksamheten bedrivits med ekonomiskt stöd av EU-medel. Ett antal uppdrag har också genomförts bland annat avseende anställda och varslad personal.

Om författarna

Ingela Bergman och Ronny Nilsson är båda samordnare på Valideringscentrum i Malmö stad. Ingela Bergman har arbetat med studie- och yrkesvägledning i olika sammanhang i Malmö kommun sedan 1975. Ronny Nilsson har tidigare arbetat på Arbetsmarknadsverket och Integrationsverket samt varit chef för Invandrarförvaltningen i Malmö.

E-post:

ingela.bergman@malmo.se

ronny.nilsson@malmo.se

Læs mere / Läs mera

Her følger en liste over materiale, som vedrører temaet anerkendelse og vejledning. Hvis du vil vide mere om dette område, kan du bruge listen som udgangspunkt.

Klik blot på linket for at komme til det omtalte materiale.

Anerkendelse af formelle kvalifikationer

- **CIRIUS**
Den danske myndighed med ansvar for vurdering og anerkendelse af udenlandske uddannelseskvalifikationer.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=1552>
- **Högskoleverket**
Svensk myndighet med ansvar for vurdering af udenlandske kvalifikationer på videregående uddannelsesniveau.
<http://www.hsv.se/utlandskutbildning>
- **Verket för högskoleservice, VHS**
Svensk institution, der bedømmer udenlandske gymnasiale uddannelser med henblik på optagelse på en svensk videregående uddannelse. VHS' hjemmeside har information målrettet vejledere.
<http://www.vhs.se/templates/Page.aspx?id=990>

Anerkendelse af realkompetencer

- **Valideringsdelegationen**
Den svenske Valideringsdelegation har til opgave at fremme fælles retningslinjer og iværksætte udviklingsarbejde på valideringsområdet.
<http://www.valideringsdelegationen.se>

Här följer en lista över material som har anknytning till temat om erkännanden och vägledning. Om du vill veta mer om detta område kan du använda listan som utgångspunkt.

Klicka bara på länken för att komma till det nämnda materialet.

Erkännande av formella kvalifikationer

- **Högskoleverket**
Högskoleverket är den myndighet som i Sverige har ansvar för att bedöma utländska högskoleutbildningar.
<http://www.hsv.se/utlandskutbildning>
- **Verket för högskoleservice, VHS**
VHS bedömer utländska gymnasieutbildningar för tillträde till högre utbildning i Sverige. På VHS hemsida finns informationssidor för vägledare.
<http://www.vhs.se/templates/Page.aspx?id=990>
- **CIRIUS**
CIRIUS är den myndighet i Danmark som har ansvar för att bedöma utländska utbildningskvalifikationer.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=1552>

Validering av reell kompetens

- **Valideringsdelegationen**
Den svenska Valideringsdelegationen har i uppdrag att verka för ett gemensamt förhållningssätt inom validering samt bedriva utvecklingsarbete på området.
<http://www.valideringsdelegationen.se>

- **UddannelsesGuidens Realkompetenceportal**
Information for vejledere om dokumentation, vurdering og anerkendelse af realkompetencer på de uddannelsesområder i Danmark, hvor det forekommer i dag.
<http://www.ug.dk/realkompetence/forside.aspx>
- **Realkompetencevurdering i EUD - praktiske muligheder**
Dansk publikation fra 2006, som giver et overblik over formelle regler for vurdering af elevers realkompetencer og over, hvordan vurderingen skal spille sammen med udarbejdelsen af de personlige uddannelsesplaner.
<http://pub.uvm.dk/2006/realkompetence>
- **Kompetenceafklaring – en service fra AMS**
Arbejdsmarkedsstyrelsens redskaber til kompetenceafklaring af flygtninge og indvandrere.
<http://www.kompetenceafklaring.dk>
- **Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande**
Et nordisk netværk som beskæftiger sig med voksenuddannelse og herunder realkompetencevurdering. Er involveret i Nordplus Nabo-projektet "Joint Actions in Validation of Learning".
<http://www.nordvux.net>
- **UddannelsesGuidens Realkompetenceportal**
Information för vägledare om dokumentation, värdering och erkännande av reell kompetens på de utbildningsområden som förekommer i Danmark.
<http://www.ug.dk/realkompetence/forside.aspx>
- **Realkompetencevurdering i EUD - praktiske muligheder**
Dansk publikation från 2006 som ger en överblick över formella regler vid värdering av reell kompetens och över hur värderingen skall kopplas ihop med utarbetningen av personliga utbildningsplaner.
<http://pub.uvm.dk/2006/realkompetence>
- **Kompetenceafklaring – en service fra AMS**
Den danska arbetsmarknadsstyrelsens portal med redskap för kompetensbedömning av flyktingar och invandrare.
<http://www.kompetenceafklaring.dk>
- **Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande**
Ett nordiskt nätverk som sysslar med vuxenutbildning och, inom ramen för detta, validering av reell kompetens. Nätverket är involverat i Nordplus Nabo projektet "Joint Actions in Validation of Learning".
<http://www.nordvux.net>

Værktøjer

Følgende værktøjer kan anvendes i arbejdet med vurdering og anerkendelse af realkompetencer og formelle kvalifikationer:

- **Europass-portalen**
Europass er et europæisk samarbejde, der har til formål at gøre det lettere at dokumentere uddannelser og kompetencer på en ensartet måde inden for EU. Portalen informerer om de fem dokumenter, der indgår i Europass, og har links til alle nationale Europass-centre.
http://europass.cedefop.europa.eu/europass/preview.action?locale_id=5
- **Det danske Europass-center**
Du finder det danske Europass-center i CIRIUS.
www.ciriusonline.dk/europass
- **ENIC-NARIC-netværket**
ENIC-NARIC-netværket informerer om anerkendelse af udenlandske kvalifikationer. Man kan også finde ud af, hvor man skal henvende sig, hvis man skal arbejde inden for et reguleret erhverv i et givent land. Der er links til alle nationale ENIC-NARIC-kontorer.
www.enic-naric.net

Verktyg

Följande verktyg kan användas som hjälpmedel i arbetet mer erkännanden och validering:

- **Europass-portalen**
Europass är ett samlingsnamn för ett antal standarder som utarbetats inom EU för att göra meriter och kvalifikationer gångbara i hela Europa. Portalen informerar om de olika dokumenten samt ger kontakt- information till nationella Europass center.
http://europass.cedefop.europa.eu/europass/preview.action?locale_id=6
- **Det svenska Europass centret**
Det svenska Europass centret finns på Internationella programkontoret.
www.programkontoret.se/europass
- **ENIC-NARIC nätverket**
ENIC-NARIC nätverket informerar om erkännande av utländska examina samt om vart man vänder sig om man ska arbeta inom ett reglerat yrke i ett visst land. På den gemensamma webbplatsen kan man hitta kontaktuppgifter till de nationella kontoren.
www.enic-naric.net

- **ENIC-NARIC i Danmark**

Det danske ENIC-NARIC-kontor, som ligger i CIRIUS, har blandt andet udviklet en database over tidligere vurderinger samt en eksamenshåndbog med beskrivelser og vurderinger af udenlandske gymnasiale eksaminer og andre adgangsgivende eksaminer i en lang række lande.
<http://www.ciriusonline.dk/default.aspx?id=1552>

- **NORRIC**

De nordiske anerkendelseskontorer har etableret et nordisk netværk – Nordic National Recognition Information Centres (NORRIC), med en fælles hjemmeside.
www.norric.org

- **Valideringsdelegationens provbank**

Den svenske Valideringsdelegation har udarbejdet en række værktøjer, som vejledere kan bruge i forbindelse med vurdering og anerkendelse af realkompetencer.
<http://www.valideringsdelegationen.se/valideringsstod/index.htm>

EU og nordiske dokumenter

- **CIRIUS**

På CIRIUS' hjemmeside findes en oversigt over internationale retningslinjer og netværk på anerkendelsesområdet samt links til forskellige aftaler, konventioner og deklARATIONER på såvel nordisk som EU-niveau.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=3516>

- **Nordisk Ministerråds aftaler på uddannelses- og forskningsområdet**

<http://www.norden.org/avtal/utbildning/sk/index.asp?lang=2>

- **Fælles europæiske principper for identifikation og validering af ikke-formel og uformel læring**

Udkast til konklusioner fra Rådet for den Europæiske Union vedrørende anerkendelse af ikke-formel og uformel læring (2004).
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/validation2004_da.pdf

- **Bologna-, København- og Lissabonprocesserne**

Mere information om disse EU-initiativer, som har betydning for anerkendelsesområdet, findes på CIRIUS' hjemmeside.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=72>

- **ENIC-NARIC i Sverige**

Det svenske ENIC-NARIC kontoret finns på Högscoleverket. Här finns en databas där man kan söka bland tidigare gjorda bedömningar av examina från olika länder.
<http://www.hsv.se/utlandskutbildning/bedomningavutbildning/internationelltsamarbete>

- **NORRIC**

De nordiska erkännandekontoren har skapat ett nätverk, Nordic National Recognition Information Centres (NORRIC), med en gemensam webbplats.
www.norric.org

- **Valideringsdelegationens provbank**

Valideringsdelegationens provbank med bedömningsstöd är ett redskap i arbetet med validering.
<http://www.valideringsdelegationen.se/valideringsstod/index.htm>

EU och nordiska dokument

- **Högscoleverket**

På Högscoleverkets webbsidor finns en översikt över internationella överenskommelser på erkännandeområdet. Titta under "Informationsmaterial".
<http://www.hsv.se/utlandskutbildning/bedomningavutbildning>

- **Nordiska Ministerrådets avtal på utbildnings- och forskningsområdet**

<http://www.norden.org/avtal/utbildning/sk/index.asp?lang=1>

- **Gemensamma principer för identifiering och validering av icke-formellt och informellt lärande**

Utkast till slutsatser från Europeiska unionens råd rörande erkännande av icke-formellt och informellt lärande (2004).
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/validation2004_sv.pdf

- **Bologna- och Lissabonprocesserna**

På Högscoleverkets webbsidor har man samlat information om dessa EU initiativ och deras betydelse för erkännandeområdet.
<http://www.hsv.se/lagochratt/internationellaregelverk>

- **- Köpenhamnsprocessen**

Köpenhamnsprocessen, som är inriktad på yrkesutbildningsområdet, är också en del av Lissabonstrategin. Läs mer om detta samt om EU:s utbildningsmål.
<http://www.regeringen.se/sb/d/2437/a/19052>

INTERNATIONALT SAMARBEJDE MELLEM VEJLEDERE / INTERNATIONELLT SAMARBETE MELLAN VÄGLEDARE

”Våren 2006 var jag på studiebesök i Dublin tillsammans med vägledare från hela Europa. Det var mycket berikande att utbyta erfarenheter på kors och tvärs. Jag fick själv en bra kontakt med två vägledare från Estland och nu drömmer jag om att kunna bygga upp ett samarbete med Estland om utveckling av deras utbildning för vårdpersonal och uppbyggnad av utbildningar inom social- och friskvårdsområdet”, berättar vägledare Ilse Hartmann från SOSU-skolan i Brøndby (Social- och Sundhedsskolan).

”I foråret 2006 var jeg på studietur til Dublin sammen med vejledere fra hele Europa. Det var meget berigende at udveksle erfaringer på kryds og tværs. Jeg fik selv en god kontakt til to vejledere fra Estland, og nu drømmer jeg om, at der kan opbygges et samarbejde med Estland om udvikling af deres uddannelse af plejepersonale og opbygning af uddannelser inden for social- og sundhedsområdet”, fortæller vejleder Ilse Hartmann fra SOSU-skolen i Brøndby.

Introduktion

Internationalt samarbejde mellem vejledere

Internationalisering og mobilitet er ikke kun for de vejledningsøgende. Det er også for vejlederne selv! Hvad kan man som vejleder få ud af at involvere sig i et transnationalt projekt? Og hvordan kan man udvikle sine vejledningsfaglige og personlige kompetencer gennem internationalt samarbejde og erfaringer fra andre lande?

Det fjerde og sidste tema belyser disse spørgsmål fra forskellige vinkler. Med egne internationale erfaringer er vejlederne bedre klædt på til at vejlede om muligheder i udlandet, men også til at vejlede i den kulturelle mangfoldighed, som vores samfund udgør. Internationalt samarbejde giver god mulighed for at udveksle erfaringer og ideer og udvikle nye vejledningsmetoder og –værktøjer. Samtidig giver samarbejdet med kolleger i andre lande nye perspektiver på ens egen vejledningspraksis. Det er nogle af de pointer, der kommer frem i de to første artikler.

EU-Kommissionen har i flere dokumenter understreget, at vejlederne spiller en væsentlig rolle i forhold til at fremme transnational mobilitet og livslang læring, og der er sat forskellige initiativer i værk for at fremme det europæiske samarbejde på vejledningsområdet på forskellige niveauer. Den sidste artikel giver et indblik i Euroguidance-netværket, hvor vejledere i Europa kan få hjælp til at udvikle den internationale dimension i deres arbejde.

Internationellt samarbete mellan vägledare

Internationalisering och mobilitet är inte bara för de vägledningsökande. Det är också något för vägledarna själva! Vad kan man som vägledare få ut av att involvera sig i ett transnationellt projekt och hur kan man utveckla sin vägledningsfackliga och personliga kompetens genom internationellt samarbete och erfarenheter från andra länder?

Det fjärde och sista temat belyser dessa frågor från olika vinklar genom tre artiklar. Bland annat påpekas att det med egna internationella erfarenheter blir lättare att vägleda om möjligheter i andra länder, men också att vägleda i den kulturella mångfald som vårt samhälle utgör. Internationellt samarbete ger goda möjligheter till utbyte av erfarenheter och idéer samt till utveckling av nya vägledningsmetoder och – verktyg. Samtidigt ger samarbetet med kollegor i andra länder nya perspektiv på den egna verksamheten. Det är några av de synpunkter som framkommer i de två första artiklarna.

EU Kommissionen har i flera dokument understrukit att vägledare har en viktig roll när det gäller att främja transnational mobilitet och livslångt lärande och man har satt en rad initiativ i verket för att främja det europeiska samarbetet på vägledningsområdet på olika nivåer. Den sista artikeln ger en inblick i Euroguidance nätverket, genom vilket vägledare i Europa kan få hjälp med att utveckla den internationella dimensionen i sitt arbete.

Internationalisering i praksis

Bente Skipper
Projektleder og international koordinator på EUC Nordvestsjælland

Ordlista / Miniordbog

DANSK	SVENSKA
Adgang	Tillträde
Bevidsthed	Medvetande
Blød	Mjuk
Efteruddannelsestilbud	Fortbildningserbjudande
Erhvervsskoler	Yrkesskolor
Evne	Förmåga
Gavnligt	Nyttigt
Huske	Minnas
Kæmpe	Jätte
Længe om at	Ta lång tid på sig
Misundelsesværdigt	Avundsvärt
Ophidselse	Upphetsning
Pågældende	Ifrågavarande
Udadvendt	Utåtriktat
Viden	Kunskap

RESUME / dansk

Bente Skipper har igennem mange år været meget aktivt involveret i internationalt samarbejde som lærer, vejleder og nu international koordinator på EUC Nordvestsjælland. Med udgangspunkt i konkrete eksempler giver Bente Skipper i denne artikel sit bud på, hvorfor internationale erfaringer er så vigtige – både for elever, lærere og vejledere. Det handler om at udvikle faglige og personlige kompetencer – og især om at udvikle interkulturelle kompetencer, som i stigende grad er nødvendige for at kunne begå sig i vores globaliserede verden.

RESUMÉ / svenska

Bente Skipper har i många år varit mycket aktivt involverad i internationellt samarbete, som lärare, vägledare och nu som koordinator på EUC Nordvästsjælland (yrkesutbildningscentrum). Med utgångspunkt i konkreta exempel ger Bente Skipper sin syn på varför internationella erfarenheter är så viktiga – både för elever, lärare och vägledare. Det handlar om att utveckla yrkesmässiga och personliga kompetenser, och framför allt om att utveckla interkulturell kompetens – något som blir allt viktigare för att klara sig i vår globaliserade värld.

Internationalisering i praksis

Af Bente Skipper

Hvorfor internationalisere?

I mange år arbejdede jeg som sproglærer i Handelsgymnasiet på daværende Holbæk Handelsskole, og det har altid slået mig, at når jeg mødte gamle elever på gaden eller på skolen, flere år efter de var holdt op, så var det indtryk fra en studierejse i udlandet eller uventede, skæve oplevelser, de mindedes. Det var åbenbart meget mere effektiv indlæring for dem end traditionel klasseundervisning med rettelse af grammatik på tavlen osv. Jeg har dog altid håbet, at de også vil huske noget af det en dag.

På gaden i Berlin ville en elev en gang for mange år siden købe et par meget smarte kondisko og bad mig om hjælp. Men jeg sendte eleven alene ind i butikken og bad ham øve sit indlærte tysk med alle høflighedsfraserne – motivationen for at komme ud med de rigtige kondisko ville være stor, mente jeg.

Han kom også noget senere ud med de rigtige sko, helt rød i hovedet af ophidselse, og sagde, at det var gået så godt, og "..ved du hvad, Bente, der var slet ingen, der rettede mig!"

Som lærer lærte jeg dengang noget om at finde balancen mellem at rette eleverne og motivere dem med ros, men også noget om, at det autentiske kulturmøde i verden uden for klasseværelset skaber motivation, fremmer initiativer og giver store oplevelser.

Hvad sker der?

Det er min erfaring, at det er sundt for vores elever og studerende at skulle agere på egen hånd og afprøve noget af det indlærte uden lærere, vejledere og velmenende hjælpere, herunder mor og far. Simpelthen at blive bragt i en situation, hvor man spørger sig selv: "Hvad i himlens navn skal jeg gøre nu?" – og derefter gøre et eller andet og se resultatet af det.

Når eleverne fra EUC Nordvestsjælland¹ kommer hjem fra Leonardo mobilitetsprojekter (vi har snart haft mere end 100 ude at rejse på den måde), fortæller de altid først om, hvordan de klarede at finde vej til deres praktikplads i Italien, når bussen var kørt; hvordan de fandt ud af instruktionsen på en vaskemaskine, når de skulle vaske tøj på Malta; hvordan de fik bestilt det rigtige mad i Frankrig, og mange andre lignende ting. Umiddelbart har det været en kæmpe oplevelse for dem at finde ud af at klare sig selv i et andet land.

Senere kommer de i tanke om mange andre oplevelser, men det kan være svært for dem at sætte ord på, hvad de præcis fik ud af et tre-ugers praktikophold i et andet land i Europa. Det faglige har de sværest ved at bedømme. Ofte fremstår den danske, faglige indlæring på vores egne erhvervsskoler som "meget bedre", når de sammenligner med deres erfaringer fra et andet land. Det tyder altså på, at de har perspektiveret deres oplevelser i udlandet, så skolegangen og det faglige indhold hjemme generelt ses i et nyt og bedre lys. Det virker som om, de føler en stor loyalitet over for det hjemlige, det kendte. Det kan være en udmærket og ny oplevelse for mange.

Det er imidlertid mit indtryk, at de mest positive erfaringer med Leonardo mobilitetsprojekterne, sådan som vi gennemfører dem på EUC Nordvestsjælland for grundforløbs eleverne på erhvervsuddannelserne, opnås på det personlige plan. Eleverne oplever opholdene som personligt udviklende, og de har fået startet tilegnelsen af de interkulturelle kompetencer, der vil gøre dem i stand til at agere internationalt på det globale arbejdsmarked på et senere tidspunkt.

Vi har desuden gjort dem arbejds-mobile. Mange af vores elever fra Nordvestsjælland ville ikke af sig selv søge arbejde i Sydeuropa, hvis de en dag rammes af strukturarbejdsledelse herhjemme. Efter et praktikophold i udlandet har de simpelthen fået lyst til det, de tør meget mere, og de har erfaret, at det gik meget bedre, end de havde ventet. Flere elever er vendt tilbage til det pågældende land efter endt

uddannelse i Danmark, og flere virksomheder i Italien og på Malta har tilbudt vores elever permanente jobs på et senere tidspunkt. Vi bidrager væsentligt til at øge mobiliteten af den europæiske arbejdsstyrke, hvilket er et af de overordnede mål for mobilitetsprojekterne.

Hvad er interkulturelle kompetencer

Internationaliseringen er nok uden tvivl kommet for at blive, men der er stadig skoler og uddannelsesretninger i det danske uddannelsessystem, som er længe om at lave en strategi på området og sætte ressourcer af til at gennemføre strategien. De forholder sig fortsat afventende – måske fordi de har erfaret, at internationalisering 1) kan være utrolig besværligt og 2) koster mange penge. Og måske føler den enkelte skoleleder, lærer eller vejleder sig heller ikke selv klædt på til opgaven på grund af manglende sproglige og kulturelle kompetencer.

Den globale verden er imidlertid et faktum, og vi ved, at mange af vores unge mennesker kommer til at arbejde internationalt. De får brug for interkulturelle kompetencer både til at leve deres arbejds- og privatliv. Hvad vil det sige mere præcist?

De fleste teorier definerer begrebet interkulturel kompetence som værende evnen til at kunne fungere og agere i andre kulturer (se fx Gertsen, 1990 og Gullestrup, 1995). Men begrebet kan også forstås bredere. De interkulturelle kompetencer kan nemlig også karakteriseres som de mere personlige og "bløde" kvalifikationer, som kan være vanskelige at tilegne sig. Det kan fx være:

- Samarbejdsevne
- Flexibilitet
- Omstillingsevne
- Evne til at arbejde under pres
- Evne til at kommunikere på andre sprog
- At være udadvendt
- At være rummelig, tolerant
- At have social kompetence
- At have empati

Ovenstående kompetencer er som nævnt meget brede, og de har været omdrejningspunkt i mange kvalifikationskrav. De er naturligvis ønskværdige i de fleste former for mundtlig kommunikation. Grunden til, at jeg fremhæver dem i forbindelse med interkulturel kompetence, er, at den interkulturelle kommunikationsproces er vanskeliggjort af kulturforskellene mellem afsender og modtager. De har hver sin kulturelle baggrund, og begge parter agerer og udtrykker sig gennem sine egne kulturelle "briller". Ofte har man ingen viden om, hvordan budskabet modtages og forstås gennem den anden parts briller, og det kan føre til misforståelser og stress. Derfor er de omtalte bløde kvalifikationer

meget nødvendige, når det gælder interkulturel kommunikation.

En af forudsætningerne for at tilegne sig interkulturelle kompetencer er bevidstheden om og evnen til at kunne definere egen kultur og egne værdier. Hvad er det, der forener os og vores gruppe, og hvad er det, der adskiller os fra andre grupper eller nationaliteter?

Denne evne kan trænes systematisk, så man løbende øger sin kulturelle bevidsthed. Som nævnt er det en læring, vores elever gennemgår i de mange internationale projekter, der tilbydes i skoleregi i EU. Det er imidlertid nødvendigt, at ikke blot sprog lærere eller kolleger, der tilfældigvis interesserer sig for emnet, arbejder med det. Disse lærere har i årevis været ildsjæle og igangsættere i uddannelsessystemet. Men der er behov for mere end nogle få ildsjæle, hvis internationalisering for alvor skal på dagsordenen på vores uddannelsesinstitutioner, og en række institutioner har derfor allerede systematiseret deres internationale tiltag.

International dimension i hele uddannelsessystemet – også i vejledningen

For at sikre at den internationale dimension kommer på dagsordenen i hele uddannelsessystemet, er det nødvendigt, at også vejlederne er klædt på til at kunne løfte deres del af opgaven. Efter min mening er det fx oplagt at udbyde flere internationalt orienterede efteruddannelsstilbud til vejledere, ikke blot i Skandinavien, men i hele Europa.

Det er også vigtigt, at alle vejledere løbende har adgang til ajourført viden om arbejdsmarkeder, uddannelsessystemer og mobilitetsprogrammer. Denne viden er efterhånden tilgængelig via internettet – på både nationale og internationale portaler og hjemmesider. Men det er ikke nok kun at arbejde med kendsgerninger og facts. Det er også vigtigt, at vejlederne selv tilegner sig interkulturelle kompetencer.

I en arbejdsgruppe i det daværende ACIU (Arbejdsmarkedets Center for Internationale Uddannelsesaktiviteter) var jeg engang med til at definere det at være international og tænke internationalt som værende i stand til at nedbryde tolerancetærskler og udvide tolerancebegrebet for dermed at kunne agere med mennesker med en anden kulturbaggrund og andre værdier og normer. Det er dybest set en mental proces, og den skal gå begge veje – både afsender og modtager i en kommunikationsproces skal ville kommunikationen på tværs af kulturer.

At nedbryde tolerancetærskler og kommunikere med mennesker fra andre kulturer kan være en stor udfordring at tage op og arbejde med, men det er vigtigt, at udfordringen tages alvorligt. Ikke mindst af vejlederne, som i mange tilfælde er dem, der kommer tættest på vores

elever og andre vejledningssøgende. De fleste vejledere har behov for at kunne kommunikere med mennesker med en anden kulturbaggrund i deres daglige arbejde. Og samtidig bliver det mere og mere vigtigt, at vejlederne tænker den internationale dimension med i deres vejledning, fordi de vejledningssøgende i stigende grad skal kunne begå sig på et globaliseret arbejdsmarked.

Internationale erfaringer: hvad kan de bruges til?

Det er min påstand, at vi udvider vores tolerancebegreb og afliver fordomme, når vi arbejder internationalt.

For dem, der ikke selv er eller har været involveret i internationalt projektsamarbejde, kan de internationale projekter måske fremstå som noget meget misundelsesværdigt, fordi de bliver forbundet med eksotiske udlandsrejser, anderledes mad og spændende oplevelser. Der er ingen tvivl om, at man kan opleve mange spændende ting i forbindelse med internationalt projektarbejde. Men det er vigtigt at understrege, at det også kræver en seriøs arbejdsindsats. Det er tidskrævende og nogle gange meget besværligt at få tingene til at glide, blandt andet fordi de involverede personer sidder i hver deres land med hver deres forventninger, indstillinger og kulturelle baggrunde.

Men når det er sagt, så er det efter min mening nødvendigt at komme hjemmefra for at få de erfaringer og den inspiration, som man ikke kan få i klasseværelset eller på sin danske arbejdsplads.

Den lange rejse er besværet værd

Det følgende eksempel viser, at det er vigtigt at møde de internationale udfordringer med et åbent sind.

For et år siden blev jeg inviteret til Australien på et studiebesøg for at undersøge mulighederne for at sende elever og lærere derud. Jeg mente på forhånd, at det ville være en meget lang – og nok for lang – rejse for vores elever og lærere for at lære engelsk og besøge en vestlig kultur. England og Irland ligger jo lige rundt om hjørnet, og der er det hele, mente jeg.

Jeg var ikke forberedt på, hvor stort et indtryk det ville gøre på mig at møde det særlige australske mix af gamle engelske dyder og amerikansk drive. Jeg synes selv, at jeg er en erfaren rejsende, men jeg kan altså stadig opleve det uventede og lade mig rive med. Mødet med meget sympatiske mennesker og dette særlige australske miljø har fået mig på andre tanker: der er noget at komme efter, selv om rejsen er lang! I praksis har vi da også allerede fået noget ud af vores kontakter i Australien. EUC Nordvestsjælland har for nylig modtaget en del af Berthelmann-prisen til at udvikle nye modeller for brobygningsforløb og praktikophold i erhvervsuddannelserne efter australsk model, flere

af mine kolleger rejste derud i efteråret 2006, og senere håber vi at kunne sende både elever og lærere til Australien i forbindelse med andre projekter.

Kulturmødet kan også komme til os

Det er dog ikke altid nødvendigt at rejse udenlands for at udvide sin forståelse for betydningen af kulturelle forskelle. Dét illustrerer et andet eksempel:

For et par år siden havde vi på EUC Nordvestsjælland en italiensk Comenius-sprogassistent fra Napoli. Vi havde arbejdet flittigt med at indrette en lejlighed til ham og forberede hans besøg på alle måder. Jeg havde endda fundet en cykel til ham fra et tidligere projekt, idet jeg ved, hvor praktisk det er at kunne cykle rundt hos os, til stationen, supermarkedet osv.

Jeg blev ret overrasket, da han efter ankomsten sagde, at han havde et stort problem. Han havde aldrig lært at cykle, fordi det simpelthen er umuligt at cykle i Napoli uden at blive kørt ned i trafikken! Det havde jeg "glemt" at tænke på, og han turde ikke lære det nu som voksen.

Det var godt for mig at blive belært om, at forberedelser af denne slags består i at undersøge noget om andres kultur og baggrund, og ikke kun at tage udgangspunkt i sin egen.

Lærere, vejledere og den kulturelle mangfoldighed

Internationale erfaringer er også af stor vigtighed i forhold til vores roller som fx lærere og vejledere – vi skal i stigende grad kunne forholde os til den kulturelle mangfoldighed, der er i mange klasseværelser og ungdomsmiljøer.

Jeg spurgte engang en ung dansker, som arbejder i USA, om, hvordan arbejdsstyrken var etnisk sammensat på hans arbejdsplads – et stort medicinalfirma. Han tøvede lidt med at svare, men sagde så, at det havde han egentlig aldrig lagt mærke til: "Folk bliver ansat efter kvalifikationer hos os, og det er lige meget, hvilken farve og religion de har. Jeg tænker aldrig på det."

Der går stadig nogen tid, før vi får så internationale arbejdspladser i Danmark. På de danske uddannelsesinstitutioner er vi som oftest meget homogene, og vi har i vid udstrækning samme profil og baggrund. Det ville være gavnligt for vores relationer til elever og vejledningssøgende, om vi på lærerværelset og vejledningskontorerne i højere grad kunne afspejle den kulturelle mangfoldighed, som vores klasseværelser udgør.

Indtil det sker, må vi opsøge de internationale erfaringer ved at deltage i projekter og opbygge solide netværk nationalt og internationalt for på den måde at udvikle vores interkulturelle kompetencer.

Skolerne kan være med til at fremme den internationale dimension i vejledningen

Vejlederne skal være solidt klædt på for at kunne varetage de vejledningssøgendes behov og ønsker i dag. En del af disse behov og ønsker er relaterede til muligheder for uddannelse og job i udlandet. Andre behov og ønsker skal ses på baggrund af de vejledningssøgendes kulturelle baggrund.

Hvordan kan vejlederne udvikle deres internationalt orienterede kompetencer? Tilbud om international efteruddannelse med indbygget mulighed for at udvikle interkulturelle kompetencer er ét bud. Derudover mener jeg også, at vi på de enkelte skoler kan bidrage til at internationalisere vejledningen:

- Vi skal huske at inddrage vejlederne i de internationale projekter, der er i gang på skolerne, selv om vejledningsaspektet ikke direkte er med i mål og indhold.
- Vi skal opsøge vejledningskolleger hos vores udenlandske samarbejdspartnere og sørge for at få beskrevet arbejdsmarkedet og vejledningssystemet i de lande, vi samarbejder med.
- Vi skal være opmærksomme på at viderebringe informationerne fra udlandet til vores vejlederkolleger.
- Vi skal hjælpe med og sørge for, at vejlederne får opbygget et solidt internationalt netværk.
- Vi skal huske at præsentere vores vejledningssystem og gøre rede for, hvordan det er bygget op hos os, i forbindelse med skolebesøg i udlandet og ved udenlandske skolebesøg hos os.

Det er blandt andet igennem sådanne initiativer, at vejlederne kan øge deres viden om arbejdsmarkedsforhold og uddannelses- og vejledningssystemer i andre lande, så de fremover i højere grad inddrager internationale perspektiver i deres vejledningsarbejde.

Henvisninger

- Gertsen, M. (1990): Fjernt fra Danmark. Interkulturel kompetence i teori og praksis. Handelshøjskolens Forlag.
- Gullestrup, H. (1995): Kultur, Kulturanalyse og Kulturetik. Akademisk Forlag.

Note side 65

1. EUC står for Erhvervsuddannelsescenter.

Om forfatteren

Bente Skipper er EA (engelsk, tysk) og cand.mag.(engelsk og internationale forhold). Hun har arbejdet som studievejleder og lærer på HHX Holbæk Handelsskole i engelsk, tysk og spansk fra 1978, været fuldmægtig i Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (R.U.E.), 1987-1994, formand for Fællesrådet for Foreninger for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (FUE), 1993-1994, og ekstern lektor på studievejlederuddannelsen hos Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse, 1990-1995. Hun har udgivet publikationen "Kulturkarrusel, en undervisningsmodel for øget kulturmobilitet", FoU projekt 2001-2534-0167.

Bente Skipper arbejder nu som projektleder og international koordinator på EUC Nordvestsjælland, Holbæk. EUC Nordvestsjælland gennemfører p.t. Leonardo mobilitetsprojekter, Comenius sprog- og skoleprojekter. Desuden har skolen gennem flere år modtaget Comenius sprogassistenter og gennemfører diverse andre internationale projekter.

E-mail: bea@eucnvs.dk

Internationalt samarbejde mellem vejledere

Charlotte Østrup
Projektkoordinator og EGU vejleder ved Ungdommens Uddannelsesvejledning i København

Jørgen Christensen
Souschef ved Ungdommens Uddannelsesvejledning i København

Ordlista / Miniordbog

DANSK	SVENSKA
Anerkendelse	Erkännande
Baggrundsviden	Bakgrundskunskap
By	Stad
Enkelte	Enskild
Erhvervsuddannelse	Yrkesutbildning
Forskelle	Skillnad
Fælles	Gemensam
Hinandens	Varandras
Kendsgerning	Faktum
Nøgleinstitution	Nyckelinstitution
Omgangstone	Umgängston
Tilbud	Erbjudande
Tilpasse	Anpassa
Ufaglærte	Ej yrkesutbildad
Vejledningsopgave	Vägledningssuppgift
Videnssamfundet	Kunskapsamhället

RESUME / dansk

Center for Vejledning/Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i København er – og har i flere år været – involveret i internationalt samarbejde i flere sammenhænge. Charlotte Østrup og Jørgen Christensen fra UU-København beretter i denne artikel om et internationalt vejledningsprojekt med fokus på social inklusion af marginaliserede unge. De giver eksempler på, hvad de involverede parter har fået ud af at deltage i projektet, som fx øget bevidsthed om og refleksion over egen praksis, erfaringsudveksling, netværksdannelse og udvikling af en hjemmeside, som også efter projektets afslutning bliver videreført og videreudviklet.

RESUMÉ / svenska

Centrum för vägledning/Ungdomens utbildningsvägledning (UU) i Köpenhamn är – och har i flera år varit – involverade i internationellt samarbete i flera olika sammanhang. Charlotte Østrup och Jørgen Christensen från UU-Köpenhamn berättar i denna artikel om ett internationellt vägledningsprojekt med fokus på social integration av marginaliserade unga. De ger exempel på vad de involverade parterna har fått ut av att delta i projektet, som t ex ökad kunskap och medvetenhet om och reflektion över sin egen praxis, erfarenhetsutbyte, nätverksbyggande samt utveckling av en hemsida, som även efter projektets slut används och vidareutvecklas.

Internationalt samarbejde mellem vejledere

SocInc-Net – Netværk angående social inklusion af udsatte unge gennem uddannelse og vejledning

Af Charlotte Østrup og Jørgen Christensen

I København fuldfører ca. 20-25% af de unge ikke en kompetencegivende uddannelse. Dette problem er tilsvarende i mange andre europæiske storbyer. I videnssamfundet outsources flere og flere ufaglærte jobs til lavtlønsområder i andre lande/verdensdele, og der stilles krav om øgede kompetencer, såvel faglige som sociale.

Perspektiverne for en del af denne gruppe unge er særdeles usikre. Store grupper af unge trues af marginalisering. De opnår ikke at tilegne sig hverken erhvervskompetencer eller vigtige almene medborgerkompetencer. Dette kan give de unge og storbyernes samfund store problemer i fremtiden, dels personlige og sociale og dels kulturelle, økonomiske og samfundsmæssige. I mange europæiske storbyer har man erkendt denne kendsgerning og forsøger på forskellige måder at dæmme op for denne udvikling ved at igangsætte initiativer, som på utraditionel vis forsøger at skabe nogle bedre rammer for læring for denne gruppe unge.

Denne artikel giver et indblik i et af disse initiativer: Et netværksprojekt der fokuserede på social inklusion af marginaliserede eller marginaliseringsstruede unge, og som involverede projekter og vejledere fra seks europæiske storbyer.

Hvad gik netværksprojektet ud på?

Det var Københavns Kommune, der i 2002 tog initiativ til dette tværnationale netværk, der skulle samle erfaringer angående social inklusion via uddannelse i udvalgte storbyer. Netværksprojektet fik navnet Social Inclusion through Education, SocInc-Net.

Hovedformålet med projektet var at etablere netværk mellem projekter og vejledere i seks europæiske byer – Berlin, Bologna, Dublin, Glasgow, København og Malmø – angående social inklusion af marginaliserede/marginaliseringsstruede unge. Projektet skulle gennem konferencer, beskrivelser

af best practice, analyser af målgruppen og etablering af et fælles netværksforum på internettet fremme udvikling af undervisnings- og udviklingstilbud til målgruppen.

Projektets mål

De overordnede mål for projektet var:

- at indsamle, bearbejde og præsentere informationer om uddannelsesmæssige initiativer, projekter og aktører i hver by, der arbejder med forebyggelse eller bekæmpelse af marginalisering af unge mellem ca. 15 og 25 år.
- at udveksle god praksis, analyser og personlige kontakter byerne imellem.
- at udnytte de mange aktiviteter, der foregår, dels for at lære nyt om hinandens succeser, men også gerne fiaskoer, og dels for at undgå at skulle "genopfinde hjulet" alt for ofte.

Projektpartnere/Aktører

I hver af de deltagende byer var udvalgt en nøgleinstitution eller forvaltningsenhed som primær partner i SocInc-Net. De primære partnere havde ansvar for, at der blev dannet lokale netværk af byernes vigtigste aktører, der arbejder ud fra principperne om social inklusion i uddannelsessammenhænge enten som hovedaktivitet eller som nicher i ordinære uddannelsesinstitutioner.

I København var den primære partner UU-København (Ungdommens Uddannelsesvejledning, tidligere Center for Vejledning), der har ansvar for uddannelsesvejledningen i grundskolen og i overgangen mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne. Hovedaktør var Erhvervsgrunduddannelsen, et ordinært uddannelses tilbud for unge med personlige, sociale og indlæringsmæssige problemer. Desuden deltog en række andre partnere. To erhvervsskoler bidrog med inspiration angående rummelighed i ordinære uddannelser. Københavns Ungdomsskole og Københavns Produktionskole inspirerede med deres alternative uddannelsesmiljøer og -metoder. Desuden medvirkede Danmarks Pædagogiske Universitet ved at tilføre projektet teoretisk baggrundsviden og relatere til videnskabelig forskning.

I Berlin, Dublin, Glasgow og Malmø var uddannelsesforvaltningerne for grundskole eller erhvervsuddannelse de primære partnere. Desuden medvirkede en række konkrete uddannelsesinstitutioner med undervisningstilbud for børn og unge, der af individuelle, sociale eller faglige årsager har afbrudt deres grundskoleforløb eller ungdomsuddannelse.

I netværksprojektet medvirkede desuden et par ordinære erhvervsskoler (Berlin og Bologna), en skole for unge med fysiske og psykiske handicap (Berlin), en praktikformidlingsenhed og et projekt for unge indvandrere (Malmø).

Overordnet udbytte af projektforløbet

Kort fortalt har det overordnede udbytte af SocInc-Net-projektet været:

- at der blev etableret et permanent netværk mellem partnerbyernes projekter og vejledere.
- at SocInc-netværket har afholdt seks fælles konferencer
 - en i hver af de deltagende byer – angående:
 - etablering af alternative uddannelsesstilbud til målgruppen
 - udvikling og koordinering af vejlednings-, motivations- og undervisningsmetoder
 - udveksling af god praksis, analyser og personlige kontakter.
- at byernes tilbud til og projekter for målgruppen er blevet beskrevet og synliggjort via et website, www.socinc.net, der kan fungere som et vejledningsredskab, der giver vejledere et nødvendigt overblik over aktører og projektet i lokalsamfundet.
- at websitet medvirker til at binde parterne sammen i lokale netværk og dermed gør det lettere at fortsætte udviklingen og erfaringsudvekslingen.

De enkelte vejlederes udbytte af SocInc-Net-projektet

Indsigt i tilbud

Det umiddelbare udbytte for de deltagende medarbejdere var en indsigt i de øvrige byers undervisningstilbud til marginaliserede/marginaliseringsstruede børn og unge. Deltagerne fik forståelse for de relativt forskellige uddannelsespolitikker, organisationsstrukturer, kulturer, traditioner, samarbejds-partnere, grader af elevindflydelse og undervisningsmetoder i de seks deltagende byer/lande. Alle hovedaktører var dog offentligt forankrede og finansierede via lovgivning eller som projektforløb i offentligt regi.

Egen best practice i nyt lys

Det væsentligste udbytte har imidlertid været den indirekte effekt, at deltagerne har set deres egen praksis i nyt lys. Ved forberedelse af gæstebesøg på institutioner har værterne skærpet deres bevidsthed om egne kvaliteter og blandt andet fundet eksempler på deres bedste tilbud, undervisnings-

og vejledningsmetoder og bedst fungerende netværk. Gæsternes spørgsmål og sammenligning med egne projekter har inspireret til nytænkning.

Fælles europæiske problemstillinger

På trods af de mange forskelle mellem byerne og institutionerne er der også en række sammenlignelige problemstillinger i de deltagende byer og lande. Især problemer med at etablere relevante uddannelsesstilbud til unge, der ikke kommer i gang med de ordinære uddannelser efter grundskolen. Følgende spørgsmål var således relevante for alle partnere i projektet:

- Hvilke kompetencer, som samfundet efterspørger i fremtiden, er målgruppens unge i stand til at tilegne sig – og hvordan?
- Hvordan motiverer man unge med lavt selvværd og mange nederlag?
- Hvordan foregår integration/inklusion af udsatte grupper?
- Forskellige opfattelser af vejledningsopgaven og vejledningsbegrebet?
- I hvor høj grad skal vejledning omfatte problemstillinger uden for skolen?

Gennem diskussion af disse problemstillinger i det tværnationale netværk fik deltagerne nye perspektiver på problemerne og ny inspiration til mulige løsninger.

Integration – Inklusion

Den vigtigste begrebsafklaring handlede om betydningen af begreberne integration og inklusion. En fælles forståelse af begreberne var afgørende for at formulere fælles mål for SocInc-Net-projektet og arbejdet med marginaliseringsstruede unge lokalt, men flertallet af projektdeltagerne havde diffuse forestillinger om forskellene i begreberne. Lektor Søren Langager fra Danmarks Pædagogiske Universitet medvirkede til problematisering og afklaring.

Hvor integration primært handler om den enkeltes tilpasning til samfundets krav og forventninger, stiller inklusion krav til både individ og samfund om tilpasning. Holdninger hertil gik på tværs af landegrænser og mellem institutioner lokalt. Men skal de marginaliseringsstruede med i uddannelseslivet og kvalificeres som medborgere, må uddannelsesstilbudene nødvendigvis indrette sig efter de forudsætninger, de unge møder med. Der vil være krav om at tilpasse undervisningsmetoder efter deltagerens læringspotentialer, kulturer, handicap, etnicitet m.m.

Deltagerne i projektet fører debatten videre i det lokale uddannelses- og vejledningssamarbejde i bestræbelserne på at gøre uddannelserne mere rummelige.

Målgruppedefinitioner

En af de sværeste øvelser i projektet var at blive enige om en definition af målgruppen. Som udgangspunkt opstillede hver by en række karakteristika for, hvilke typer unge der var marginaliseringsstruede og dermed tilhørte målgruppen for SocInc-Net-projektet. Her viste forskellene i byernes traditioner for og beredskab til at tage sig af udsatte grupper sig tydeligt. Især de nordiske byer var de offentlige tilbud til særlige målgrupper langt bredere. Og dermed var behovene for særlige tilbud til udsatte målgrupper meget forskellige. I diskussionerne blev deltagerne opmærksomme på egne prioriteringer i hjembyen og de eksisterende lokale tilbud. Resultatet af målgruppediskussionerne blev, at man enedes om en simpel målgruppedefinition, som med den aktuelle udvikling af websitet redefineres, konkretiseres og eksemplificeres, blandt andet ud fra evalueringens anbefalinger.

Vejledningsbegrebet – behandling eller coaching

Også vejledningsbegrebet må defineres og debatteres i et internationalt samarbejde. Vejledere har ikke samme uddannelse og deres metoder heller ikke samme placering i rummet mellem terapi og undervisning, ligesom status, rammer, ressourcer og hierarki er forskellige: fra rådgivning med udgangspunkt i psykologisk observation til coaching med udgangspunkt i en praktisk hverdag.

Med det europæiske og nationale fokus på livslang læring og validering af realkompetencer er forskellene tydelige i et spektrum fra anerkendelse til afvisning. Men debatten er central i indsatsen for de udsatte unge, hvor tilegnelsen af formelle kompetencer med succes kan tage udgangspunkt i det, den unge kan i forvejen, i stedet for blot at fokusere på det, den unge ikke kan.

Ung-professionel voksen relationer

Selv om sprogproblemer og national stolthed nok slører visse problemer og normer, ser det ud til, at de nordiske landes mere uformelle omgangstone og traditioner for tæt samarbejde mellem unge og professionelle voksne spiller en væsentlig rolle i motivationen af de unge og i udviklingen af de unges selvtillid og glæde ved at komme i uddannelse – igen.

Alle SocInc-Net-partnerne var imidlertid enige om, at stabil, tæt, tillidsskabende kontakt mellem unge og professionelle voksne er afgørende for at få de unge i gang med personlig og social udvikling og uddannelse. Især over for unge med store sociale problemer, unge, hvis hverdag er præget af kriminalitet eller misbrug, er relationsarbejdet vigtigt. Fokus på dette aspekt viste, at vejledere og undervisere har behov for at udvikle metoder og yderligere kompetencer på dette felt, såvel i det lokale som i det internationale netværk.

Helhedsorienteret samspil

Samspillet mellem kulturelle, sportslige, kreative og uddannelsesmæssige aktiviteter, er alle enige om, er vigtige for de unges motivation og ved genetablering af læringsforløb for udsatte unge.

Vejledningsforløb har den største effekt, når samtaler og voksenkontakten er kombineret med praktisk afprøvning af mulighederne, og når de unge i forløbet påtager sig ansvaret for deres liv.

Grundlæggende må vejledning og uddannelsesstilbud for udsatte unge omfatte hele den unges liv. Sideløbende med den målrettede uddannelsesplanlægning må de øvrige dele af de unges liv sikres. Mange har problemer med at strukturere deres hverdag og med at få styr på økonomi, husholdning og hygiejne. De har problemer med forældre, bolig, kammerater og myndigheder, fx bøddegæld. En del har været indblandet i kriminalitet, mens andre har problemer med forskellige typer af misbrug. Derfor er en helhedsorienteret og respektfuld tilgang til vejledning og samarbejde med de unge afgørende.

I det fortsatte samarbejde og udbygningen af netværk, såvel lokalt som internationalt, prioriteres netværksmulighederne som fælles kompetenceudvikling af metoder, som kan styrke den helhedsorienterede indsats.

Eksempler på andre internationale vejledererfaringer

Vi vender tilbage til SocInc-Net-projektet, men vil også godt kort skitsere et par andre tværnationale og vejledningsrelaterede projekter, som vi i UU-København har været involveret i.

PraktikSwap Malmø-København

Sideløbende med SocInc-Net og med sammenfald af partnere i København og Malmø har UU-København deltaget i et dansk-svensk udvekslingsprogram, der har til formål at øge integrationen i Øresundsregionen. Projektet er finansieret af EU, Malmø By og Københavns Kommune. Unge danskere mellem 15 og 25 år kan komme i praktik på arbejdspladser i Malmø, mens svenskerne tager praktikken i København. Praktikperioden varierer fra tre uger til tre måneder. Ved at vælge praktiksted på tværs af sundet får de unge svenskere et indblik i blandt andet arbejdslivet i Danmark og det danske sprog. Og omvendt for de danske unge.

Efter en forsøgsperiode er projektet etableret som en permanent regional praktikordning. Vejledere og lærere fra de to byer har været i "praktik" hos hinanden nogle dage. Der var i den forbindelse arrangeret kurser, studiebesøg og sociale begivenheder. Det har givet et kendskab til forhold og aktører på SocInc-området på tværs af sundet, som dels

giver viden om uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder i regionen og inspiration til egen praksis, dels har bidraget til udviklingen af netværk på tværs af sundet.

E2C – European Second Chance Schools Association

København har i en årrække været med i E2C, et netværk af byer og skoler i Europa. De lokale deltagere er EGU, Ungdomsskolen og Københavns produktionsskole. Formålet er at oprette og udvikle uddannelsestilbud til unge, der ikke kan profitere af landenes/byernes ordinære ungdomsuddannelser. Desuden skal sammenslutningen fremme forståelsen for, at der i EU gøres en særlig indsats over for udsatte ungegrupper, dels ud fra et uddannelses- og forsørgelsesperspektiv, men også ud fra nødvendigheden af, at unge – som borgere i et demokratisk samfund – lærer at tage ansvar for både deres eget liv og samfundet.

I hver af medlemsbyerne er en valgt politiker ansvarlig for byens og skolernes medvirken. Der er således en stor bredde og synergieffekt i arbejdet, der strækker sig fra politikere over forvaltningsområdet og uddannelses- og vejledningsenheder til de unge, der hvert år inviteres til en fælles sommercamp. Disse camps har hvert år forskellige temaer, men de unges demokratiske vilkår er altid et vigtigt tema. Parallelt afholdes lærerkurser, hvor undervisningsmetoder og demokratisk deltagelse diskuteres og udvikles.

Efter SocInc-Net-projektet: fortsat udvikling og nye initiativer

Efter projektperiodens afslutning i februar 2005 er SocInc-samarbejdet forankret under Eurocities, hvad der har gjort det muligt for nye byer at komme med. Det vil sige, at det er muligt at fortsætte den udvikling, som blev sat i gang i løbet af projektets levetid. Eurocities er et EU-netværk af større europæiske byer, som samarbejder om en lang række forhold, herunder inklusion.

Websitet www.socinc.net

Websitet er under fortsat udvikling, og de lokale koordinatorer og webredaktører mødes regelmæssigt for at koordinere og diskutere indhold og form og nå til en fælles forståelse. Det fælles site forventes at være klar i sin nye form ultimo 2006. Udover en mere konsekvent beskrivelse af tilbudene skal siden invitere til internationalt samarbejde og byde på udvalgte eksempler på god praksis. De lokale websites er fortsat i samme form eller under udvikling – men alle stadig ud fra projektets mål og med link til det fælles site. I Malmø er siden nu knyttet til kommunens/forvaltningens hjemmeside.

Videreudvikling i København: Ungenetværk og www.ungetilbud.kk.dk

I København er den lokale SocInc-side under udvikling som et værktøj for vejledere og andre aktører, som har brug for overblik over tilbud til udsatte unge i København. Udviklingen af sitet hænger sammen med udviklingen af Ungenetværk København, et netværk af lokale aktører og tilbud for udsatte unge inden for undervisning, vejledning, rådgivning, misbrugsbehandling, socialpædagogiske tilbud, mentorordninger, beskæftigelsestilbud m.m. Ungenetværket tilbyder partnerne konferencer, netværksmøder, informationer, kompetenceudvikling, supervision om målgruppens problemstillinger, lovgivningsinitiativer og fælles kontakt til myndigheder og andre netværk.

De internationale kontakter kan bruges fremover

For de vejledere og andre aktører, som deltog i SocInc-Net-projektet, er kontakter knyttet, som giver potentielle partnere i nye projekter, let adgang til udveksling af erfaringer og let adgang til hjælp og oplysninger ved tilrettelæggelse af studieture og udvekslingsaktiviteter. Med det fortsatte arbejde for at udvikle såvel det internationale som det lokale website og netværk kan disse fordele udbredes til flere end den oprindelige deltagerkreds, og fokus på indsatsen for social inklusion af udsatte unge kan holdes i såvel regionalt som internationalt perspektiv. Netværkene åbner mulighed for udvikling af metoder og kompetencer til at kvalificere arbejdet med udsatte unge for vejledere og undervisere på tværs af nationale og faglige grænser.

Henvisninger

- www.socinc.net
Såvel det internationale som det lokale SocInc-website er under udvikling, og indholdet er derfor ikke opdateret p.t.
- Evaluering af SocInc-Net findes på www.socinc.net
- www.eurocities.org
- 'Risikounge' eller bare moderne ungdomsliv? – unge i en digital tid. Artikel af Søren Langager (DPU), se: <http://copenhagen.socinc.net/documents/generic/Langagerdansk.pdf>
- European Association of Cities, Institutions and Second Chance Schools: www.e2c-europe.org
- PraktikSwap Öresund: www.uu.kk.dk
- Ungdommens Uddannelsesvejledning: www.uu.kk.dk
- Fra februar/marts 2007 vil den lokale SocInc-side findes på den nye portal for tilbud for udsatte unge i København: www.ungetilbud.kk.dk

Om forfatterne

Charlotte Østrup er projektkoordinator og EGU-vejleder ved Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i København. Hun er uddannet lærer og vejleder og har undervist i folkeskolen samt i ungdomsskolens heltidsundervisning. Hun har været vejleder i Erhvervsgrunduddannelsen (EGU) i UU-København/Center for Vejledning siden 1994. Hun arbejder nu med mentorordninger for unge, SocInc-Net og udvikling af Ungenetværket og www.ungetilbud.kk.dk samt med inklusion af ordblinde unge i uddannelse.

E-mail: cho@buf.kk.dk

Jørgen Christensen er souschef ved Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i København, www.uu.kk.dk. Han har været leder af EGU (erhvervsgrunduddannelsen) i København siden 1994 og er ansvarlig for kommunale og internationale projekter for marginaliseringsrøede unge i København.

E-mail: jc@buf.kk.dk

Euroguidance – en europeisk vägledaresurs

Fra venstre / från vänster:
Inge Langberg Kjær, Nina Ahlroos og /
och Tina Didriksen,
Euroguidance Danmark og / och
Sverige

Miniordbog / Ordlista

SVENSKA

Början
Enkät
Erbjuda
Fortbildning
Huvuddelarna
Medel
Ställning
Tyvärr
Utbildning
Yrke

DANSK

Begyndelsen
Spørgeskema
Tilbyde
Efteruddannelse
Hovedområderne
Middel
Stilling
Desværre
Uddannelse
Erhverv

RESUMÉ / svenska

Euroguidance nätverket är ett nätverk av resurscentra för vägledare i Europa. De olika Euroguidance centren hjälper studie- och yrkesvägledare i deras arbete med internationella frågor.

Grunden för verksamheten är det aktiva samarbetet inom nätverket. Artikeln belyser detta samarbete och bakgrunden till nätverkets framväxt samt berättar om några av nätverkets aktiviteter och ger exempel på vad studie- och yrkesvägledare i Danmark och Sverige kan ha för nytta av sina nationella Euroguidance center.

RESUME / dansk

Euroguidance-netværket er et europæisk netværk af nationale resursecentre for vejledning. Euroguidance-centrene har til opgave at hjælpe uddannelses- og erhvervsvejledere med spørgsmål af international karakter.

Grundlaget for Euroguidance-arbejdet er det aktive samarbejde i netværket. Artiklen belyser dette samarbejde og baggrunden for netværkets opståen. Desuden beskriver artiklen nogle af netværkets aktiviteter og giver eksempler på, hvordan vejledere i Danmark og Sverige kan bruge deres nationale Euroguidance-center.

Euroguidance

– en europeisk vägledaresurs

*Av Nina Ahlroos, Inge Langberg Kjær
och Tina Didriksen*

Euroguidance nätverket består idag av resurs-centra i de flesta länder i Europa. Det senast tillkomna centret finns i Turkiet. Initiativet till nätverket kom från början från Europeiska kommissionen. Bakgrunden till att man ville starta ett sådant nätverk var att man såg en ökad mobilitet mellan länderna och ett livslångt lärande som viktiga förutsättningar för utvecklingen i Europa. I detta sammanhang ansåg man att vägledning som verksamhet och vägledare som yrkesgrupp kunde utgöra nyckeln till både ökad mobilitet och livslångt lärande. Därför togs 1992 det första steget för att starta Euroguidance och nätverket fick som främsta uppgift redan från början att bidra till en ökad mobilitet samt att sprida den europeiska dimensionen inom vägledningssystemen i våra länder.

Danmark var en del av nätverket redan från början, medan Sverige fick sitt eget Euroguidance center först 1995, då Sverige anslöt sig till EU. Idag finns Euroguidance center i totalt 32 länder i Europa och de bildar tillsammans ett nätverk av resurscentra för vägledare. De olika centren är organiserade på en rad olika sätt. Vissa länder har ett enda center, såsom i Danmark och Sverige, medan andra länder har flera center. Det betyder också att resurserna, både i form av personal och pengar, varierar mellan länderna. Euroguidance centren finansieras dels av EU medel och dels av nationella medel. Gemensamt för nätverket är dock att alla center på olika sätt sorterar under utbildnings- och/eller arbetsmarknadsministerierna i respektive land.

Samarbete – en förutsättning för Euroguidance arbete

På vilket sätt kan då danska och svenska vägledare ha nytta av sina nationella center? Det enklaste och kanske mest grundläggande sättet är genom att både Euroguidance Danmark och Euroguidance Sweden svarar på vägledares frågor om studier och arbete i andra länder. Oftast kan

man få ett svar direkt från oss, men om våra kunskaper inte räcker till kan vi alltid skicka frågan vidare inom nätverket. Det betyder att vägledare i både Danmark och Sverige på detta sätt har en unik tillgång till experter i 32 länder i Europa och det betyder också att man i många fall kan få välunderbyggda svar även på de mest detaljerade frågorna.

Samarbetet mellan Euroguidance centren är därför själva grunden för att vi skall kunna utföra vårt arbete på ett bra sätt. Vi utbyter regelbundet information med varandra om befintliga möjligheter till studier och arbete i Europa. Vår gemensamma "web board" ger möjlighet till snabb och effektiv kommunikation. I arbetet med att informera har nätverket också utbildningsdatabasen PLOTEUS, <http://europa.eu.int/ploteus>, till sin hjälp. Att välja ut och kategorisera länkar till databasen har tidigare varit en uppgift för nätverket. Nu är utvecklingen av databasen inne i en ny fas som innebär att man på sikt kommer att koppla PLOTEUS till nationella utbildningsdatabaser i de olika länderna, något som kommer att ge mer detaljerad och mer uppdaterad information om t ex kurser inom olika ämnesområden.

Representanter för de olika Euroguidance centren träffas ett par gånger varje år för att diskutera gemensamma angelägenheter. En diskussion som ständigt pågår är hur vi gemensamt kan förbättra servicen till studie- och yrkesvägledare i våra länder. Även på denna punkt görs gemensamma satsningar. Ett exempel är nätverkets gemensamma webbplats, www.euroguidance.net, som just nu är under utveckling och som på sikt kommer att erbjuda olika verktyg och värdefull information om vägledningssystem och vägledarutbildningar i olika länder. Genom nätverkets databas skall man även kunna få information om nationella och internationella projekt som pågår inom vägledningssområdet – projekt vars resultat är tänkta att komma till nytta för vägledare i deras arbete.

Gemensamma projekt inom nätverket

Som exempel på sådant projektsamarbete kan nämnas de nordisk-baltiska Euroguidance centrens initiativ till sam-

verkan mellan vägledarutbildare i våra länder. Målet är att utveckla en kurs i internationell vägledning som ska kunna erbjudas inom grundutbildningen eller som fortbildning för yrkesverksamma vägledare. Andra exempel på projekt som är på gång inom nätverket är ”ErgoinNet”, där man tagit fram arbetsmaterial inom åtta olika områden för vägledare som arbetar med mobilitet och internationella frågor, se www.ergoinnet.net

Vidare är många Euroguidance center involverade i Academia, ett nätverk som anordnar utbyten för vägledare i Europa, se www.ac-creteil.fr/steurop. Slutligen måste ju även nämnas att förevarande publikation visar på resultat från ett samarbete mellan Euroguidance center. Tanken med detta försök att samla information och visa på olika exempel från både Danmark och Sverige är att det pågår en rad aktiviteter i Danmark som är intressanta för svenska vägledare att känna till och vice versa.

Enkät till svenska och danska vägledare

Euroguidance Sweden lade under 2006 för andra gången ut en webbaserad enkät till svenska vägledare och de svar vi fick in visade tydligt att information om studier i andra länder var den typ av information man hade störst behov av i sitt arbete. När det gällde frågan om vilka tjänster man hade behov av sade nästan 75% av vägledarna att de hade behov av ”Utbildning/fortbildning om hur jag själv som vägledare kan skaffa mig internationella erfarenheter”. Euroguidance Denmark genomför just nu en liknande undersökning bland danska vägledare och en intressant fråga är om behoven bland vägledare ser likadana ut i Danmark och Sverige. De inkomna svaren på den svenska enkäten leder till slutsatsen att Euroguidance Sweden är inne på rätt väg vad gäller de konkreta aktiviteterna:

- Svvara på frågor om studier och arbete i Sverige och utomlands
- Delta i utbildning och fortbildning av vägledare
- Informera om vägledares egen mobilitet
- Rapportera om internationella vägledningsprojekt
- Bevaka policyutvecklingen på vägledningsområdet i Europa
- Utveckla egna webbsidor för vägledare på Programkontorets webbplats
- Framställa information och trycksaker.

Euroguidance guidar till internationella möjligheter

När det gäller frågan om hur man själv som vägledare kan skaffa sig internationella erfarenheter och kontakter finns det flera alternativ, och både Euroguidance Sweden och Euroguidance Denmark försöker hjälpa vägledare att hitta rätt bland de möjligheter som erbjuds. Studiebesök är en aktivitet som både svenska och danska vägledare kan delta i. Dels kan man åka inom det förut nämnda ”Acade-

mia” och dels inom andra program som administreras av Internationella programkontoret respektive CIRIUS. Många vägledare som hör av sig har en egen idé om vart de vill åka och vem de vill besöka. Tyvärr finns inga enkla pengar för denna typ av resor. Studiebesöksprogrammen fungerar så att man söker till redan i förväg planerade program.

Andra möjligheter att träffa kollegor från andra länder ges t ex genom att delta i internationella konferenser. International Association for Educational and Vocational Guidance, IAEVG (www.iaevg.org), anordnar varje år konferenser på olika teman på olika håll i världen. Det gör även FEDORA (www.fedora.eu.org), som är en organisation för vägledare inom högre utbildning.

Nytt program ger starkare ställning för vägledningsfrågor

Från och med 2007 startar en ny programperiod inom EU. Då lanseras det nya Programmet för Livslångt Lärande som skall ersätta de tidigare utbildningsprogrammen. Inom det nya programmet kan man se ett ökat fokus på både vägledare och vägledningsverksamhet. I det förslag som lagts fram av Europeiska kommissionen definieras inledningsvis ett antal nyckelbegrepp. Hit hör bland annat ”guidance and counselling” samt ”lifelong learning”, som enligt definitionen även innefattar utbudet av vägledningstjänster. Vägledare nämns också explicit inom två av de fyra huvuddelarna i det nya programmet; Comenius som gäller skolan samt Leonardo da Vinci som omfattar yrkesutbildning. Eftersom vägledning dessutom anges som ett mål för hela det nya programmet kan området dock vara aktuellt även inom de två resterande delprogrammen, Erasmus (högskola) och Grundtvig (vuxenutbildning). Det innebär att det kommer att finnas möjligheter att söka medel för både utbytes- och utvecklingsprojekt på vägledningsområdet. Man söker dock oftast inte som individuell vägledare till de olika programmen – det är den institution man arbetar inom som står som ansökare.

Dessutom finns en tvärgående del i det nya programmet som bland annat innefattar policyutveckling. Här föreslår Kommissionen individuell mobilitet för bland annat chefer och ledningspersonal både inom utbildningssektorn och inom områdena ”vägledning” samt ”erkännande/tillgodoräknande av kvalifikationer”.

Samordning stor fråga i Europa

I den svenska enkäten riktad till vägledare sade 87% av de svarande att de tyckte det var viktigt ”att Sverige finns representerat i internationella vägledningssammanhang”. Här kommer den europeiska policyutvecklingen på vägledningsområdet in i bilden. En uppgift för Euroguidance centren är att sprida kännedom om denna utveckling i sina länder.

En stor fråga i Europa just nu är samordningen mellan olika vägledningssektorer. Det gäller t ex samordning mellan utbildning och arbetsmarknad samt mellan olika utbildningsnivåer. Flera studier har visat att det i många länder saknas en sådan samordning, vilket har lett till att vägledningssökande hamnar mellan stolar. Som svar på denna brist har man nu i flera länder börjat utveckla ett nationellt vägledningsforum, där olika aktörer på vägledningsområdet ska kunna samlas och diskutera gemensamma frågor och på så vis arbeta sig fram till ett mer sammanhängande vägledningssystem.

På europeisk nivå finns även planer på ett vägledningssystem, där nationella myndigheter eller vägledningsforum skall kunna utbyta erfarenheter och diskutera olika idéer som kan bidra till utvecklingen av strategier och system för vägledning på både nationell och internationell nivå.

Danmark har redan flera års erfarenhet av samordningsorgan på nationell nivå: "Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning" etablerades 1981 och ersattes 2004 av det nuvarande "nationalt dialogforum for uddannelses- og erhvervsvejledning". Samtidigt blev ramarna och de nationella målen för vägledning inom utbildningssystemet fastställda i den nya lagen för vägledning i samband med den danska vägledningsreformen 2004.

I Sverige är läget något annorlunda. Här hör vägledningsfrågorna, då det gäller skola och vuxenutbildning, hemma på kommunnivå. En nyligen genomförd undersökning (Skolverket, 2005) visade att detta lett till stora variationer i verksamheten, i många fall med kvalitetsbrister som resultat. När det gäller vägledning inom högskolesektorn är det respektive lärosäte som ansvarar för verksamheten och den vägledning som utförs inom Arbetsmarknadsverket är i hög grad en fråga för enskilda arbetsförmedlingskontor.

Internationellt samarbete mellan vägledare – vilka är fördelarna?

Med denna ökade fokusering på vägledningsfrågor, inte minst inom det nya programmet, hoppas Euroguidance Sweden och Euroguidance Denmark att fler aktörer på vägledningsområdet i både Sverige och Danmark skall bli aktiva när det gäller internationellt samarbete och att den internationella dimensionen inom vägledningen i våra länder på så sätt skall bli starkare. Men vilka är egentligen fördelarna med att träffa kollegor från andra länder och varför skall man delta i internationellt samarbete?

Sören Kristensen talar i sin artikel i det inledande temat av denna publikation om den reflexiva inlärning som ofta sker i samband med en utlandsperiod. I mötet med andra sätt att göra och tänka får vi perspektiv på vår egen verksam-

het och vi tvingas fundera på hur vi kan göra saker på ett annat sätt. Ett besök av kollegor från andra länder eller ett projektsamarbete med utländska partners kan sätta igång sådana processer. Internationellt samarbete kan dessutom få andra positiva följder:

- Ny inspiration och kunskap om nya vägledningsfackliga teorier och metoder
- Möjligheter att etablera samarbete om t ex elevutbyte med utländska kollegor
- Utveckling av språklig kompetens
- Större insikter i andra kulturer och kännedom om andra länders utbildnings- och vägledningssystem.

Studie- och yrkesvägledare i Sverige och Danmark som på ett eller annat sätt är intresserade av den internationella dimensionen i vägledning kan kontakta Euroguidance Sweden eller Euroguidance Denmark för att få råd och tips eller bara för att diskutera. Ingen fråga är för stor eller liten - välkomna att höra av er! Kontaktinformation finns nedan, under "Om författarna".

Referenser

Skolverket (2005): *Utvärdering av vägledning inom det offentliga skolväsendet*, Dnr 2004:03201.

Om författarna

Nina Ahlroos har i många år arbetat som studievägledare på Stockholms universitet, först på institution och senare som central vägledare. Hennes studiebakgrund omfattar bl a studier i sociologi och statsvetenskap. Sedan 2003 arbetar hon på Internationella programkontoret där hon driver verksamheten inom Euroguidance Sweden.

E-mail: nina.ahlroos@programkontoret.se

Inge Langberg Kjær er cand.mag. (Internationale Udviklingsstudier og Engelsk). Hun har arbejdet for det danske Euroguidance-center siden 1997, først i Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning, derefter i Undervisningsministeriets Vejledningskontor og siden januar 2005 i CIRIUS.

E-mail: ilk@ciriusmail.dk

Tina Didriksen studerer engelsk på Københavns Universitet. Hun har siden foråret 2005 været ansat i CIRIUS, dels som studentermedhjælp for Euroguidance-centeret, dels som praktikant i Kommunikationsenheden.

E-mail: td@ciriusmail.dk

Læs mere / Läs mera

Her følger en liste over materiale, som vedrører temaet internationalt samarbejde mellem vejledere. Hvis du vil vide mere om dette område, kan du bruge listen som udgangspunkt.

Klik blot på linket for at komme til det omtalte materiale.

Internationale vejlederorganisationer og netværk

- **Nordisk Forbund for Uddannelses- og Erhvervsvejledning, NFSY**
NFSY har til formål at fremme uddannelses- og erhvervsvejledning i de nordiske lande. Forbundet er desuden internationalt kontaktorgan for samarbejde og information mellem organisationer for vejledere i de nordiske lande.
<http://www.nfsy.org>
- **International Association for Educational and Vocational Guidance, IAEVG**
IAEVG er en verdensomspændende vejlederorganisation, der arbejder for at fremme uddannelses- og erhvervsvejledning. IAEVG udgiver blandt andet et nyhedsbrev og et tidsskrift og organiserer hvert år internationale konferencer for vejledere.
<http://www.iaevg.org>
- **Euroguidance-netværket**
Et europæisk netværk af nationale resursecentre for vejledning, som blandt andet har til formål at fremme den internationale dimension i vejledningen.
<http://www.euroguidance.net>
- **International Centre for Career Development and Public Policy, ICCDPP**
ICCDPP understøtter udviklingen af vejledning, med særligt fokus på vejledningspolitik.
<http://www.iccdpp.org>

Här följer en lista över material som har anknytning till temat om internationellt samarbete mellan vägledare. Om du vill veta mer om detta område kan du använda listan som utgångspunkt.

Klicka bara på länken för att komma till det nämnda materialet.

Internationella vägledarorganisationer och nätverk

- **Nordisk förening för studie- och yrkesvägledning, NFSY**
NFSY har till uppgift att främja studie- och yrkesvägledning i de nordiska länderna. Förbundet är även internationellt kontaktorgan för samarbete och information mellan organisationer för vägledare i de nordiska länderna.
<http://www.nfsy.org>
- **International Association for Educational and Vocational Guidance, IAEVG**
IAEVG är en världsomspännande vägledarorganisation som arbetar för att främja studie- och yrkesvägledning. IAEVG ger bland annat ut ett nyhetsbrev och en tidskrift samt organiserar internationella konferenser för vägledare varje år.
<http://www.iaevg.org>
- **Euroguidance nätverket**
Ett europeiskt nätverk av nationella resursecentre för vägledning som bland annat har till uppgift att främja den internationella dimensionen i vägledning.
<http://www.euroguidance.net>
- **International Centre for Career Development and Public Policy, ICCDPP**
ICCDPP stödjer utvecklingen på vägledningsområdet med särskilt fokus på vägledningspolitik.
<http://www.iccdpp.org>

- **FEDORA**

En europæisk vejlederorganisation for vejledere på videregående uddannelsesinstitutioner.
<http://www.fedora.eu.org>

Internationale muligheder for vejledere

Vejledere har forskellige muligheder for at skaffe sig international erfaring og kontakter i andre lande.

- **Academia**

Academia er et netværk, som arbejder med udveksling af vejledere i Europa. Netværket omfatter i øjeblikket 19 lande. Det danske Euroguidance-center i CIRIUS står for modtagelse af udenlandske vejledere, mens Jysk Center for Videregående Uddannelse, JCVU, har ansvaret for udsendelse af danske vejledere.
<http://www.ac-creteil.fr/steurop>

- **Danske vejlederes oplevelser med Academia**

Læs en dansk artikel baseret på interviews med to danske vejledere om deres erfaringer med og udbytte af et Academia-ophold i henholdsvis Irland og Tjekkiet.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=6050&M=News&PID=11008&NewsID=1974>

- **Svenske vejlederes oplevelser med Academia**

Se de seneste rapporter fra svenske vejledere, der har været på Academia-udveksling.
<http://www.vagledarforeningen.org/internationellt/stipendierapporter.htm>

- **Studiebesøg**

Både CIRIUS og Internationella programkontoret administrerer studiebesøgsprogrammer, som kan være relevante for vejledere – blandt andet inden for rammerne af Cedefop. Tag kontakt til dit Euroguidance-center, hvis du vil høre mere:
euroguidance@ciriusmail.dk

- **Deltag i et internationalt projekt**

Det nye EU-program for livslang læring giver også vejledere mulighed for at samarbejde i transnationale projekter. Det nye program administreres af CIRIUS i Danmark og Internationella programkontoret i Sverige. Tag kontakt til dit Euroguidance-center, hvis du vil vide mere om mulighederne for vejledere:
euroguidance@ciriusmail.dk

- **Guidenet**

Guidenet er et virtuelt kommunikationsforum for vejledere i Europa. Her kan du få kontakt til potentielle projektpartnere eller diskutere vejledningsfaglige spørgsmål. Guidenet er en integreret del af Euroguidance-netværkets hjemmeside.
<http://www.euroguidance.net/En/Professionals/Guidenet/Guidenet.htm>

- **FEDORA**

En europeisk vägledarorganisation för vägledare inom högre utbildning.
<http://www.fedora.eu.org>

Internationella möjligheter för vägledare

Det finns flera sätt att som vägledare skaffa sig internationell erfarenhet och internationella kontakter.

- **Academia**

Academia är ett nätverk som arbetar med utbyten för vägledare i Europa. Nätverket omfattar för närvarande 19 länder. Sveriges vägledarförening fördelar stipendier till svenska vägledare som är intresserade av att delta i ett utbyte. De anordnar även studiebesök för utländska vägledare som kommer till Sverige.
<http://www.ac-creteil.fr/steurop>

- **Svenska vägledares upplevelser från Academia**

Läs rapporter från svenska vägledare som deltagit i ett Academia-utbyte.
<http://www.vagledarforeningen.org/internationellt/stipendierapporter.htm>

- **Danska vägledares upplevelser från Academia**

Läs en artikel baserad på intervjuer med två danska vägledare och deras erfarenheter från Academia-utbyten till Irland och Tjeckien.
<http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=6050&M=News&PID=11008&NewsID=1974>

- **Studiebesök**

Både Internationella programkontoret och CIRIUS administrerar även andra studiebesöksprogram som kan vara relevanta för vägledare, bl a inom Cedefop. Ta kontakt med ditt Euroguidance center om du vill veta mer:
euroguidance.sweden@programkontoret.se

- **Delta i ett internationellt projekt**

Det nya EU programmet för livslångt lärande ger också vägledare möjlighet att samarbeta i transnationella projekt. Det nya programmet administreras av Internationella programkontoret i Sverige och CIRIUS i Danmark. Ta kontakt med ditt Euroguidance center om du vill veta mer om möjligheterna för vägledare:
euroguidance.sweden@programkontoret.se

- **Guidenet**

Guidenet är ett virtuellt diskussionsforum för vägledare i Europa. Här kan man få kontakt med potentiella projektpartners eller diskutera vägledningsfackliga frågor. Guidenet är en integrerad del av Euroguidance nätverkets webbsidor.
<http://www.euroguidance.net/En/Professionals/Guidenet/Guidenet.htm>

Internationale vejledningsprojekter

- **Ariadne – Guidelines for web-based guidance**
Ariadne er et EU-støttet projekt, der har udviklet retningslinjer for brug af informationsteknologi i vejledningen.
<http://www.ariadneproject.org>
- **European Guidance and Counselling Research Forum**
En hjemmeside udviklet som led i et EU-støttet projekt, der har til formål at skabe bedre kontakt mellem vejledningsforskning og vejlederne. Hjemmesiden formidler forskningsresultater og giver mulighed for at deltage i et virtuelt netværk.
<http://www.guidance-europe.org>
- **Guidance Merger**
Målet med det EU-støttede Guidance Merger-projekt er at fremme udviklingen af vejledningstilbud til beskæftigede og at fremme kontakten mellem vejledere og arbejdsgivere.
<http://www.guidancemerger.org>
- **EuroguideVAL**
Målgruppen for det tematiske Leonardo-projekt er vejledere, arbejdsformidlere og andre, som i deres daglige arbejde kommer i kontakt med anerkendelsesområdet. Projektet har til formål at udvikle anerkendelses- og vejledningstilbud for voksne.
<http://www.euroguideval.org>
- **Mentor på tværs**
Mentor på tværs er et samarbejde mellem Helsingborg stad og Reva Trollesbro i Hillerød. Visionen er et fælles rummeligt arbejdsmarked i Øresundsregionen gennem samarbejde om rekruttering, integration og fastholdelse af arbejdskraft. Mentor på tværs udbyder viden, inspiration og praktisk støtte i relation til mentor-ordninger, rekruttering og fastholdelse af medarbejdere.
<http://www.mentorcenter.dk>

EU-dokumenter på vejledningsområdet

- **Resolution om livslang vejledning**
EU-resolution om styrkelse af politikker, systemer og praksis inden for livslang vejledning i Europa (2004).
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/resolution2004_da.pdf

Internationella vägledningsprojekt

- **Ariadne – Guidelines for web-based guidance**
Ariadne är ett EU projekt, inom vilket man har utvecklat riktlinjer för användningen av informationsteknologi inom vägledning.
<http://www.ariadneproject.org>
- **European Guidance and Counselling Research Forum**
En hemsida utvecklad som ett led i ett EU projekt vars mål är att skapa bättre kontakt mellan forskning på vägledningsområdet och vägledare. Sidan förmedlar forskningsresultat och ger möjlighet att delta i ett virtuellt nätverk.
<http://www.guidance-europe.org>
- **Guidance Merger**
Målet med det EU finansierade Guidance Merger projektet är att främja utvecklingen av vägledningstjänster för anställda och att främja kontakten mellan vägledare och arbetsgivare.
<http://www.guidancemerger.org>
- **EuroguideVAL**
Målgrupp för det tematiska Leonardo da Vinci projektet är studievägledare, arbetsförmedlare och andra som i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med validering. Projektet syftar till att utveckla validering och vägledning för vuxna.
<http://www.euroguideval.org>
- **Mentor på tvärs**
"Mentor på tvärs" är ett samarbete mellan Helsingborg stad och Reva Trollesbro i Hilleröd. Visionen är en gemensam arbetsmarknad i Öresundsregionen genom samarbete runt rekrytering, integration och anställning av arbetskraft. Inom projektet utbyter man information och stöttar varandra i det praktiska arbetet med mentor-system, rekrytering och anställning av medarbetare.
<http://www.mentorcenter.dk>

EU dokument på vägledningsområdet

- **Resolution om livslång vägledning**
EU-resolution om förstärkning av politik, system och praxis på området livslång vägledning i Europa (2004).
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/resolution2004_sv.pdf

- **Udvikling af strategier og systemer for uddannelses- og erhvervsvejledning: ved brug af fælleseuropæiske referenc værktøjer**
Dansk oversættelse af Cedefop-publikation fra 2005. Referenceværktøjerne er udviklet af EU-Kommissionens ekspertgruppe for livslang vejledning. De kan blandt andet bruges i forbindelse med evaluering og udvikling af vejledningstilbud og –systemer.
http://www.ug.dk/upload/udvikling_af_strategier_og_systemer_for_uddannelses-_og_erhvervsvejledning.pdf
- **Reforming Guidance and Counselling in Europe – Changing Policies, Systems and Practices**
EU-Kommissionens oversigt over udviklingen på europæisk niveau inden for vejledningsområdet (2004).
http://www.programkontoret.se/upload/sv/arbetsliv/vagledning/reforming_guidance_2010.pdf
- **Improving lifelong guidance policies and systems – using common European reference tools**
Cedefop-publikation från 2005. Referensverktygen är utvecklade av Europeiska kommissionens expertgrupp för livslång vägledning. Verktygen kan bland annat användas för självvärdering och utveckling av vägledningstjänster och vägledningssystem. En svensk översättning kommer att publiceras på Skolverkets hemsida under våren 2007.
http://www.programkontoret.se/upload/sv/arbetsliv/vagledning/improving_lifelong_guidance.pdf

Publikationen finns även på danska.
http://www.ug.dk/upload/udvikling_af_strategier_og_systemer_for_uddannelses-_og_erhvervsvejledning.pdf
- **Reforming Guidance and Counselling in Europe – Changing Policies, Systems and Practices**
Europeiska kommissionens sammanställning över utvecklingen inom området livslång vägledning på europeisk nivå (2004).
http://www.programkontoret.se/upload/sv/arbetsliv/vagledning/reforming_guidance_2010.pdf

Kolofon

Denne publikation er udarbejdet i samarbejde mellem CIRIUS – det danske undervisningsministeriums styrelse for internationalisering af uddannelserne og Internationella programkontoret för utbildningsområdet i Sverige.

Den er produceret med støtte fra den Europæiske Union inden for rammerne af Leonardo da Vinci-programmet. Holdninger og synspunkter i artiklerne i publikationen er forfatterens egne og ikke udtryk for EU-Kommissionens holdninger.

Februar 2007

Denna publikation är utarbetad i samarbete mellan Internationella programkontoret för utbildningsområdet i Sverige och CIRIUS – det danska undervisningsministeriets styrelse för internationalisering av utbildning.

Publikationen är producerad med stöd från Europeiska Unionen inom ramen för Leonardo da Vinci programmet. Uppfattningar och synpunkter som framkommer i artiklarna i publikationen är författarnas egna och inte ett uttryck för EU Kommissionens hållning.

Februari 2007

CIRIUS er Undervisningsministeriets styrelse
for internationalisering af uddannelser og
læringsmiljøer

www.ciriusonline.dk

Internationella programkontoret är en myndighet med
ansvar för en rad internationella program för utbyte
och samarbete inom utbildningsområdet

www.programkontoret.se